GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Incredibila şi trista poveste a candidei Eréndira şi a bunicii sale fără suflet

Biblioteca GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Biblioteca GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Incredibila şi trista poveste a candidei Eréndira şi a bunicii sale fără suflet

Traducere din limba spaniolă
TUDORA ŞANDRU MEHEDINŢI

editura rao

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
La increíble y triste historia de la cándida Eréndira
y de su abuela desalmada
Gabriel García Márquez, 1972

Fotografia copertei
Florica Zahiu

UN DOMN FOARTE BĂTRÂN CU NIŞTE ARIPI URIAŞE

După trei zile de ploaie omorâseră atâţia crabi în casă, încât Pelayo a fost nevoit să străbată curtea inundată ca să-i arunce în mare, căci nou-născutul avusese toată noaptea fierbinţeală şi se părea că din pricina duhorii. Lumea era tristă începând din ziua de marţi. Cerul şi marea erau un amestec de cenuşă, iar nisipul ţărmului, care în martie strălucea ca pulberea de lumină, se prefăcuse într-o mocirlă de fructe de mare stricate. Lumina era atât de molcomă la amiază, încât atunci când s-a întors acasă, după ce-a aruncat crabii, lui Pelayo i-a venit greu să desluşească ce anume se mişca şi se tânguia în fundul curţii. A trebuit să se apropie foarte mult ca să descopere că era un bărbat bătrân, trântit pe burtă în noroi şi care, cu toate că se străduia din răsputeri, nu se putea ridica, fiindcă-l împiedicau aripile sale uriaşe.

Speriat de coşmarul acela, Pelayo dădu fuga s-o caute pe Elisenda, nevastă-sa, care-i punea comprese copilului bolnav, şi o duse în fundul curţii. Se uitară amândoi la trupul căzut cu o uimire mută. Era îmbrăcat ca un negustor de haine vechi. Îi mai rămăseseră doar câteva smocuri decolorate pe ţeasta pleşuvă şi foarte puţini dinţi în gură, iar condiţia-i jalnică de străbunic ud până la piele îi răpise orice măreţie. Pelayo şi Elisenda îl priviră îndelung şi cu atâta luare-aminte, că îşi reveniră foarte repede din uimire şi ajunseră să-l găsească oarecum familiar. Atunci se încumetară să-i vorbească şi el le răspunse într-un grai de neînţeles, dar cu o voce răsunătoare de navigator. Şi astfel trecură peste neajunsul cu aripile şi socotiră pe bună dreptate că era un naufragiat solitar de pe vreo navă străină scufundată de furtună. Totuşi chemară o vecină care ştia totul despre viaţă şi moarte, iar ei i-a fost de-ajuns o privire pentru a le

îndrepta greşeala.

— Este un înger, le zise. Precis că venea după copil, însă bietul de el e atât de bătrân, încât l-a doborât ploaia.

A doua zi toată lumea aflase că la Pelayo acasă era un înger în carne şi oase, captiv. Cu toată convingerea vecinei atotştiutoare, care susţinea că îngerii din vremurile astea erau supravieţuitorii fugari ai unei tainice uneltiri cereşti, nu i-a lăsat inima să-l omoare cu parul. Pelayo l-a păzit din bucătărie toată după-amiaza, înarmat cu bâta lui de pândar, şi înainte de a se duce la culcare, l-a scos târâş din mocirlă şi l-a închis cu găinile în ţarcul împrejmuit cu sârmă. La miezul nopţii, când ploaia a stat, Pelayo şi Elisenda continuau să omoare crabi. La scurtă vreme, copilul se deşteptă fără fierbinţeală şi avu poftă de mâncare. Atunci se simţiră mărinimoşi şi hotărâră să pună îngerul pe o plută, cu apă de băut şi provizii pe trei zile, şi să-i dea drumul în largul mării, lăsându-l în voia sorţii. Însă când ieşiră în curte, odată cu revărsatul zorilor, îi găsiră pe toţi vecinii în dreptul ţarcului, hârjonindu-se cu îngerul fără pic de evlavie şi aruncându-i resturi de mâncare printre ochiurile gardului de sârmă, de parcă n-ar fi fost o fiinţă supranaturală, ci un animal de circ.

Părintele Gonzaga sosi înainte de şapte, pus pe jar de vestea de necrezut. La ceasul acela erau adunaţi acolo curioşi mai puţin uşuratici decât cei veniţi în zori, făcând tot felul de presupuneri în legătură cu viitorul captivului. Cei mai naivi socoteau că avea să fie ales primarul lumii. Alţii, mai puţin îngăduitori din fire, credeau că avea să fie ridicat la gradul de general cu cinci stele ca să câştige toate bătăliile. Unii, vizionari, nădăjduiau să fie păstrat de prăsilă, spre a zămisli pe pământ o stirpe de oameni înaripaţi şi înţelepţi, care să aibă grijă de întregul Univers. Însă părintele Gonzaga fusese un vajnic tăietor de lemne înainte de a se face preot. Se înfiinţă lângă împrejmuirea de sârmă, răsfoi în grabă catehismul şi ceru apoi să i se

deschidă poarta pentru a-l putea cerceta de aproape pe bărbatul acela nenorocit care părea mai curând o uriaşă găină decrepită printre celelalte găini descumpănite. Stătea într-un colţ, uscându-şi la soare aripile întinse, printre cojile de fructe şi resturile de mâncare aruncate de cei care veniseră să-l vadă cu noaptea în cap. Străin de necuviinţele lumii, abia dacă-şi ridică ochii de negustor de vechituri şi murmură ceva pe limba lui când părintele Gonzaga intră în ţarc şi-i dădu ziua bună pe latineşte. Părintele a fost încercat atunci de prima bănuială că era un impostor, dându-şi seama că nu înţelegea limba Domnului şi că nici nu ştia să-i salute pe trimişii săi. Luă aminte apoi că, văzut de aproape, părea cât se poate de pământean: avea mirosul de neîndurat al cuiva murat de ploaie, partea de dedesubt a aripilor plină de alge parazite, penele cele mai mari răvăşite de vânturile de uscat, şi nimic din natura-i mizeră nu se potrivea cu aleasa demnitate a îngerilor. Atunci părăsi ţarcul şi printr-o scurtă predică îi preveni pe curioşi de primejdiile credulităţii. Le aminti că diavolul are prostul obicei de a recurge la şiretlicuri de carnaval pentru a-i zăpăci pe cei nechibzuiţi. Argumentă că dacă aripile nu sunt elementul principal ce determină diferenţele dintre un uliu şi un aeroplan, cu atât mai puţin pot fi hotărâtoare pentru a recunoaşte îngerii. A făgăduit totuşi să-i trimită o scrisoare episcopului, pentru ca acesta să scrie la rândul lui primatului şi acesta să scrie la rândul lui Suveranului Pontif, astfel încât verdictul final să vină de la instanţele cele mai înalte.

Însă prevederea sa a fost sământă aruncată în vânt. Vestea despre îngerul captiv se răspândi atât de repede, încât după câteva ceasuri, în curte se iscase o larmă ca la piaţă şi a fost nevoie să fie adusă trupa înarmată cu baionete pentru a stăvili iureşul gata să răstoarne casa. Elisenda, cu şira spinării încovoiată de veşnicul măturat al

gunoiului de la bâlci, a avut atunci ideea nemaipomenită de a împrejmui curtea şi a cere cinci bănuţi la intrare celor care voiau să vadă îngerul.

Veniră curioşi până şi din Martinica. Veni un circ ambulant cu un acrobat zburător, care trecu de mai multe ori vâjâind peste mulţime, însă nimeni nu-l luă în seamă fiindcă aripile-i nu erau de înger, ci de liliac sideral. Veniră, sperând să se însănătoşească, bolnavii cei mai nenorociţi din Caraibi; o biată femeie care încă de mică îşi număra bătăile inimii şi căreia acum nu-i mai ajungeau numerele, un jamaican care nu putea dormi fiindcă-l chinuia zgomotul stelelor, un lunatic care se scula noaptea ca să strice adormit ceea ce făcuse ziua şi mulţi alţii, cu metehne mai puţin grave. În toiul acelei nebunii a naufragiului care făcea pământul să se cutremure, Pelayo şi Elisenda erau fericiţi de oboseală, căci în mai puţin de o săptămână umpluseră odăile cu bani, iar şirul de peregrini care încă îşi mai aşteptau rândul să intre ajungea până dincolo de zare.

Îngerul era singurul care nu participa la propria-i întâmplare. Îşi petrecea timpul încercând să-şi găsească un loc mai comod în cuibul de împrumut, năucit de căldura infernală a opaiţelor şi a lumânărilor pe care i le rezemau de ţarcul de sârmă. La început au încercat să-i dea să mănânce cristale de camfor care, după ştiinţa vecinei atotştiutoare, erau hrana specifică îngerilor. Dar el le refuză tot aşa cum refuză, fără să le guste, bucatele aduse ca pentru papa însuşi de penitenţi, şi nu s-a aflat niciodată dacă din pricină că era înger sau pur şi simplu bătrân nu mânca altceva decât terci de vinete. Singura-i virtute supranaturală părea să fie răbdarea. Mai cu seamă la început, când găinile îl ciuguleau de zor în căutarea paraziţilor stelari ce i se înmulţeau în aripi, iar schilozii îi smulgeau penele pentru a-şi atinge cu ele cioturile, când până şi cei mai miloşi aruncau cu pietre în el, încercând să-

l facă să se scoale ca să-l vadă pe de-a-ntregul. Singura dată când reuşiră să-l înfurie a fost atunci când l-au ars pe o coastă cu un fier înroşit de marcat juncanii, pentru că stătea de atâtea ceasuri nemişcat, încât îl socotiră mort. Se trezi speriat, răcnind într-o limbă de neînţeles, cu ochii în lacrimi, şi bătu de două ori din aripi, stârnind un vârtej de găinaţ şi de pulbere lunară şi o vijelie de panică ce nu părea din această lume. Cu toate că mulţi crezură că reacţia lui nu fusese pricinuită de furie, ci de durere, de atunci se feriră să-l mai supere, fiindcă mai toţi înţeleseseră că resemnarea lui nu era aceea a unui erou aflat într-o retragere binemeritată, ci aceea a unui cataclism în repaus.

Părintele Gonzaga înfruntă frivolitatea mulţimii cu formule de inspiraţie casnică, până când avea să primească o părere hotărâtoare asupra naturii captivului. Dar ştafeta de la Roma pierduse noţiunea de urgenţă. Îşi petreceau timpul cercetând dacă surghiunitul avea buric, dacă graiul său avea vreo legătură cu aramaica, dacă putea încăpea de mai multe ori în vârful unui ac cu gămălie sau dacă nu era pur şi simplu un norvegian cu aripi. Scrisorile acelea cumpătate s-ar fi tot dus şi întors în vecii vecilor, dacă o întâmplare providenţială n-ar fi pus capăt frământărilor preotului.

Se nimeri ca în zilele acelea, printre multe alte atracţii de pe la bâlciurile rătăcitoare din Caraibi, să fie adus în sat spectacolul trist pe care îl oferea fata prefăcută în păianjen pentru că nu-şi ascultase părinţii. Nu numai că biletul de intrare ca să fie văzută era mai ieftin decât cel pentru a-l vedea pe înger, dar mai aveai şi dreptul să-i pui tot felul de întrebări despre starea-i absurdă şi s-o cercetezi de-a fir-a-păr, pentru ca nimeni să nu se îndoiască de realitatea acelei orori. Era o tarantulă înspăimântătoare, de mărimea unui berbec şi cu capul de fecioară tristă. Dar ceea ce era cu adevărat îngrozitor nu era înfăţişarea ei de neînchipuit,

ci durerea sinceră cu care povestea amănuntele nenorocirii ei: aproape copilă fiind, fugise de acasă ca să meargă la un bal şi când se întorcea prin pădure, după ce dansase toată noaptea fără să aibă voie, un tunet cumplit despică cerul în două şi prin crăpătura iscată ieşi fulgerul de pucioasă ce o prefăcu în păianjen. Singura-i hrană erau boţurile de carne mărunţită pe care sufletele miloase se îndurau să i le arunce în gură. Un astfel de spectacol, încărcat de atâta adevăr omenesc şi de învăţături de minte atât de temeinice, trebuia să-l învingă fără să vrea pe cel al unui înger dispreţuitor care abia dacă binevoia să-i privească pe muritori. Pe deasupra, puţinele minuni puse pe seama îngerului dezvăluiau o oarecare tulburare a minţii, cum a fost minunea cu orbul care nu-şi recăpătă vederea, dar căruia îi ieşiră trei dinţi noi, şi cea cu damblagiul care n-a putut merge, dar a fost gata să câştige la loterie, şi cea cu leprosul căruia îi crescură fire de floarea-soarelui pe răni. Minunile acelea de consolare, care păreau mai curând glume în bătaie de joc, zdruncinaseră faima îngerului, iar fata prefăcută în păianjen sfârşi prin a i-o face să piară. Şi astfel părintele Gonzaga se vindecă pentru totdeauna de insomnie, iar curtea lui Pelayo rămase la fel de pustie ca atunci când plouase trei zile în şir şi crabii mişunau prin odăile de culcare.

Stăpânii casei n-au avut de ce să se plângă. Cu banii adunaţi ridicară un conac cu două caturi, cu balcoane şi terase cu grădini, cu praguri foarte înalte ca să nu mai între crabii în timpul iernii şi cu drugi de fier la ferestre să nu mai intre îngerii. Pelayo mai făcu o crescătorie de iepuri nu departe de sat şi renunţă de-a binelea la postul său amărât de pândar, iar Elisenda îşi cumpără nişte papuci de satin cu tocuri înalte şi o sumedenie de rochii de mătase în ape, ca acelea purtate duminica de doamnele cele mai invidiate de pe atunci. Ţarcul fu singurul loc care nu se învrednici de nicio atenţie. Şi dacă vreodată au dat

pe jos cu creolină şi au ars tămâie înăuntru, n-au făcut-o spre a-l cinsti pe înger, ci pentru a îndepărta duhoarea de bălegar ce bântuia ca un strigoi pretutindeni, gata să prefacă noua casă într-una veche. La început, când copilul învăţă să facă primii paşi, avuseră grijă să nu se apropie prea tare de ţarc. Însă mai târziu îşi uitară teama şi se deprinseră cu duhoarea, astfel că, înainte de a-şi schimba dinţii, copilul începuse deja să se joace în ţarcul a cărui împrejmuire de sârmă ruginită se năruia. Îngerul se dovedi la fel de nepăsător cu el ca şi cu ceilalţi muritori, dar îndura năzdrăvăniile cele mai îndrăzneţe cu blândeţea unui câine care şi-a pierdut orice nădejde. Amândoi se îmbolnăviră de vărsat de vânt în acelaşi timp. Doctorul care l-a îngrijit pe copii nu rezistă ispitei de a-l examina pe înger, şi-i descoperi un suflu la inimă atât de puternic şi atâtea zgomote la rărunchi, încât i se păru cu neputinţă ca acesta să mai fie încă în viaţă. Totuşi, ceea ce l-a uimit cel mai tare a fost logica aripilor. Păreau atât de natural legate de acel organism pe de-a-ntregul omenesc, că nu putea pricepe de ce nu aveau aripi şi ceilalţi oameni.

Când copilul se duse la şcoală, trecuse multă vreme de când soarele şi ploaia distruseseră ţarcul. Îngerul se târa pretutindeni ca un muribund fără stăpân. Îl alungau cu lovituri de mătură dintr-un dormitor şi numai după o clipă dădeau peste el în bucătărie. Părea să se afle în atâtea locuri deodată, încât ajunseră să creadă că se dedublează, că se repetă pe sine prin toată casa, iar Elisenda, exasperată, striga scoasă din sărite că era o nenorocire să trăieşti în iadul acela plin de îngeri. Abia dacă mai putea mânca, ochii lui de negustor de vechituri ajunseră atât de tulburi, încât se tot poticnea lovindu-se de ţăruşi, şi nu-i mai rămăseseră decât cioturile pleşuve de la ultimele pene. Pelayo îi aruncă o pătură şi se milostivi de el, lăsându-l să doarmă în şopron, şi abia atunci îşi dădură seama că noaptea era scuturat de friguri ce-l făceau să

delireze în şarade de norvegian bătrân. A fost una dintre puţinele dăţi când s-au alarmat, fiindcă s-au temut că avea să moară, şi nici măcar vecina atotştiutoare nu putuse să le spună ce era de făcut cu îngerii morţi.

Totuşi, nu numai că supravieţui celei mai grele ierni din câte-i fuseseră date, ci păru că se întremează odată cu primele raze de soare. Zăcu nemişcat zile în şir în colţul cel mai ferit al curţii, unde nu-l vedea nimeni, şi la începutul lui decembrie prinseră să-i crească pe aripi nişte pene mici şi aspre, pene de pasăre necunoscută, mare şi bătrână, care păreau mai curând o nouă dovadă a decrepitudinii. Dar el trebuie să fi ştiut pricina acestor schimbări, căci se ferea din cale-afară să nu le vadă nimeni şi să n-audă nimeni cântecele marinăreşti pe care le fredona uneori sub stele. Într-o dimineaţă, în vreme ce Elisenda tăia nişte ceapă pentru prânz, un vânt ce părea din largul mării năvăli în bucătărie. Atunci ieşi la geam şi-l surprinse pe înger cum încerca să-şi ia zborul. Era atât de stângaci, că făcu o brazdă ca de plug cu ghearele-i printre zarzavaturi, şi era gata să doboare şopronul cu zbaterile aripilor sale vrednice de dispreţ, care alunecau în lumină şi nu-şi găseau sprijin în văzduh. Dar izbuti să se înalţe. Elisenda scoase un oftat de uşurare, pentru ea şi pentru el, când îl văzu trecând peste cele din urmă case, susţinându-se cu chiu cu vai în văzduh, cu un fâlfâit temător din aripi ca un vultur senil. Continuă să-l vadă până termină de tăiat ceapa şi-l tot văzu până când n-a mai fost cu putinţă să-l zărească, fiindcă atunci nu mai era o oprelişte în viaţa ei, ci un punct imaginar în zare, deasupra mării.

1968

MAREA TIMPULUI PIERDUT

Spre sfârşitul lui ianuarie, marea devenea tot mai furioasă, începea să arunce peste sat o murdărie densă şi în câteva săptămâni totul se molipsea de agitaţia ei nesuferită. De atunci lumea-şi pierdea orice interes, cel puţin până în decembrie, şi nimeni nu mai rămânea treaz după ora opt. Însă în anul în care a venit domnul Herbert marea nu s-a schimbat, nici măcar în februarie. Dimpotrivă, ajunse tot mai lină şi fosforescentă, iar în primele nopţi din martie răspândi o mireasmă de trandafiri.

Tobías o simţi. Avea sângele dulce pentru crabi şi cea mai mare parte din noapte şi-o petrecea alungându-i din pat, până când revenea briza şi reuşea să doarmă. În lungile-i insomnii învăţase să desluşească orice schimbare în aer. Astfel că, atunci când simţi mireasmă de trandafiri, nu trebui să deschidă uşa pentru a şti că venea dinspre mare.

Se sculă târziu. Clotilde făcea focul în curte. Briza era răcoroasă şi toate stelele păreau la locul lor, dar era greu să le numeri până în zare din pricina luminilor mării. După ce îşi bău cafeaua, Tobías simţi un iz al nopţii în cerul gurii.

— Azi-noapte, îşi aminti, s-a întâmplat ceva tare ciudat.

Clotilde, bineînţeles, nu simţise nimic. Dormea atât de adânc, că nici măcar nu-şi amintea visele.

— Era un miros de trandafiri, spuse Tobías, şi sunt sigur că venea dinspre mare.

— Nu ştiu a ce miros trandafirii, zise Clotilde.

Poate că era adevărat. Satul era arid, cu un pământ aspru, crăpat de salpetru, şi numai la răstimpuri cineva aducea din altă parte vreun buchet de flori ca să-l azvârle în mare din locul de unde se aruncau morţii.

— E acelaşi miros pe care-l avea înecatul din

Guacamayal, spuse Tobías.

— Mă rog, zâmbi Clotilde, dacă era un miros plăcut, poţi fi sigur că nu venea dinspre marea asta.

Era, într-adevăr, o mare neîndurătoare. În anumite perioade, năvoadele nu adunau decât gunoaie, iar uliţele satului erau pline de peşti morţi, când se retrăgea mareea. Dinamita scotea la suprafaţă doar rămăşiţele unor naufragii de odinioară.

Puţinele femei care rămâneau în sat, cum era Clotilde, spumegau de furie. Asemeni ei, soţia bătrânului Iacob, care în dimineaţa aceea se deşteptă mai devreme ca de obicei, deretică prin casă şi ajunse la momentul gustării cu o expresie duşmănoasă pe chip.

— Ultima mea dorinţă, îi spuse soţului, este să fiu îngropată de vie.

O spuse ca şi când s-ar fi aflat pe patul de moarte, dar era aşezată doar în capul mesei, într-o sufragerie cu ferestre mari prin care intra din belşug lumina de martie, scăldând toată casa. În faţa ei, potolindu-şi foamea molcomă, stătea bătrânul Iacob; un bărbat care o iubea atât de mult şi de atâta vreme, încât nu putea concepe nicio suferinţă care să nu pornească de la nevastă-sa.

— Vreau să mor cu convingerea că mă vor pune în pământ, ca pe oamenii de bine, continuă ea. Şi pentru asta nu-mi rămâne decât să mă duc în altă parte, să mă rog de lume să-şi facă milă şi pomană îngropându-mă de vie.

— Nu trebuie să te rogi de nimeni, spuse foarte calm bătrânul Iacob. O să te duc eu.

— Atunci să mergem, spuse ea, pentru că o să-mi dau sufletul în curând.

Bătrânul Iacob o cercetă cu luare-aminte. Numai ochii îi rămăseseră tineri. Oasele făcuseră noduri pe la încheieturi şi avea acelaşi aspect de pământ pustiit pe care, la urma urmelor, îl avusese totdeauna.

— Arăţi mai bine ca niciodată, îi zise.

— Azi-noapte, suspină ea, am simţit miros de trandafiri.

— Nu-ţi face griji, o linişti bătrânul Iacob. Astea-s lucruri care ni se întâmplă nouă, celor săraci.

— Nu-i asta, spuse ea. Întotdeauna m-am rugat să mi se vestească moartea cu puţin timp înainte, ca să mor departe de mare. Un miros de trandafiri, în satul ăsta, nu poate fi decât un semn de la Dumnezeu.

Bătrânului Iacob nu-i trecu altceva prin minte decât să-i ceară un răgaz ca să-şi orânduiască lucrurile. Auzise spunându-se că oamenii nu mor când trebuie, ci când vor ei, şi era nespus de îngrijorat de presimţirea nevestei. Ba chiar se întrebă dacă, odată sosit ceasul, va avea curajul s-o îngroape de vie.

La ora nouă deschise localul care înainte fusese o prăvălie. Puse în poartă două scaune şi o măsuţă cu tabla de dame şi-şi petrecu toată dimineaţa jucând cu adversari de ocazie. De pe locul lui vedea satul în ruină, casele dărăpănate cu urme vechi de culori şterse de soare şi o fâşie de mare la capătul drumului.

Înainte de prânz, ca întotdeauna, începu să joace cu don Maximo Gómez. Bătrânul Iacob nu-şi putea imagina un adversar mai uman decât un om care rămăsese nevătămat după două războaie civile, iar în cel de al treilea nu-şi pierduse decât un ochi. După ce se lăsă învins o partidă, îl mai reţinu pentru încă una.

— Spune-mi ceva, don Maximo, îl întrebă atunci, dumneata ai fi în stare să-ţi îngropi de vie soţia?

— De bună seamă, răspunse don Maximo Gómez. Crede-mă că nu mi-ar tremura mâna.

Bătrânul Iacob tăcu uimit. Apoi, după ce se lăsă văduvit de piesele lui cele mai bune, oftă:

— Pentru că, după cât se pare, Petra o să moară.

Don Maximo Gómez nu se tulbură. „În cazul ăsta, a spus, n-ai de ce s-o îngropi de vie.” Luă două piese şi-şi făcu o damă. Apoi aţinti asupra adversarului privirea-i umezită de

tristeţe.

— Ce-a păţit?

— Azi-noapte, explică bătrânul Iacob, a simţit miros de trandafiri.

— Atunci o să moară jumătate de sat, zise don Maximo Gómez. În dimineaţa asta n-am auzit vorbindu-se despre altceva.

Bătrânul Iacob a fost nevoit să se străduiască din greu să piardă încă o dată fără să-l jignească. Luă masa şi scaunele, închise prăvălia şi se apucă să colinde peste tot căutând pe cineva care să fi simţit mirosul. În cele din urmă, numai Tobías era sigur. Aşa încât îl rugă să vină pe la ei pe-acasă, ca din întâmplare, şi să-i povestească totul nevestei lui.

Tobías făcu întocmai. La ora patru, dichisit ca de vizită, apăru pe coridorul unde soţia bătrânului Iacob îşi petrecuse după-amiaza aranjându-i acestuia hainele de văduv.

Îşi făcu o intrare atât de tainică, încât femeia tresări de spaimă.

— Doamne Sfinte, exclamă ea, am crezut că-i arhanghelul Gabriel!

— Păi, nu-i aşa, zise Tobías. Sunt eu şi am venit să-ţi povestesc ceva.

Ea îşi potrivi ochelarii şi-şi văzu mai departe de lucru.

— Ştiu despre ce-i vorba, spuse.

— Mă prind că nu, zise Tobías.

— Vorba e că azi-noapte ai simţit miros de trandafiri.

— Cum ai aflat? întrebă Tobías, dezamăgit.

— La vârsta mea, spuse femeia, ai atât timp să te tot gândeşti, că până la urmă ajungi să poţi ghici.

Bătrânul Iacob, care-şi lipise urechea de peretele din spatele prăvăliei, se îndreptă ruşinat.

— Ce mai zici acum, femeie? strigă prin perete, apoi dădu ocol şi se ivi în capătul coridorului. Atunci nu mai e

ceea ce crezi tu.

— Sunt minciuni înşirate de băiatul ăsta, zise ea fără să ridice capul. N-a simţit nimic.

— A fost cam pe la unsprezece, zise Tobías, stăteam şi alungam crabii.

Femeia isprăvi de cârpit un guler.

— Minciuni, insistă ea. Toată lumea ştie că eşti un mincinos. Rupse firul cu dinţii şi îl privi pe Tobías pe deasupra ochelarilor.

— Ceea ce nu înţeleg e că te-ai ostenit să-ţi dai părul cu briantină şi să-ţi lustruieşti pantofii numai ca să vii şi să-mi arăţi lipsă de respect.

De atunci începu Tobías să cerceteze marea. Atârna hamacul în galeria din patio şi îşi petrecea noaptea aşteptând, uimit de lucrurile ce se întâmplă pe lume în timp ce oamenii dorm. Nopţi în şir auzi râcâitul disperat al crabilor ce se chinuiau să se caţere pe stâlpi, până când trecură atât de multe nopţi, că obosiră să mai stăruie. Descoperi felul de a dormi al Clotildei. Auzi cum sforăiturile ei fluierătoare deveneau tot mai subţiri pe măsură ce căldura se înteţea, până se prefăceau într-o singură notă lâncedă în toropeala lui iulie.

La început, Tobías cercetă marea cum o fac cei care o cunosc bine, cu privirea aţintită într-un singur punct al orizontului. A văzut-o schimbându-şi culoarea. A văzut-o pierzându-şi strălucirea, devenind înspumată şi murdară, scoţând râgâieli pline de resturi când ploile cele mari îi răscoliră digestia furtunoasă. Încetul cu încetul a început s-o cerceteze asemenea celor care o cunosc cel mai bine, fără s-o mai privească măcar, dar fără s-o poată uita nici măcar în somn.

În august, soţia bătrânului Iacob muri. Au găsit-o în zori, moartă în pat şi au fost nevoiţi s-o arunce ca pe toţi morţii în mare, fără flori. Tobías continuă să aştepte. Aşteptase atâta, încât starea aceea îi intrase în fire. Într-o noapte, pe

când picotea în hamac, îşi dădu seama că se schimbase ceva în aer. Fusese o pală intermitentă, ca în acele timpuri în care vaporul japonez descărcase chiar în gura portului o încărcătură de ceapă stricată. După o vreme, mirosul ajunse tot mai pătrunzător şi nu se împrăştie până în zori. Numai atunci când avu impresia că putea să-l prindă în mâini ca să-l arate, Tobías a sărit din hamac şi a intrat în camera Clotildei. O scutură de mai multe ori.

— E aici, îi spuse.

Clotilde trebui să îndepărteze mirosul cu degetele, ca pe o pânză de păianjen, pentru a se putea ridica în capul oaselor. Apoi se prăbuşi iar pe aşternutul călduţ.

— Blestemat să fie, spuse.

Tobías ajunse dintr-o săritură la uşă, ieşi în mijlocul uliţei şi începu să strige. Strigă din răsputeri, răsuflă adânc şi strigă mai departe, apoi tăcu, trase şi mai mult aer în piept, şi mirosul dăinuia pe mare. Însă nu răspunse nimeni. Atunci se duse să bată din poartă în poartă, chiar şi pe la casele nimănui, până când zarva stârnită de el s-a amestecat cu cea a câinilor şi a trezit toată lumea.

Mulţi nu l-au simţit. Dar alţii, mai cu seamă bătrânii, coborâră pe ţărm să se desfete trăgându-l în piept. Era un parfum dens ce nu lăsa să se strecoare niciun miros din trecut. Unii, istoviţi de a-l fi simţit atât de mult, se întoarseră acasă. Cei mai mulţi însă rămaseră să-şi termine somnul pe ţărm. La revărsatul zorilor, mirosul era atât de pur, că-ţi părea rău şi să mai respiri.

Tobías a dormit aproape toată ziua. Clotilde l-a ajuns din urmă în timpul siestei şi şi-au petrecut după-amiaza zbenguindu-se în pat, fără să închidă poarta din curte. Au făcut mai întâi ca râmele, apoi ca iepurii şi la sfârşit ca broaştele ţestoase, până când lumea a devenit tristă şi a prins să se întunece. Mai rămâneau încă urme de trandafiri în văzduh. La răstimpuri, răzbătea până în odaia lor o undă de muzică.

— E de la Catarino, a spus Clotilde. Trebuie să fi venit cineva.

Veniseră trei bărbaţi şi o femeie. Catarino s-a gândit că mai târziu puteau veni şi alţii şi a încercat să repare gramofonul. Cum n-a izbutit, l-a rugat pe Pancho Aparecido, care se ocupa cu tot felul de reparaţii, fiindcă n-avea niciodată nimic de făcut şi mai avea şi o cutie cu scule şi nişte mâini iscusite.

Localul lui Catarino era o casă de lemn retrasă, cu vedere spre mare. Avea un salon mare cu scaune şi măsuţe şi mai multe camere în spate. Pe când se uitau la Pancho Aparecido cum meşterea, cei trei bărbaţi şi femeia beau în tăcere, aşezaţi la tejghea, şi căscau pe rând.

Gramofonul a început să meargă bine după multe încercări. Auzind muzica, îndepărtată, dar uşor de recunoscut, oamenii au încetat să mai vorbească. S-au uitat unii la alţii şi preţ de o clipă n-au avut nimic să-şi mai spună, căci de-abia atunci şi-au dat seama cât de mult îmbătrâniseră de când ascultaseră muzică ultima oară.

Tobías a găsit pe toată lumea trează după ora nouă. Erau aşezaţi la poartă, ascultând discurile vechi ale lui Catarino, cu aceeaşi atitudine de fatalism copilăresc cu care se priveşte o eclipsă. Fiecare disc le amintea de cineva care murise, de gustul îmbietor al mâncării după o boală îndelungată sau de un lucru ce trebuia făcut a doua zi, cu mulţi ani înainte, pe care nu l-au făcut niciodată din pricina uitării.

Muzica a încetat pe la unsprezece. Mulţi s-au dus la culcare, crezând că avea să plouă, fiindcă se vedea un nor întunecat deasupra mării. Dar norul a coborât, a plutit scurtă vreme la suprafaţă, iar apoi s-a scufundat în apă. Sus au rămas doar stelele. Puţin mai târziu, briza dinspre răsărit s-a îndreptat înspre largul mării şi s-a întors încărcată de o mireasmă de trandafiri.

— Ţi-am spus eu, Iacobe! a exclamat don Maximo

Gómez. Iat-o iar aici. Sunt sigur că de acum înainte o vom simţi în toate nopţile.

— Să ne ferească Domnul, a spus bătrânul Iacob. Mireasma asta e singurul lucru din viaţă care a sosit prea târziu.

Jucaseră dame în localul pustiu, fără să ia aminte la discuri. Amintirile lor erau atât de vechi, că nu existau discuri îndeajuns de vechi ca să le răscolească.

— Dinspre partea mea, nu prea cred în aşa ceva, a spus don Maximo Gómez. După atâţia ani pe pământ, cu atâtea femei dorindu-şi o grădiniţă unde să-şi semene florile, nu-i de mirare că până la urmă ajungi să simţi lucrurile astea şi chiar să crezi că sunt adevărate.

— Dar simţim mireasma cu nasul nostru, a spus bătrânul Iacob.

— N-are a face, a zis don Maximo Gómez. În timpul războiului, când revoluţia era pierdută, doriserăm atât de aprig să avem un general, că l-am văzut apărând pe însuşi ducele de Marlborough în carne şi oase. L-am văzut cu ochii mei, Iacobe.

Trecuse de douăsprezece. Când a rămas singur, bătrânul Iacob a închis prăvălia şi a dus lampa în dormitor. Prin fereastra profilată pe fosforescenţa mării, vedea stânca de unde se aruncau morţii.

— Petra, chemă în şoaptă.

Ea nu putu să-l audă. În clipa aceea naviga aproape la suprafaţă, într-o amiază strălucitoare din golful Bengal. Îşi ridicase capul ca să vadă prin apă, ca printr-un vitraliu iluminat, un transatlantic uriaş. Dar nu putea să-şi vadă soţul, care în momentul acela începea să audă iar gramofonul lui Catarino, la capătul celălalt al lumii.

— Dă-ţi seama, spuse bătrânul Iacob. Abia acum şase luni te-au socotit nebună şi acum se desfată cu mireasma care ţi-a pricinuit moartea.

Stinse lampa şi se băgă în pat. Plânse molcom, cu

scâncetul sâcâitor al bătrânilor, dar foarte curând îl răzbi somnul.

— Aş pleca din satul ăsta de-aş putea, suspină visând. M-aş duce la dracu-n praznic dacă aş fi strâns măcar douăzeci de pesos.

Din noaptea aceea, preţ de mai multe săptămâni, mireasma dăinui pe mare. Pătrunse în lemnul caselor, în mâncare şi în apa de băut, şi nu mai rămase niciun loc unde să nu dai de ea. Mulţi se înfricoşară simţind-o până şi în aburii propriilor excremente. Bărbaţii şi femeile care veniseră la localul lui Catarino au plecat într-o vineri, dar s-au întors sâmbătă cu o puzderie de oameni. Duminică veniseră şi mai mulţi. Mişunară peste tot căutând ce să mănânce şi unde să doarmă, până când nu s-a mai putut merge pe drum.

Veniră tot mai mulţi. Femeile care plecaseră când satul începuse să decadă s-au întors la localul lui Catarino. Erau mai grase şi mai vopsite şi aduseră discuri la modă care nu mai aduceau aminte nimănui de nimic. Se întoarseră câţiva dintre locuitorii de odinioară ai satului. Plecaseră să ajungă putred de bogaţi pe alte meleaguri şi se întorceau acum vorbind de averea lor, dar cu aceleaşi haine cu care fuseseră îmbrăcaţi. Veniră tarafuri şi tombole, mese de loterie, ghicitoare şi pistolari şi oameni cu o viperă încolăcită pe gât care vindeau elixirul vieţii veşnice. Au venit întruna alţii şi alţii, săptămâni în şir, chiar şi după ce au căzut cele dintâi ploi şi marea deveni tulbure, iar mirosul dispăru.

Printre cei din urmă a sosit un popă. Mergea pretutindeni, mâncând pâine muiată într-o ceaşcă mare de cafea cu lapte, şi încetul cu încetul se apucă să interzică tot ce fusese înaintea lui: jocurile la loterie, muzica nouă şi felul de a o dansa, ba chiar şi recentul obicei de a dormi pe plajă. Într-o după-amiază, acasă la Melchor, ţinu o predică despre mirosul mării.

— Aduceţi mulţumiri cerului, fiilor, spuse, pentru că acesta este mirosul Domnului.

Cineva l-a întrerupt.

— Cum puteţi şti, părinte, dacă nu l-aţi simţit încă?

— Sfintele Scripturi, spuse el, sunt clare în privinţa acestui miros. Ne aflăm într-un sat ales de Dumnezeu.

Tobías mergea ca un lunatic dintr-un loc într-altul, în toiul sărbătorii. O aduse pe Clotilde să afle ce-s banii. Îşi imaginară că jucau sume enorme la ruletă, apoi îşi făcură socotelile şi se simţiră nespus de bogaţi cu banii pe care i-ar fi putut câştiga. Dar, într-o seară, nu numai ei, ci toată gloata care invadase satul, au văzut mai mulţi bani strânşi la un loc decât şi-ar fi putut închipui.

S-a întâmplat în seara când a sosit domnul Herbert. A apărut pe neaşteptate, a pus o masă în mijlocul străzii şi pe masă două cufere mari pline-ochi cu bancnote. Erau atâţia bani, că la început nimeni n-a luat aminte, fiindcă nu puteau crede că aşa ceva ar fi adevărat. Dar cum domnul Herbert a prins să sune dintr-un clopoţel, oamenii l-au crezut până la urmă şi s-au apropiat să-l asculte.

— Sunt omul cel mai bogat de pe lume, spuse. Am atâţia bani, că n-am unde să-i mai pun. Şi cum, pe deasupra, am şi o inimă atât de mare, că nu-mi mai încape în piept, m-am hotărât să cutreier lumea ca să rezolv problemele oamenilor.

Era înalt şi roşu la faţă. Vorbea tare, fără pauze, mişcând totodată nişte mâini calde şi moi ce păreau veşnic proaspăt rase. A vorbit un sfert de ceas şi s-a oprit să-şi tragă sufletul. Apoi scutură iar clopoţelul şi începu să vorbească din nou. La mijlocul discursului, cineva agită o pălărie în mulţime şi-l întrerupse:

— Ei bine, mister, nu mai vorbiţi atât şi începeţi să împărţiţi banii.

— Nu merge aşa, răspunse domnul Herbert. Să împarţi banii fără nicio noimă, pe lângă că-i nedrept, mai e şi fără

rost.

Îl căută cu privirea pe cel care îl întrerupsese şi-i făcu semn să se apropie. Mulţimea se dădu la o parte să poată trece.

— În schimb, continuă domnul Herbert, prietenul acesta nerăbdător ne va îngădui acum să lămurim care e sistemul cel mai echitabil de distribuire a bogăţiei.

Întinse o mână şi-l ajută să urce.

— Cum te cheamă?

— Patricio.

— Foarte bine, Patricio, spuse domnul Herbert. Ca toată lumea, ai şi tu încă de multă vreme o problemă pe care n-o poţi rezolva.

Patricio îşi scoase pălăria şi dădu din cap că-i aşa.

— Care este?

— Păi, problema mea-i chiar asta, răspunse Patricio, că n-am bani.

— Şi cât îţi trebuie?

— Patruzeci şi opt de pesos.

Domnul Herbert scoase un strigăt de triumf. „Patruzeci şi opt de pesos”, repetă; mulţimea îl îngână aplaudând.

— Prea bine, Patricio, continuă domnul Herbert. Acum, spune-ne ceva: ce ştii să faci?

— Multe.

— Hotărăşte-te pentru ceva, spuse domnul Herbert. Ce faci cel mai bine?

— Mă rog, zise Patricio. Ştiu să fac ca păsările.

Aplaudând iar, domnul Herbert se adresă mulţimii:

— Ei bine, doamnelor şi domnilor, prietenul nostru Patricio, care imită nemaipomenit păsările, va imita patruzeci şi opt de păsări diferite şi-şi va rezolva astfel marea problemă a vieţii lui.

În mijlocul tăcerii uimite a mulţimii, Patricio făcu atunci ca păsările. Uneori fluierând, alteori scoţând sunete din gât, imită toate păsările cunoscute şi completă cifra cu

altele pe care nimeni nu izbuti să le identifice. La sfârşit, domnul Herbert ceru aplauze şi-i înmână patruzeci şi opt de pesos.

— Şi acum, spuse, veniţi unul câte unul. Până mâine la ceasul acesta sunt aici ca să vă rezolv problemele.

Bătrânul Iacob află de vâlva asta din spusele oamenilor care treceau prin dreptul casei lui. La fiecare veste nouă, inima îi creştea, mereu mai mare, până simţi că-i plesneşte.

— Ce părere ai de yankeul ăsta? întrebă.

Don Maximo Gómez ridică din umeri.

— Trebuie să fie un filantrop.

— Dacă aş şti să fac ceva, spuse bătrânul Iacob, acum mi-aş putea rezolva mica mea problemă. Nu-i mare lucru: douăzeci de pesos.

— Dumneata joci foarte bine dame, spuse don Maximo Gómez.

Bătrânul Iacob nu păru să-l ia în seamă. Dar când rămase singur înveli într-un ziar tabla de dame şi cutia cu piese şi se duse să se ia la întrecere cu domnul Herbert. Îşi aşteptă rândul până la miezul nopţii. În cele din urmă, domnul Herbert puse să i se încarce cuferele şi îşi luă rămas-bun până a doua zi dimineaţă.

Nu s-a dus să se culce. Îşi făcu apariţia în localul lui Catarino, cu oamenii care-i duceau cuferele, iar mulţimea cu problemele ei îl urmă până acolo. Încetul cu încetul a rezolvat problemele fiecăruia, şi a rezolvat atâtea, încât la sfârşit n-au mai rămas în local decât femeile şi câţiva bărbaţi ale căror cerinţe fuseseră îndeplinite. Şi, în fundul salonului, o femeie retrasă care-şi făcea domol vânt cu un carton de reclamă.

— Şi tu, îi strigă domnul Herbert, ce problemă ai?

Femeia încetă să-şi mai facă vânt.

— Pe mine să nu mă amesteci în mascarada dumitale, mister, îi strigă din celălalt capăt al salonului. Eu n-am

niciun fel de problemă, şi sunt curvă pentru că aşa am eu chef.

Domnul Herbert ridică din umeri. Bău mai departe bere rece ca gheaţa, lângă cuierele deschise, în aşteptarea altor probleme. Năduşea. Puţin mai târziu, o femeie se desprinse din grupul care era cu ea la masă şi îi vorbi în şoaptă. Avea o problemă de cinci sute de pesos.

— Cât iei ca s-o faci o dată? o întrebă domnul Herbert.

— Cinci pesos.

— Închipuieşte-ţi, spuse domnul Herbert, asta înseamnă o sută de bărbaţi.

— Nu contează, zise ea. Dacă adun toţi banii ăştia, or să fie ultimii o sută de bărbaţi din viaţa mea.

O cercetă cu privirea. Era foarte tânără, cu oase fragile, dar în ochi i se citea o hotărâre nestrămutată.

— Bine, spuse domnul Herbert. Du-te în odaie, o să ţi-i trimit acolo pe rând, fiecare cu cei cinci pesos.

Ieşi pe poarta ce da în stradă şi scutură clopoţelul. La şapte dimineaţa, Tobías găsi deschis localul lui Catarino. Toate luminile erau stinse. Pe jumătate adormit, umflat de bere, domnul Herbert controla intrarea bărbaţilor în odaia fetei.

Tobías intră şi el. Fata îl cunoştea şi se miră să-l vadă la ea în odaie.

— Şi tu?

— Mi-au spus să intru, zise Tobías. Mi-au dat cinci pesos şi mi-au spus: să nu zăboveşti.

Ea strânse de pe pat cearşaful ud şi îl rugă pe Tobías să-l ţină de o margine. Atârna ca o pânză de corabie. Îl stoarseră, răsucindu-l de la capete, până ajunse la greutatea lui firească. Întoarseră salteaua, iar sudoarea începu să picure prin partea cealaltă. Tobías făcu şi el la nimereală ce avea de făcut. Înainte de a pleca, puse cei cinci pesos în grămada de bancnote ce sporea întruna lângă pat.

— Trimite-i pe toţi bărbaţii pe care-i întâlneşti, îi recomandă domnul Herbert, să vedem dacă isprăvim treaba asta înainte de prânz.

Fata întredeschise uşa şi ceru o bere rece. Mai mulţi bărbaţi aşteptau la rând.

— Câţi mai trebuie? întrebă.

— Şaizeci şi trei, răspunse domnul Herbert.

Bătrânul Iacob şi-a petrecut toată ziua urmărindu-l cu jocul de dame. Pe înserat, i-a venit rândul, i-a spus ce problemă avea şi domnul Herbert s-a învoit. Puseră două scaune în mijlocul străzii şi o măsuţă pe masa cea mare şi bătrânul Iacob deschise jocul. A fost ultima mişcare pe care izbuti s-o gândească. Pierdu.

— Patruzeci de pesos, zise domnul Herbert şi-i dădu două piese în avans.

Câştigă din nou. Mâinile lui abia atingeau piesele. A jucat legat la ochi, ghicind poziţia adversarului, şi a câştigat întruna. Mulţimea obosi să se mai uite la ei. Când bătrânul Iacob hotărî să se dea bătut, datora cinci mii şapte sute patruzeci şi doi de pesos şi douăzeci şi trei de centime.

Nu se tulbură. Îşi scrise cifra pe o hârtiuţă pe care o vâri în buzunar. Apoi îndoi tabla de joc, puse piesele în cutie şi înveli totul în ziar.

— Fă cu mine ce pofteşti, spuse, dar lasă-mi jocul ăsta. Îţi făgăduiesc că-mi voi petrece tot restul vieţii jucând, până voi strânge banii.

Domnul Herbert se uită la ceas.

— Regret din suflet, spuse. Termenul expiră în douăzeci de minute. Aşteptă până se încredinţă că adversarul nu găsea nicio soluţie.

— Nu ai nimic altceva?

— Onoarea.

— Vreau să spun, explică domnul Herbert, ceva care să-şi schimbe culoarea când i se dă pe deasupra cu o bidinea

plină de vopsea.
— Casa, spuse bătrânul Iacob ca şi când ar fi dezlegat o ghicitoare. Nu face doi bani, dar e o casă.
Aşa s-a întâmplat că domnul Herbert a pus mâna pe casa bătrânului Iacob. A mai pus mâna şi pe casele şi proprietăţile altora care nu au putut nici ei să se ţină de cuvânt, în schimb a comandat o săptămână de muzică, artificii şi dansatori pe sârmă şi a condus el însuşi petrecerea.
A fost o săptămână de neuitat. Domnul Herbert a vorbit despre minunatul destin al satului şi chiar le-a schiţat oraşul viitorului, cu imense edificii de sticlă şi piste de dans pe terase. L-a arătat mulţimii. Oamenii priviră uluiţi, încercând să se regăsească în trecătorii zugrăviţi de domnul Herbert, însă aceştia erau atât de bine îmbrăcaţi, încât n-au izbutit să se recunoască. Îi durea inima de atâta efort. Au râs de cheful lor de a plânge care-i încerca în octombrie şi au trăit în nebuloasele speranţei până când domnul Herbert a scuturat clopoţelul şi a proclamat sfârşitul petrecerii. Abia atunci s-a odihnit.
— O să moară cu viaţa asta pe care o duce, a spus bătrânul Iacob.
— Am atâta bănet, a răspuns domnul Herbert, că nu există niciun motiv să mor.
Se prăbuşi în pat. Dormi zile în şir, sforăind ca un leu, şi trecură atâtea zile, încât lumea a obosit să-l tot aştepte. Au fost nevoiţi să dezgroape crabi ca să-i mănânce. Noile discuri ale lui Catarino ajunseră atât de vechi, că nimeni nu le mai putea asculta fără lacrimi în ochi şi a trebuit să închidă localul.
Multă vreme după ce domnul Herbert începu să doarmă, părintele bătu la uşa bătrânului Iacob. Casa era încuiată pe dinăuntru. Pe măsură ce răsuflarea celui adormit consumase aerul, lucrurile îşi pierduseră greutatea, iar unele începeau deja să plutească.

— Vreau să vorbesc cu el, spuse părintele.

— Trebuie să aşteptaţi, spuse bătrânul Iacob.

— N-am prea mult timp.

— Luaţi loc, părinte, şi aşteptaţi, stărui bătrânul Iacob. Şi în vremea asta faceţi-mi plăcerea să stăm de vorbă. De mult nu mai ştiu nimic despre lume.

— Oamenii au plecat descumpăniţi, spuse părintele. În curând, satul o să fie la fel ca înainte. Asta-i singura noutate.

— Se vor întoarce, zise bătrânul Iacob, când marea va mirosi iar a trandafiri.

— Dar până atunci, se cuvine să întreţinem cu ceva speranţa celor care rămân, spuse părintele. Trebuie să începem cât mai curând construirea bisericii.

— De asta aţi venit să-l căutaţi pe domnul Herbert, spuse bătrânul Iacob.

— Aşa e, răspunse părintele. Yankeii sunt tare mărinimoşi.

— Atunci aşteptaţi, părinte, spuse bătrânul Iacob. Poate se trezeşte.

Jucară dame. A fost o partidă lungă şi anevoioasă, de multe zile, dar domnul Herbert nu s-a trezit.

Părintele se lăsă pradă deznădejdii. S-a dus pretutindeni, cu un talger de aramă, cerând de pomană pentru construirea bisericii, dar a căpătat foarte puţin. De atâtea rugăminţi deveni tot mai diafan, oasele prinseră să-i zornăie cu zgomot şi, într-o duminică, s-a ridicat cam două palme deasupra pământului, însă nimeni n-a aflat. Atunci a pus hainele într-o valiză, şi în alta banii strânşi, luându-şi rămas-bun pentru totdeauna.

— N-o să se întoarcă mirosul, spuse celor care încercau să-l facă să se răzgândească. Trebuie să înfruntăm adevărul că satul a căzut în păcat de moarte.

Când domnul Herbert se trezi, satul era acelaşi ca înainte. Ploaia dospise gunoaiele lăsate de mulţime pe

străzi, iar pământul era din nou arid şi tare precum cărămida.

— Am dormit mult, a căscat domnul Herbert.

— Veacuri, a spus bătrânul Iacob.

— Sunt mort de foame.

— Toată lumea-i aşa, a spus bătrânul Iacob. N-aveţi încotro, trebuie să vă duceţi pe ţărm să dezgropaţi crabi.

Tobías l-a întâlnit scormonind în nisip, cu gura plină de spumă şi s-a mirat că bogaţii flămânzi seamănă atât de bine cu săracii. Domnul Herbert nu găsi destui crabi. Pe înserat, îl pofti pe Tobías să caute ceva de mâncare pe fundul mării.

— Aveţi grijă, îl preveni Tobías. Numai morţii ştiu ce e acolo în adâncuri.

— Ştiu asta şi învăţaţii, spuse domnul Herbert. Mai jos de marea naufragiilor sunt broaşte ţestoase cu carnea delicioasă. Dezbracă-te şi hai să mergem.

S-au dus. Au înotat mai întâi în linie dreaptă, iar apoi în adânc, spre străfunduri, până unde lumina soarelui pieri, pierind apoi şi cea a mării şi tot ce era în apă putea fi văzut prin propria sa lumină. Trecură prin dreptul unui sat scufundat, cu bărbaţi şi femei călare, învârtindu-se în jurul chioşcului de muzică. Era o zi splendidă şi se vedeau flori în culori vii pe toate terasele.

— S-a scufundat într-o duminică, pe la unsprezece dimineaţa, spuse domnul Herbert. Trebuie să fi fost un cataclism.

Tobías se abătu spre sat, dar domnul Herbert îi făcu semne să-l urmeze până în străfunduri.

— Ai să te întorci altă dată, fără grabă, zise domnul Herbert. Acum sunt mort de foame.

Cobora ca o caracatiţă, cu mişcări de braţe lungi şi tainice. Tobías, care se străduia să nu-l piardă din vedere, se gândi că aşa înotau pesemne bogaţii. Încetul cu încetul lăsară în urmă marea catastrofelor obişnuite şi se adânciră

în marea morţilor.

Erau atât de mulţi, încât Tobías a crezut că n-a mai văzut niciodată atâta omenire pe lume. Pluteau nemişcaţi, cu faţa în sus, la diferite înălţimi, şi aveau cu toţii expresia aceea a făpturilor uitate.

— Sunt morţi de demult, spuse domnul Herbert. Le-au trebuit secole ca să ajungă la starea asta de odihnă.

Mai jos, în apele morţilor de curând, domnul Herbert se opri. Tobías l-a ajuns din urmă în clipa în care prin dreptul lor trecea o femeie foarte tânără. Plutea pe o parte, cu ochii deschişi, urmaţi de un alai de flori.

Domnul Herbert îşi puse arătătorul pe buze şi rămase aşa până când trecură ultimele flori.

— Femeia cea mai frumoasă pe care am văzut-o în viaţa mea, spuse.

— E soţia bătrânului Iacob, lămuri Tobías. E cam cu cincizeci de ani mai tânără, dar e ea. Cu siguranţă.

— A călătorit mult, spuse domnul Herbert. Duce după ea flora tuturor mărilor lumii.

Ajunseră pe fundul mării. Domnul Herbert se învârti de câteva ori pe un sol ce părea din ardezie cioplită. Tobías îl urmă. Numai când s-a obişnuit cu penumbra adâncurilor, descoperi că acolo se aflau broaştele ţestoase. Erau cu miile, întinse pe fundul mării şi atât de nemişcate, că păreau împietrite.

— Sunt vii, spuse domnul Herbert, dar dorm de milioane de ani.

Întoarse una. O împinse uşurel în sus şi animalul adormit îi scăpă din mâini, urcând mai departe în derivă. Tobías o lăsă să se ducă. Privi atunci către suprafaţa apei şi văzu toată marea pe dos.

— Parcă-i un vis.

— Spre binele tău, îi zise domnul Herbert, nu povesti la nimeni. Închipuieşte-ţi ce harababură ar mai fi pe lume dacă oamenii ar afla de aşa ceva.

Era aproape miezul nopţii când s-au întors în sat. Au trezit-o pe Clotilde ca să încălzească apa. Domnul Herbert tăie gâtul broaştei ţestoase, dar toţi trei fură nevoiţi să-i mai omoare o dată inima, care se desprinsese sărind prin curte când o spintecară. Au mâncat până n-au mai putut răsufla.

— Ei bine, Tobías, spuse atunci domnul Herbert, trebuie să înfruntăm realitatea.

— De bună seamă.

— Iar realitatea, continuă domnul Herbert, e că mirosul n-o să mai revină în veci.

— O să revină.

— N-o să revină, interveni Clotilde, printre altele, pentru că nici n-a venit, de fapt, vreodată. Tu ai fost cel care i-ai îmbrobodit pe toţi.

— Tu însăţi l-ai simţit, spuse Tobías.

— În noaptea aceea eram pe jumătate năucă, spuse Clotilde. Dar acum nu mai sunt sigură de nimic ce-ar avea de-a face cu marea asta.

— Aşa că eu mă duc, zise domnul Herbert. Şi adăugă, adresându-li-se amândurora: Şi voi trebuie să plecaţi. Sunt multe lucruri de făcut pe lume ca să mai staţi în satul ăsta să muriţi de foame.

Plecă. Tobías rămase în curte, numărând stelele până-n zare, şi descoperi că erau încă trei în plus faţă de decembrie trecut. Clotilde îl chemă în dormitor, dar el n-o luă în seamă.

— Vino încoace, sălbaticule, stărui Clotilde. De veacuri nu mai facem ca iepuraşii.

Tobías a aşteptat un lung răstimp. Când în sfârşit intră, ea adormise. A trezit-o pe jumătate, dar era atât de obosit, că amândoi s-au zăpăcit şi până la urmă n-au putut să facă decât ca râmele.

— Te-ai prostit, îi spuse Clotilde cu arţag. Încearcă să te gândeşti la altceva.

— Mă gândesc la altceva.

Ea a vrut să ştie la ce anume şi el s-a hotărât să-i povestească, dar numai cu condiţia să nu mai spună nimănui. Clotilde îi făgădui.

— Pe fundul mării, spuse Tobías, se află un sat cu căsuţe albe şi milioane de flori pe terase.

Clotilde şi-a dus mâinile la cap.

— Vai, Tobías! exclamă. Vai, Tobías, pentru numele Domnului, n-o să începi iar cu povestea asta!

Tobías nu mai spuse nimic. Se rostogoli până la marginea patului şi încercă să adoarmă. Nu izbuti decât în zori, când suflarea brizei se schimbă şi crabii îl lăsară în pace.

1961

ÎNECATUL CEL MAI FRUMOS DE PE LUME

Cei dintâi copii care au văzut promontoriul întunecat şi tainic înaintând în mare şi-au închipuit că era un vas duşman. Apoi au văzut că n-avea steaguri şi nici catarge şi au crezut că ar putea fi o balenă. Dar când a ajuns la ţărm, împotmolindu-se, i-au dat la o parte puzderia de alge, braţele de meduze şi rămăşiţele de peşti şi naufragii ce-l acopereau, descoperind abia atunci că era un înecat.

Se jucaseră cu el toată după-amiaza, îngropându-l în nisip şi dezgropându-l, până când cineva a dat cu ochii de ei din întâmplare şi a dus vestea, sculând întregul sat în picioare. Bărbaţii care l-au purtat pe umeri până la casa cea mai apropiată au băgat de seamă că era mai greu decât sunt morţii de obicei, aproape ca un cal, şi şi-au zis că stătuse poate prea mult în voia valurilor, iar apa îi pătrunsese în oase. Când l-au întins însă pe jos au văzut că era mult mai mare decât oricare om, căci abia încăpea în casă, dar au crezut că însuşirea de a creşte şi după moarte era poate în firea anumitor înecaţi. Mirosea a mare şi numai conturul mai dădea de bănuit că era leşul unei fiinţe omeneşti, căci pielea-i era acoperită de o platoşă de peştişori şi de mâl.

N-au fost nevoiţi să-i cureţe faţa pentru a pricepe că era un mort de pe meleaguri îndepărtate. Satul avea doar vreo douăzeci de case de lemn, cu curţi pietruite fără flori, împrăştiate la marginea unei fâşii deşertice. Pământul era atât de îngust, că mamele trăiau veşnic cu frica-n sân că vântul le-ar putea răpi copiii, iar puţinii morţi pe care-i făceau anii erau aruncaţi de pe ţărmul stâncos. Marea era însă molcomă şi darnică şi toţi bărbaţii din sat încăpeau în şapte luntri. Astfel încât atunci când l-au găsit pe cel înecat le-a fost de-ajuns să se uite unii la alţii spre a-şi da seama că erau cu toţii.

În noaptea aceea n-au mai ieşit la pescuit. În vreme ce bărbaţii cercetau dacă nu lipsea careva de prin satele vecine, femeile au rămas să se îngrijească de înecat. I-au dat jos mâlul cu mănunchiuri de bucsău, i-au desprins din păr ciulinii din adâncuri şi i-au răzuit platoşa cu cuţitele de curăţat peşte. Pe măsură ce înaintau, şi-au dat seama că ierburile de pe el proveneau din oceane îndepărtate şi din ape adânci şi că îmbrăcămintea-i era zdrenţuită, de parcă ar fi plutit prin labirinturi de corali. Au mai luat aminte că-şi îndura moartea cu trufie, căci n-avea chipul singuratic al altor înecaţi în mare şi nici înfăţişarea sordidă şi mizeră a înecaţilor în râuri. Dar numai după ce l-au spălat au înţeles ce fel de bărbat era şi atunci li s-a tăiat răsuflarea. Nu era doar cel mai înalt, cel mai voinic, cel mai viguros şi mai bine înzestrat din câţi le fusese dat să vadă vreodată, ci acum, când stăteau şi se uitau la el, nici nu le venea să-şi creadă ochilor.

N-au găsit în sat un pat destul de lung pe care să-l întindă şi nicio masă îndeajuns de solidă pe care să-l privegheze. Nu i se potriviră pantalonii de sărbătoare ai bărbaţilor cei mai înalţi, nici cămăşile de duminică ale celor mai vânjoşi dintre ei, nici pantofii celui cu picioarele cele mai mari. Fermecate de disproporţia şi de frumuseţea lui, femeile au hotărât atunci să-i facă nişte pantaloni dintr-o bucată de pânză de corabie şi o cămaşă din văl de mireasă, ca să-şi poată purta mai departe moartea cu demnitate. Pe când coseau aşezate roată, contemplând cadavrul între două împunsături, li se părea că vântul nu fusese niciodată mai înverşunat şi nici Marea Caraibilor mai zbuciumată ca în noaptea aceea şi bănuiau că aceste schimbări aveau cumva legătură cu mortul. Se gândeau că dacă bărbatul acela minunat ar fi trăit în sat, casa lui ar fi trebuit să aibă uşile cele mai mari, tavanul cel mai înalt şi podeaua cea mai trainică, iar rama patului său ar fi fost făcută din grinzile cele mai zdravene prinse cu ghinturi de

fier, şi femeia lui ar fi fost cea mai fericită dintre toate. Se gândeau că ar fi avut atâta putere, încât ar fi scos peştii din mare doar strigându-i pe nume, că ar fi muncit cu atâta îndârjire, încât ar fi făcut să ţâşnească izvoare din piatra cea mai seacă şi ar fi putut semăna flori pe ţărmurile stâncoase. L-au asemuit în taină cu bărbaţii lor, gândindu-se că aceştia n-ar fi fost în stare să facă în toată viaţa lor ceea ce era el în stare să facă într-o singură noapte, şi până la urmă au ajuns să-i dispreţuiască în adâncul sufletului ca pe făpturile cele mai nevolnice şi mizerabile de pe pământ. Rătăceau pierdute prin aceste labirinturi închipuite, când cea mai bătrână dintre ele, care, fiind cea mai vârstnică, privise înecatul mai curând cu milă decât cu patimă, suspină:

— După chip pare să îl cheme Esteban.

Era adevărat. Celor mai multe le-a fost de-ajuns să se mai uite o dată la el ca să înţeleagă că n-ar fi putut avea alt nume. Cele mai îndărătnice, care erau şi cele mai tinere, îşi păstrară mai departe iluzia că odată îmbrăcat, întins printre flori, cu nişte pantofi de lac, s-ar fi putut chema Lautaro. Dar iluzia s-a dovedit deşartă. Bucata de pânză n-a ajuns, pantalonii, prost croiţi şi încă şi mai prost cusuţi, i-au ieşit strâmţi, iar puterea ascunsă a inimii făcu să-i sară nasturii de la cămaşă. După miezul nopţii, şuierul vântului se domoli şi marea se cufundă în toropeala zilei de miercuri. Liniştea alungă cele de pe urmă îndoieli: era Esteban. Femeile care-l îmbrăcaseră, cele care-l pieptănaseră, cele care-i tăiaseră unghiile şi-i raseră barba nu-şi putură înfrânge fiorii de milă când au fost nevoite să se resemneze şi să-l aşeze pe podea. Au înţeles atunci cât trebuie să fi fost de nefericit cu trupul acela uluitor, care-l stingherea chiar şi după moarte. Îl văzură în viaţă condamnat să se strecoare într-o rână pe toate uşile, să-şi spargă capul de pragul de sus, să rămână în picioare când mergea în vreo vizită, neştiind cum să-şi ţină mâinile

netede şi trandafirii de focă, în vreme ce stăpâna casei căuta de zor scaunul cel mai solid şi-l implora, moartă de frică, stai aici, Esteban, te rog, iar el, sprijinit de pereţi, zâmbind, nu vă faceţi griji, doamnă, stau bine aşa, cu călcâiele jupuite şi spinarea vătămată de atâta chin ce se repeta în toate vizitele, nu vă faceţi griji, doamnă, stau bine aşa, numai ca să nu păţească ruşinea de a rupe scaunul, şi poate fără să fi ştiut vreodată că cei care-i spuneau nu pleca, Esteban, aşteaptă măcar până se face cafeaua, erau aceiaşi care mai apoi şuşoteau s-a dus în sfârşit prostul cel uriaş, prostul cel frumos. Aşa se gândeau femeile, stând lângă el cu puţin înainte de revărsatul zorilor. Mai târziu, acoperindu-i chipul cu o batistă ca să nu-l supere lumina, îşi dădură seama că era mort pe vecie, atât de neajutorat şi de asemănător cu bărbaţii lor, încât le-a podidit plânsul. Una dintre cele tinere prinse să bocească. Celelalte, care mai de care, trecură de la suspine la bocete şi, cu cât se jeluiau mai aprig, cu atât erau mai îmboldite s-o facă, fiindcă înecatul era pentru ele din ce în ce mai mult Esteban, până când îl bociră atâta, că ajunse omul cel mai năpăstuit de pe lume, cel mai blând şi mai supus, bietul Esteban. Astfel că, atunci când bărbaţii s-au întors cu vestea că înecatul nu era nici de prin satele vecine, ele au simţit, printre lacrimi, bucuria alinării.

— Lăudat fie Domnul, suspinară, e al nostru!

Bărbaţii socotiră că toată zarva aceea nu era altceva decât nazuri muiereşti. Osteniţi de anevoioasele căutări de peste noapte, tot ce-şi doreau era să scape de povara nepoftitului înainte de a se înteţi dogoarea soarelui din ziua aridă şi fără vânt. Au încropit o năsălie din resturi de pânză de corabie şi ghiuri şi le-au legat cu carlingi, ca să reziste sub greutatea trupului până la ţărmul stâncos. Au vrut să-i înlănţuie gleznele cu ancora de la un cargobot, ca să se scufunde fără opreligti în străfundurile mării, acolo unde peştii sunt orbi, iar scafandrii pier de nostalgie, şi

pentru ca nu cumva curenţii potrivnici să-l aducă la ţărm, cum se mai întâmplase şi cu alte trupuri. Dar cu cât se grăbeau mai tare, cu atât femeile se înverşunau să născocească tot felul de tertipuri spre a pierde vremea. Mişunau ca nişte găini speriate căutând talismane de mare prin cufere, stând mereu în drumul lor, unele pentru că voiau să-i pună înecatului scapularul vântului prielnic, altele ca să-i lege la mână o busolă călăuzitoare, şi după atât du-te-vino, femeie, nu-mi mai tot sta în cale, uite că era gata să cad peste răposat, bărbaţii intrară la bănuieli şi începură să bombăne că la ce bun atâtea zorzoane pentru un străin, ca nişte podoabe de altar, de vreme ce oricâte ţinte aurite şi tinichele ar avea pe el, tot îl vor devora rechinii, însă ele îşi vedeau mai departe de relicvele acelea de doi bani, ciocnindu-se între ele în acel du-te-vino, în timp ce oftau din rărunchi şi lăcrimau, astfel că bărbaţii se apucară şi ei să trăncănească, ce-i cu atâta zarvă pentru un mort în voia valurilor, un înecat al nimănui, un hoit nenorocit? Una dintre femei, înfuriată la culme de atâta nepăsare, trase atunci batista de pe chipul mortului, iar bărbaţii rămaseră şi ei cu răsuflarea tăiată.

Era Esteban. N-a fost nevoie s-o mai spună o dată ca să recunoască. De le-ar fi spus-o sir Walter Raleigh, ar fi rămas poate şi ei impresionaţi de accentul lui de venetic, de papagalul de pe umărul lui şi de archebuza cu care omora canibali, dar Esteban nu putea fi decât unul pe lume, şi el zăcea acolo ca un peşte uriaş, cu nişte pantaloni de bogdaproste şi cu unghiile acelea pline de pietricele ce nu se puteau tăia decât cu cuţitul. A fost de-ajuns să-i ia batista de pe faţă ca să-şi dea seama că se simţea parcă ruşinat, că n-avea nicio vină că era aşa de mare şi atât de greu şi atât de frumos, şi că de-ar fi ştiut ce avea să se întâmple, ar fi căutat un loc mai ferit să se înece, zău aşa, mi-aş fi atârnat cu mâna mea de gât ancora unui galion şi m-aş fi împleticit printre stânci nehotărât, ca să nu vă dau

atâta bătaie de cap cu mortul în ziua de miercuri, cum spuneţi voi, să nu supăr pe nimeni cu hoitul ăsta nenorocit care n-are nimic de-a face cu mine. Era atâta adevăr în felul lui de a fi, că până şi bărbaţii cei mai bănuitori, cei pe care-i muncea gândul în nesfârşitele nopţi petrecute pe mare, temându-se că nevestele se plictiseau să-i tot viseze pe ei şi se apucau să viseze înecaţi, chiar şi aceştia, precum şi alţii mai neînduplecaţi, se înfiorară până-n măduva oaselor de sinceritatea lui Esteban.

Şi astfel i-au făcut funeraliile cele mai fastuoase ce se puteau imagina pentru un înecat de pripas. Câteva femei s-au dus după flori prin satele vecine şi s-au întors cu alte surate care nu dădeau crezare celor povestite, iar acestea, la rândul lor, au plecat să aducă şi ele flori după ce au văzut mortul, şi au venit puzderie de femei cu noiane de flori, până când de atâtea flori şi de atâta omenire abia dacă se mai putea croi drum. În ultima clipă le-a mustrat cugetul să-l arunce în apă orfan şi i-au ales un tată şi o mamă dintre cei mai destoinici, iar pe alţii i-au făcut fraţi, unchi şi veri, aşa încât prin el toţi sătenii au ajuns până la urmă rude între ei. Nişte marinari care au auzit bocetele din larg au rătăcit drumul şi s-a aflat că unul a cerut să fie legat de catargul cel mare, în amintirea străvechilor poveşti cu sirene. Pe când îşi disputau privilegiul de a purta mortul pe umeri pe coasta povârnită a ţărmului, bărbaţii şi femeile şi-au dat pentru prima oară seama de tristeţea uliţelor lor, de ariditatea curţilor, de meschinăria visurilor pe care le visau faţă de splendoarea şi frumuseţea înecatului lor. L-au aruncat fără ancoră, ca să se întoarcă dacă aşa îi va fi voia şi când va dori el, şi toţi şi-au ţinut răsuflarea cât a durat acel crâmpei de veacuri scurs în căderea trupului în abis. N-a fost nevoie să se uite unii la alţii ca să-şi dea seama că nu mai erau cu toţii şi că nici n-aveau să mai fie în veci. Însă mai ştiau şi că totul va fi altfel începând de atunci, că locuinţele lor vor avea uşi mai

mari, tavane mai înalte, podele mai solide, pentru ca amintirea lui Esteban să se poată strecura pretutindeni fără să se lovească de praguri şi pentru ca nimeni să nu se încumete în viitor să mai murmure că a murit prostul cel mare, ce păcat că a murit prostul cel frumos, fiindcă ei aveau să-şi zugrăvească faţadele în culori vesele spre a face să dăinuie memoria lui Esteban, şi aveau să se spetească săpând după izvoare în stânci şi semănând flori pe ţărmuri, pentru ca în zorii anilor ce vor veni, călătorii de pe marile vapoare să se trezească sufocaţi de parfum de grădini în larg, iar căpitanul să fie nevoit să coboare de pe puntea de comandă în uniforma-i de gală, cu astrolabul său, cu steaua sa polară şi cu şiragul de medalii de război, şi arătând promontoriul de trandafiri în zarea Mării Caraibelor să spună în paisprezece limbi, priviţi într-acolo, unde vântul e acum atât de blând că se strecoară să doarmă pe sub paturi, acolo unde soarele străluceşte atât de tare, că floarea-soarelui nu mai ştie încotro să se întoarcă, da, acolo se află satul lui Esteban.

1968

MOARTE CONSTANTĂ DINCOLO DE DRAGOSTE

Senatorul Onésimo Sánchez mai avea şase luni şi unsprezece zile până să moară când a întâlnit-o pe femeia vieţii lui. A cunoscut-o la Rosal del Virrey, un sătuc iluzoriu care, în timpul nopţii, era port clandestin pentru corăbiile contrabandiştilor, dar care în bătaia soarelui părea locul cel mai nenorocit al deşertului, în faţa unei mări sălbatice şi pierdute, şi atât de departe de orice aşezare, că nimeni n-ar fi bănuit că acolo sălăşluia cineva în stare să schimbe soarta unei fiinţe. Până şi numele părea o glumă, căci singurul trandafir care s-a văzut în satul acela a fost adus de senatorul Onésimo Sánchez în persoană, chiar în seara când a cunoscut-o pe Laura Farina.

A fost o escală inevitabilă în campania electorală care avea loc o dată la patru ani. Dimineaţa sosiră furgoanele trupei de actori. Mai târziu veniră camioanele cu indienii tocmiţi pentru a îngroşa rândurile mulţimii, pe care-i duceau prin sate, în cursul manifestărilor oficiale. Cu puţin înainte de unsprezece, odată cu muzica şi petardele şi jeepurile cortegiului, apăru automobilul ministerial de culoarea siropului de fragi. Senatorul Onésimo Sánchez stătuse placid şi fără vârstă în maşina cu aer condiţionat, însă îndată ce deschise portiera, îl înfioră o pală de foc, iar cămaşa de mătase naturală i se îmbibă de o supă alburie şi se simţi cu mulţi ani mai bătrân şi mai singur ca niciodată. În viaţa reală împlinise cu puţin timp în urmă patruzeci şi doi, îşi luase onorabil diploma de inginer în metalurgie la Göttingen şi era un cititor perseverent, deşi fără prea mare succes, al clasicilor latini prost traduşi. Era căsătorit cu o nemţoaică veselă cu care avea cinci copii, fericiţi cu toţii la ei acasă, iar el fusese cel mai fericit dintre toţi până când îi aduseră la cunoştinţă, cu trei luni înainte, că de Crăciun avea să moară.

În vreme ce se terminau pregătirile pentru manifestaţia publică, senatorul reuşi să rămână singur un ceas în casa care îi fusese pusă la dispoziţie pentru a se odihni. Înainte de a se întinde, puse în apa de băut un trandafir natural pe care-l ţinuse în viaţă cât străbătuse deşertul, mâncă fulgii de cereale de regim pe care-i adusese cu el spre a scăpa de repetatele frigărui de ied care-l aşteptau în cursul zilei şi luă mai multe pastile calmante înainte de ora cuvenită, aşa încât să simtă alinarea înaintea durerii. Puse apoi ventilatorul electric foarte aproape de hamac şi se întinse gol vreme de cincisprezece minute în penumbra trandafirului, făcând un mare efort să-şi abată gândurile şi să nu se lase copleşit de oboseala morţii în vreme ce dormita. În afară de medici, nimeni nu ştia că era condamnat la un termen fix, căci se hotărâse să-şi îndure secretul de unul singur, fără să-şi schimbe viaţa, şi aceasta nu din mândrie, ci din pudoare.

Se simţea stăpân cu desăvârşire pe voinţa sa când îşi făcu iar apariţia în public, la trei după-amiaza, odihnit şi curat, cu nişte pantaloni ecru, de in, şi o cămaşă înflorată, având moralul întreţinut de pastilele pentru durere. Totuşi, gândul morţii îl rodea mult mai perfid decât bănuia el, fiindcă urcând la tribună simţi un dispreţ ciudat pentru cei care şi-au disputat norocul de a-i strânge mâna şi nu s-a mai înduioşat ca odinioară de gloata de indieni desculţi care abia mai puteau îndura dogoarea pietrelor încinse din mica piaţă stearpă. Făcu să amuţească aplauzele cu un semn din mână, aproape cu furie, şi începu să vorbească fără gesturi, cu ochii aţintiţi asupra mării ce gemea de căldură. Vocea-i domoală şi profundă avea calitatea apei nemişcate, însă discursul învăţat pe dinafară şi rostit de atâtea ori nu era menit să spună adevărul, ci să contracareze o sentinţă fatalistă din cartea a patra a memoriilor lui Marc Aureliu.

— Suntem aici pentru a înfrânge natura, începu,

împotriva tuturor convingerilor lui. Nu o să mai fim copiii de pripas ai patriei, orfanii Domnului în împărăţia setei şi a capriciilor vremii, nici exilaţii pe propriile noastre meleaguri. Vom fi alţii, doamnelor şi domnilor, vom fi mari şi fericiţi.

Erau formulele bâlciului său. Pe când vorbea, ajutoarele lui aruncau în văzduh pumni de păsărele de hârtie, iar alcătuirile acelea artificiale căpătau viaţă, zburătăceau peste tribuna de scânduri şi o apucau spre mare. În acelaşi timp, alţii scoteau din furgoane nişte copaci de decor cu frunze din fetru şi-i plantau în spatele mulţimii, în pământul cu salpetru. În sfârşit, ridicară o faţadă de carton cu case pictate, cu cărămizi roşii şi geamuri de sticlă, şi astupară cu ea colibele prăpădite din viaţa reală.

Senatorul îşi prelungi discursul cu două citate în latină, ca să lase timp pentru pregătirea farsei. Făgădui maşini de fabricat ploaia, crescătorii mobile de animale domestice, balsamuri ale fericirii ce aveau să facă legumele să crească în solul arid şi ciorchini de clopoţei la ferestre. Când văzu că lumea-i plăsmuită era gata, o arătă cu degetul.

— Aşa vom fi, doamnelor şi domnilor! strigă. Priviţi. Aşa vom fi.

Publicul se întoarse. Un transatlantic de hârtie pictată trecea prin spatele caselor şi era mai înalt decât casele cele mai înalte din oraşul acela artificial. Numai senatorul luă aminte că, de atâta montat şi desfăcut şi de atât cărat dintr-un loc într-altul, oraşul de carton cu clădiri suprapuse era stricat de intemperii şi aproape la fel de sărac, plin de praf şi trist ca Rosal del Virrey.

În doisprezece ani, Nelson Farina venise să-l salute pe senator de mai multe ori. Ascultă discursul din hamacul lui, la răstimpurile când se trezea din somnul de după-amiază, sub bolta răcoroasă a unei case de scânduri negeluite pe care şi-o ridicase cu propriile-i mâini de spiţer, cu care-şi ciopârţise prima nevastă. Fugise din

puşcăria din Cayenne şi apăruse la Rosal del Virrey într-un vas plin de papagali nevinovaţi, cu o negresă frumoasă şi hulitoare pe care o întâlnise la Paramaribo, şi cu care avea o fată. Femeia muri de moarte bună la puţină vreme şi nu avu soarta celeilalte, ale cărei rămăşiţe ajunseră îngrăşământul propriei grădini de conopidă, ci fusese îngropată cu numele-i de olandeză în cimitirul satului. Fiica îi moştenise culoarea şi talia, şi ochii aurii şi uimiţi ai părintelui ei, iar acesta socotea că fata lui era cea mai frumoasă din lume.

De când îl cunoscuse pe senatorul Onésimo Sánchez, în prima campanie electorală, Nelson Farina îl implorase să-l ajute să facă rost de o ţidulă falsă de identitate care l-ar fi pus la adăpost de justiţie. Senatorul, amabil, dar ferm, îl refuzase. Nelson Farina nu se dădu bătut preţ de câţiva ani şi ori de câte ori găsise prilejul îşi reînnoise cererea, invocând tot felul de motive. Însă primise veşnic acelaşi răspuns. Astfel încât de data aceasta rămase în hamac, condamnat să putrezească de viu în bârlogul acela încins de piraţi. Când a auzit aplauzele de sfârşit, şi-a ridicat capul şi pe deasupra ţăruşilor gardului a văzut reversul farsei; stâlpii clădirilor, scheletul copacilor, iluzioniştii ascunşi care împingeau transatlanticul. Îşi revărsă mânia.

— *Merde,* spuse, *c'est le Blacaman de la politique.*

După discurs, ca de obicei, senatorul se plimbă pe jos pe uliţele satului, însoţit de muzici şi petarde, asediat de oamenii care-i povesteau păsurile. Senatorul îi asculta binedispus şi mereu găsea o cale de a-i linişti pe toţi fără să le promită favoruri greu de făcut. O femeie cocoţată pe acoperişul unei case, cu cei şase copii mici pe care-i avea, izbuti să se facă auzită peste larma şi tunetele iscate de pulbere.

— Eu nu cer mare lucru, domnule senator, spuse ea, doar un măgar ca s-aduc apă de la Puţul Spânzuratului.

Senatorul se uită la cei şase copii sfrijiţi.

— Ce s-a întâmplat cu bărbatul tău? întrebă.

— S-a dus să-şi caute norocul în insula Araba, răspunse femeia cu voioşie, şi a dat peste o venetică din cele care îşi pun diamante în dinţi.

Răspunsul stârni hohote răsunătoare.

— Bine, hotărî senatorul, vei avea măgarul.

La puţină vreme, un aghiotant de-al său aduse acasă la femeie un măgar de povară, pe spinarea căruia stătea scris cu vopsea ce nu se mai şterge o lozincă electorală, pentru ca nimeni să nu uite că era un dar de la senator.

În scurtul răstimp petrecut în stradă făcu şi alte gesturi mai neînsemnate şi îi mai şi dădu o lingură de doctorie unui bolnav care fusese scos cu patul în poarta casei, ca să-l vadă trecând. La ultimul colţ, printre parii din curte, îl văzu pe Nelson Farina în hamac şi i se păru cenuşiu şi abătut, dar îl salută fără căldură.

— Ce mai faceţi?

Nelson Farina se răsuci în hamac şi-l cufundă în chihlimbarul trist al privirii sale.

— *Moi, vous savez*, zise.

Fata lui ieşi în curte auzindu-i vorbind. Purta o rochie ţărănească ordinară şi ponosită, avea părul împodobit cu panglici colorate şi faţa unsă ca să se protejeze de soare, dar chiar şi în ţinuta aceea neglijentă se putea presupune că nu exista o altă fată mai frumoasă pe lume. Senatorului i se tăie răsuflarea.

— Drace, suspină plin de uimire, ce-i mai trece Domnului prin cap!

În seara aceea, Nelson Farina şi-a îmbrăcat fata cu hainele cele mai bune şi a trimis-o la senator. Doi gardieni înarmaţi cu puşti, care picoteau de zăpuşeală în casa de împrumut, îi poruncіră să aştepte stând pe singurul scaun din vestibul.

Senatorul se afla în camera alăturată împreună cu notabilităţile din Rosal del Virrey, pe care le convocase

spre a le spune în faţă adevărurile pe care le ascundea în discursuri. Semănau atât de mult cu cei care-l ascultau veşnic, în toate satele din deşert, încât însuşi senatorul se simţea sătul până-n gât de aceeaşi adunare seară de seară.

Avea cămaşa udă de sudoare şi încerca să şi-o usuce pe trup cu briza caldă a ventilatorului electric ce zumzăia ca un bărzăun în toropeala odăii.

— Noi, de bună seamă, nu mâncăm păsărele de hârtie, spuse. Dumneavoastră toţi ştiţi, ca şi mine, că în ziua când vor fi copaci şi flori în această groapă de bălegar, în ziua când vor fi heringi în loc de gângănii în ape, în ziua aceea nici dumneavoastră şi nici eu n-o să mai avem ce căuta aici. Am dreptate?

Nu răspunse nimeni. În vreme ce vorbea, senatorul smulse o poză din calendar şi făcu cu mâinile un fluture de hârtie. Îl aşeză în curentul ventilatorului, fără niciun rost, iar fluturele zbură de jur-împrejur prin odaie şi ieşi apoi prin uşa întredeschisă. Senatorul vorbi mai departe cu o stăpânire de sine întreţinută de complicitatea morţii.

— Atunci, zise, nu trebuie să vă mai repet ceea ce ştiţi prea bine, că realegerea mea e o afacere mai bună pentru dumneavoastră decât pentru mine, fiindcă eu sunt sătul până-n gât de ape urât mirositoare şi de sudoare de indieni, pe când dumneavoastră din asta trăiţi.

Laura Farina văzu ieşind fluturele de hârtie. Numai ea îl văzu, căci gardienii din vestibul adormiseră pe banca de lemn cu spătar, cu puştile în braţe. După mai multe rotiri, uriaşul fluture colorat se desfăcu de tot, se lovi de perete şi rămase lipit acolo. Laura Farina se strădui să-l desprindă cu unghiile. Unul dintre gardieni se trezi la aplauzele din odaia alăturată şi luă seama la încercarea-i zadarnică.

— Nu se poate desprinde, zise prin somn. E zugrăvit pe perete.

Laura Farina se aşeză iar, tocmai când prinseră să iasă

bărbaţii de la adunare. Senatorul rămase în uşa camerei, cu mâna pe clanţă, şi o descoperi pe Laura Farina numai când vestibulul se golise.

— Ce faci aici?

— *C'est de la part de mon pere*, spuse ea.

Senatorul pricepu, apoi cercetă cu privirea gardianul somnoros, o cercetă şi pe Laura Farina, a cărei frumuseţe de necrezut era mai imperioasă decât durerea lui, hotărând atunci ca moartea să aleagă pentru el.

— Intră, îi spuse.

Laura Farina rămase în uşa camerei, minunându-se; mii de bilete de bancă pluteau prin aer, fâlfâind ca fluturii. Dar senatorul închise ventilatorul, iar biletele rămase fără aer se aşternură peste lucrurile din încăpere.

— Vezi, zâmbi, până şi rahatul zboară.

Laura Farina se aşeză ca o elevă, la şcoală. Avea pielea netedă şi catifelată, de aceeaşi culoare şi de aceeaşi densitate solară ca petrolul brut, iar pletele-i erau coamă de mânză şi ochii imenşi mai limpezi ca lumina. Senatorul îi urmări firul privirii şi dădu de trandafirul pătat de salpetru.

— E un trandafir, zise.

— Da, spuse ea cu o uşoară descumpănire, am văzut trandafiri la Riohacha.

Senatorul se aşeză pe un pat de campanie, vorbind de trandafiri, în timp ce-şi descheia cămaşa. Pe coaste, unde bănuia că se află inima înlăuntrul pieptului, avea tatuajul de corsar cu o inimă străpunsă de o săgeată. Aruncă pe jos cămaşa umedă şi o rugă pe Laura Farina să-l ajute să-şi scoată ghetele.

Ea îngenunche în dreptul patului. Senatorul o urmări cu privirea iscoditor, dus pe gânduri, şi în vreme ce ea îi desfăcea şireturile se întrebă cui îi va aduce nenoroc întâlnirea aceea.

— Eşti o copilă, spuse.

— Să nu credeţi, spuse ea. Împlinesc nouăsprezece ani în aprilie.

Senatorul se simţi interesat.

— În ce zi?

— Pe 11, spuse ea.

Senatorul se simţi mai bine. „Suntem Berbeci”, zise. Şi adăugă zâmbind:

— E semnul singurătăţii.

Laura Farina nu-l luă în seamă, fiindcă nu ştia unde să pună ghetele. Senatorul, la rândul lui, nu ştia cum să să descurce cu Laura Farina, căci nu era obişnuit cu iubirile neprevăzute şi pe deasupra era conştient că aceasta izvora din lipsă de demnitate. Numai ca să câştige timp de gândire o strânse pe Laura Farina cu genunchii, îi înlănţui talia şi se întinse pe spate în pat. Atunci înţelese că ea nu purta nimic pe sub rochie, fiindcă trupul îi împrăştia o mireasmă tainică de animal de munte, dar avea sufletul înspăimântat şi pielea năpădită de o sudoare de gheaţă.

— Nimeni nu mă iubeşte, suspină el.

Laura Farina dădu să spună ceva, însă nu avea aer decât să respire. O culcă lângă el ca s-o ajute, stinse lumina, iar odaia rămase în penumbra trandafirului. Ea se lăsă în mila sorţii. Senatorul o mângâie încet, o căută cu mâna aproape fără s-o atingă, dar unde spera s-o afle dădu peste o oprelişte de fier.

— Ce-ai aici?

— Un lacăt, spuse ea.

— Ce nebunie! spuse senatorul, furios, şi o întrebă ceea ce ştia prea bine: Unde e cheia?

Laura Farina răsuflă uşurată.

— O are tata, răspunse. Mi-a spus să vă transmit să trimiteţi pe cineva s-o caute şi să-i mai trimiteţi şi un angajament scris că o să-i rezolvaţi situaţia.

Senatorul se încordă. „Franţuz ticălos”, murmură indignat. Apoi închise ochii să se destindă şi se regăsi pe

sine în întuneric. „Aminteşte-ţi – îşi aminti – că de vei fi tu sau va fi oricare altul, veţi muri în scurtă vreme şi că puţin mai apoi nu va rămâne din voi nici măcar numele.” Aşteptă să-i treacă înfiorarea.

— Spune-mi ceva, întrebă atunci. Ce-ai auzit că se spune despre mine?

— Adevăru-adevărat?

— Adevăru-adevărat.

— Ei bine, se încumetă Laura Farina, se zice că sunteţi mai rău decât ceilalţi, pentru că sunteţi altfel.

Senatorul nu-şi pierdu cumpătul. Tăcu îndelung, cu ochii închişi, iar când îi deschise părea că se întoarce din străfundurile instinctelor sale cele mai ascunse.

— La naiba, hotărî. Spune-i ticălosului care ţi-e tată că-i voi aranja treaba.

— Dacă vreţi, mă duc chiar eu după cheie, zise Laura Farina.

Senatorul o reţinu.

— Uită de cheie, spuse, şi dormi puţin cu mine. E bine să stai cu cineva când eşti singur.

Atunci ea îl culcă pe umărul ei cu ochii ţintă la trandafir. Senatorul îi cuprinse mijlocul, îşi ascunse chipul la subsuoara ei de animal de munte şi se lăsă pradă groazei. După şase luni şi unsprezece zile avea să moară în aceeaşi poziţie, înnebunit şi repudiat în urma scandalului public din pricina Laurei Farina, şi plângând de furia de a muri fără ea.

1970

ULTIMA CĂLĂTORIE
A VASULUI-FANTOMĂ

Acum o să vedeţi voi cine sunt eu, îşi spuse, cu noua-i voce groasă de bărbat, mulţi ani după ce văzuse pentru prima dată transatlanticul uriaş, fără lumini şi fără zgomot, ce trecuse într-o noapte prin dreptul satului ca un mare palat pustiu, mai lung decât satul întreg şi mult mai înalt decât turla bisericii, şi navigase mai departe în întuneric spre oraşul colonial fortificat împotriva piraţilor de pe cealaltă parte a golfului, cu vechiul său port de traficanţi de negri şi farul rotitor ale cărui lugubre fâşii de lumină, la fiecare cincisprezece secunde, prefăceau aşezarea într-o tabără lunară de case fosforescente şi străzi de deşerturi vulcanice, şi cu toate că el era pe vremea aceea un copil fără voce groasă de bărbat, dar având voie de la maică-sa să asculte până foarte târziu pe ţărm harfele nocturne ale vântului, încă îşi mai putea aduce aminte, de parcă l-ar fi avut în faţa ochilor, că transatlanticul dispărea când lumina farului îi cădea dintr-o parte şi apărea iar când lumina trecea, aşa încât era un vas intermitent, apărând şi dispărând la intrarea în golf, căutând cu dibuieli de lunatic geamandurile care semnalizau canalul portului, până când ceva trebuie să se fi stricat la busolele sale, fiindcă se abătu către stânci, se izbi, se făcu ţăndări şi se scufundă fără niciun zgomot, deşi o ciocnire atât de cumplită cu recifele ar fi trebuit să stârnească un zornăit de fiare şi o explozie de motoare ce-ar fi încremenit de groază până şi dragonii cei mai adormiţi din selva preistorică ce începea de la ultimele şase străzi ale oraşului şi se sfârşea la celălalt capăt al lumii, astfel că el însuşi crezu că era un vis, mai cu seamă a doua zi, când văzu acvariul strălucitor al golfului, dezordinea de culori a cocioabelor negrilor pe colinele portului, goeletele contrabandiştilor din Guyane primindu-şi încărcătura de papagali nevinovaţi cu guşa

plină de diamante, îşi zise, am adormit numărând stelele şi am visat vaporul acela uriaş, cu siguranţă, şi rămase atât de încredinţat, încât nu povesti nimănui şi nici nu-şi mai aminti de viziunea aceea până în noaptea din luna martie a anului următor, când plecase în căutarea cetelor de delfini în mare şi ce a găsit a fost transatlanticul iluzoriu, sumbru, intermitent, cu aceeaşi ţintă greşită ca prima oară, numai că el era acum atât de sigur că e treaz, că dădu fuga să-i povestească mamei, iar ea a petrecut trei săptămâni gemând dezamăgită pentru că o să-ţi putrezească creierii de viaţa asta trăită pe dos, dormind ziua şi hoinărind noaptea ca răufăcătorii, şi deoarece a fost nevoită să se ducă la oraş într-una din zilele acelea, căutând ceva comod unde să se aşeze ca să se gândească la bărbatul ei mort, căci balansoarului i se stricase cumpăna în cei unsprezece ani de văduvie, profită de ocazie pentru a-l ruga pe luntraş să o ia pe lângă recife, astfel încât fiul ei să poată vedea ceea ce văzuse cu adevărat în vitrina mării, iubirile meduzelor printre bureţii primăvăratici, peştii trandafirii şi albaştri zbenguindu-se în vârtejurile mai blânde ale apelor, şi chiar şi pletele rătăcitoare ale înecaţilor vreunui naufragiu colonial, dar nici urmă de transatlantice scufundate, da’ de unde, şi totuşi el se arătă mai departe la fel de înverşunat, încât maică-sa îi făgădui să-l însoţească în ajunul din martie următor, cu siguranţă, fără să ştie că tot ce era sigur în viitorul său era un fotoliu de pe timpul lui Francis Drake pe care l-a cumpărat dintr-un bazar turcesc şi în care se aşeză să-şi tragă sufletul chiar în seara aceea, oftând, bietul meu Holofern, de-ai vedea ce bine mă pot gândi la tine stând pe husele astea de catifea şi pe brocarturile astea de catafalc de regină, dar cu cât îşi evoca mai mult bărbatul mort, cu atât îi clocotea în inimă sângele devenit precum ciocolata, de parcă în loc să stea jos ar fi alergat, scuturată de fiori şi cu răsuflarea plină de ţărână, până când el se întoarse în zori şi o găsi moartă în

fotoliu, caldă încă, dar pe jumătate putrezită, precum cei muşcaţi de năpârcă, aşa cum se întâmplă mai apoi cu alte patru femei, înainte de a arunca în mare fotoliul ucigaş, foarte departe, unde să nu mai facă rău nimănui, căci îl folosiseră atât de mult de-a lungul veacurilor, încât îi pierise calitatea de a dărui odihna, aşa că el a trebuit să se deprindă cu mizera-i rutină de orfan, arătat cu degetul de toţi drept fiul văduvei care adusese în sat tronul nenorocirii, trăind nu atât din mila oamenilor, cât din peştele pe care-l fura de prin bărci, în vreme ce vocea i se făcea subţire ca sfoara de cânepă şi începea să nu-şi mai amintească de viziunile lui de odinioară, până când în altă noapte de martie în care privi întâmplător spre mare şi, pe neaşteptate, maică-măiculiţă, iat-o, nemaipomenita balenă de azbest, fiara care răgea, veniţi s-o vedeţi, striga înnebunit, veniţi s-o vedeţi, stârnind atâta larmă de lătrături de câini şi ţipete îngrozite de femei, că până şi bărbaţii cei mai bătrâni îşi amintiră de spaimele străbunilor şi se băgară pe sub paturi crezând că se întorsese William Dampier, dar cei care ieşiră în stradă nu se osteniră să vadă imensitatea aceea de necrezut ce-şi pierdea iar, chiar atunci, orientarea, năruindu-se în dezastrul anual, ci îl bătură măr şi-l lăsară într-un hal fără de hal încât atunci, şi-a zis el, spumegând de furie, acum o să vedeţi voi cine sunt eu, dar se feri să împărtăşească hotărârea cuiva şi îşi petrecu tot anul cu ideea fixă, acum o să vedeţi voi cine sunt eu, aşteptând să mai vină o dată fantoma, ca să facă ceea ce şi făcu, gata, fură o barcă, străbătu golful şi-şi petrecu seara în aşteptarea marelui ceas al vieţii lui, pe povârnişul portului de traficanţi de negri, printre scursurile Caraibilor, însă atât de absorbit de aventura sa, încât nu opri ca de obicei în faţa prăvăliilor hinduşilor să vadă mandarinii de fildeş ciopliţi dintr-un colţ întreg de elefant, nici nu-şi mai bătu joc de negrii olandezi în velocipedele lor ortopedice, nici nu se sperie ca în alte

rânduri de malaiezii cu pielea de cobră care făcuseră ocolul lumii fascinaţi de himera unei cârciumi tainice unde vindeau biftecuri de brazilience fripte pe cărbune, fiindcă nu-şi dădu seama de nimic până când noaptea nu căzu asupră-i, cu toată greutatea stelelor, şi selva răspândi o mireasmă dulce de gardenii şi de salamandre putrede, şi iată-l vâslind în barca furată spre intrarea golfului, cu felinarul stins ca să nu le dea de gândit poliţiştilor din garda împotriva contrabandei, idealizat tot la cincisprezece secunde de fâlfâirea verde a farului şi devenit iar om din pricina întunericului, conştient că mergea aproape de geamandurile ce semnalizau canalul portului, nu numai pentru că-i vedea tot mai intensă strălucirea apăsătoare, ci pentru că boarea apei era mereu mai tristă, iar el vâslea atât de adâncit în gânduri, că nu ştiu de unde-l răzbi pe neaşteptate o înspăimântătoare răsuflare de rechin, nici pentru ce noaptea s-a făcut densă de parcă stelele ar fi murit dintr-odată, şi iată acolo transatlanticul cu mărimea-i de neînchipuit, maică-măiculiţă, mai mare decât orice altceva mare de pe lume şi mai întunecat decât orice altceva întunecat de pe pământ ori din apă, trei sute de mii de tone de miros de rechin trecând atât de aproape de vas, încât el putea vedea nituirile hăului de oţel, fără o singură lumină în infinitele sale hublouri, fără un suspin al maşinilor, fără un suflet, şi purtând cu sine propria-i atmosferă de linişte, cerul său pustiu, aerul său mort, timpul său oprit, marea-i rătăcitoare unde plutea o lume întreagă de animale înecate, şi dintr-odată totul pieri la lumina puternică a farului şi preţ de o clipă redeveni acea diafană mare a Caraibilor, noaptea de martie, văzduhul cotidian al pelicanilor, aşa încât el rămase singur printre geamanduri, fără a şti ce să facă, întrebându-se uimit dacă într-adevăr n-o fi visând cu ochii deschişi, nu doar acum, ci şi în celelalte rânduri, dar nu sfârşi bine cu întrebatul că o pală

tainică stinse geamandurile de la prima până la cea de pe urmă, astfel că atunci când trecu lumina farului transatlanticul se ivi iar şi avea busolele dezorientate, poate fără a şti măcar în ce loc al mării se afla, căutând pe bâjbâite canalul invizibil, însă de fapt îndreptându-se către stânci, până când el avu revelaţia copleşitoare că povestea cu geamandurile era ultima cheie a vrăjii, şi aprinse felinarul din barcă, o măruntă luminiţă roşie care n-avea de ce să pună pe gânduri pe nimeni din turnurile de pază, dar care a fost pesemne pentru pilot ca un răsărit de soare, căci datorită ei transatlanticul îşi îndreptă direcţia şi intră pe poarta cea mare a canalului printr-o manevră de reînviere fericită, şi atunci toate luminile sale se aprinseră în acelaşi timp, cazanele începură să pufăie iar, stelele sclipiră în cerul lor şi stârvurile animalelor se duseră la fund, şi răzbătea zgomot de farfurii şi miros de sos cu foi de dafin din bucătării, iar de pe punte se auzeau clarinetul orchestrei şi zvâcnirea sângelui în venele celor îndrăgostiţi de necuprinsul mării în penumbra cabinelor, dar el mai avea încă atâta furie adunată în suflet, că nu se lăsă copleşit de emoţie, nici speriat de vrajă, ci-şi spuse, mai hotărât ca oricând, că acum o să vedeţi voi cine sunt eu, drace, acum o să vedeţi, şi în loc să se dea la o parte ca să nu se năpustească asupră-i uriaşa maşină începu să vâslească înaintea ei, fiindcă acum o să vedeţi voi într-adevăr cine sunt eu, şi călăuzi mai departe vasul cu felinarul până când a fost atât de sigur de supunerea acestuia, încât îl obligă să-şi schimbe din nou direcţia înspre cheiuri, îl scoase din canalul invizibil şi-l duse de căpăstru de parc-ar fi fost un mieluşel al mării către luminile satului adormit, un vas viu şi invulnerabil la fasciculele farului care acum nu-l făceau nevăzut, ci-l arătau aşa cum era, din aluminiu, la fiecare cincisprezece secunde, şi iată că începeau să se desluşească crucile bisericii, sărăcia caselor, iluzia, şi transatlanticul venea

după el, urmându-l cu tot ce avea înăuntru, căpitanul adormit pe partea inimii, taurii de coridă în zăpada boxelor, bolnavul singur în infirmerie, apa văduvită de cisternele ei, pilotul la postul lui, care trebuie să fi confundat stâncile cu digurile fiindcă în clipa aceea izbucni urletul nemaipomenit al sirenei, o dată, iar el se simţi înmuiat de răpăiala de aburi ce căzu asupră-i, încă o dată, şi vasul străin a fost gata să se scufunde, şi încă o dată, însă acum era prea târziu, fiindcă iată, se vedeau deja scoicile de pe ţărm, pietrele de pe stradă, porţile celor neîncrezători, satul întreg scăldat chiar în luminile transatlanticului îngrozit, iar el abia a mai avut timp să se dea într-o parte pentru a face loc cataclismului, strigând zguduit iată-l aici, nenorociţilor, cu o clipă înainte ca înspăimântătorul corp de oţel al navei să spintece pământul şi să se audă clinchetul limpede al celor nouăzeci de mii cinci sute de cupe de şampanie ce s-au spart una după alta de la provă până la pupă, şi atunci se lumină, dar n-a mai fost dimineaţa de martie, ci amiaza unei zile de miercuri strălucitoare, iar el şi-a putut face plăcerea de a-i vedea pe cei neîncrezători contemplând cu gura căscată transatlanticul cel mai mare din lumea aceasta şi din cea de dincolo, împotmolit în dreptul bisericii, mai alb ca orice, de douăzeci de ori mai înalt decât turla şi cam de nouăzeci şi şapte de ori mai lung decât satul, cu numele săpat în slove de fier *halalcsillag,* şiroindu-i încă pe cele două flancuri apele străvechi şi stătute ale mărilor morţii.

1968

BLACAMÁN CEL BUN,
VÂNZĂTOR DE MIRACOLE

Din prima duminică în care l-am văzut, mi s-a părut că e ca o catârcă de ajutor de picador; avea bretele de catifea tighelite cu fir de aur, inelele cu pietre colorate pe toate degetele şi coada de clopoţei. Era căţărat pe o masă în portul Santa María del Darién, printre borcanele cu leacuri şi ierburile tămăduitoare pe care chiar el le prepara şi le vindea strigând cât îl ţinea gura prin satele din Caraibi, numai că atunci nu încerca să vândă nimic indienilor soioşi, ci tot cerea să i se aducă o viperă adevărată ca să dovedească pe propria-i piele puterea unui antidot inventat de el, singurul fără greş, doamnelor şi domnilor, împotriva muşcăturilor de şerpi, tarantule, scolopendre şi tot soiul de mamifere veninoase. Cineva care părea foarte impresionat de hotărârea lui făcu rost, nimeni n-a ştiut de unde, şi-i aduse într-un bidon o viperă cu corn, una dintre cele mai primejdioase, dintre cele care înveninează mai întâi respiraţia, iar el scoase capacul cu atâta poftă, încât crezură cu toţii că avea s-o mănânce. De îndată ce animalul se simţi liber sări afară din bidon şi-l muşcă de gât dintr-o forfecătură, luându-i pe loc aerul şi împiedicându-l să-şi continue oratoria şi abia avu timp să-şi bea antidotul când dispensarul acela de duzină se prăbuşi peste mulţime şi el se rostogoli pe jos cu uriaşul său trup împrăştiat de parcă n-ar fi avut nimic pe dinăuntru, dar fără a-şi opri râsul acela ce-i dezvelea toţi dinţii de aur. Zgomotul a fost pesemne colosal, căci un cuirasat din nord care se afla la chei cam de vreo douăzeci de ani într-o vizită de curtoazie, declară carantină ca să nu se răspândească la bord veninul viperei, iar lumea care prăznuia Duminica Floriilor ieşi de la slujbă cu ramurile sfinţite, căci nimeni nu voia să piardă spectacolul cu cel muşcat de viperă care prinsese să se umfle de aerul morţii,

fiind de două ori mai gras decât fusese, spumegând fiere şi gâfâind prin toţi porii, dar râzând încă atât de plin de viaţă în el, încât clopoţeii îi sunau pe tot trupul. Umflătura făcu să-i plesnească şireturile jambierelor şi cusăturile hainelor, degetele îi ajunseră ca nişte cârnaţi sub presiunea inelelor, căpătă culoarea cerbului în saramură, aşa că toţi cei care văzuseră un om muşcat de viperă, deşi ştiau că putrezea înainte de a muri şi rămânea atât de fărâmiţat, că trebuia strâns cu lopata ca să-l bage într-un sac, se gândeau totuşi că şi în starea de rumeguş în care se afla avea să râdă mai departe. Faptul era atât de necrezut, încât puşcaşii marini se cocoţară pe punţile vasului ca să-i facă poze în culori cu aparate de fotografiat de la distanţă, însă femeile care ieşiseră de la slujbă le năruiră planurile, căci acoperiră muribundul cu o pătură şi-i puseră deasupra ramurile sfinţite, unele fiindcă nu doreau ca puşcaşii să profaneze corpul cu maşinării de adventişti, altele pentru că se temeau să-l mai vadă pe idolatrul acela care era în stare să-şi dea duhul prăpădindu-se de râs, iar altele ca să vadă dacă reuşeau astfel ca măcar sufletul să i se golească de venin. Toată lumea îl socotea mort când dădu la o parte ramurile cu o mişcare a braţelor, încă pe jumătate buimac şi sleit de puteri din pricina momentelor grele, însă reuşind să îndrepte masa fără ajutorul nimănui, se urcă iar pe ea ca un crab, şi iată-l din nou strigând că antidotul acela era într-adevăr mâna lui Dumnezeu într-un borcănaş, cum văzuserăm cu toţii cu ochii noştri, deşi costa numai două parale fiindcă el nu-l inventase ca să facă afaceri, ci pentru binele omenirii, şi ia să vedem cine a spus unul, doamnelor şi domnilor, dar atât vă rog, nu vă îngrămădiţi că e de-ajuns pentru toată lumea.

Bineînţeles că se îngrămădiră şi pe bună dreptate, căci până la urmă n-a ajuns pentru toţi. Până şi amiralul de pe cuirasat îşi luă un borcănaş, convins de vânzător că era bun şi împotriva gloanţelor otrăvite ale anarhiştilor, iar

membrii echipajului nu s-au mulţumit doar să-i facă, fiind cocoţat pe masă, pozele în culori pe care nu i le-au putut face mort, ci l-au mai şi pus să le semneze autografe, până îl apucară cârceii sucindu-i braţul. Era aproape noapte şi rămăseserăm în port doar cei mai descumpăniţi, când el căută cu privirea un ins cu mutră de prost ca să-l ajute să-şi strângă borcanele şi de bună seamă îşi aţinti ochii asupra mea. A fost parcă privirea destinului, nu numai al meu, ci şi al lui, căci a trecut de atunci mai bine de un veac şi amândoi ne mai amintim încă de parc-ar fi fost duminica trecută. Fapt este că în vreme ce îi băgam spiţeria de bâlci în cufărul acela cu căptuşeală de purpură ce părea mai curând mormântul unui erudit, el îmi dibui pesemne pe dinăuntru o lumină pe care n-o desluşise înainte fiindcă mă întrebă urâcios cine eşti tu, iar eu i-am răspuns că eram singurul orfan de tată şi de mamă căruia nu-i murise încă părintele, iar el izbucni într-un hohot de râs mai zgomotos decât cele cu veninul şi mă întrebă apoi ce faci în viaţă, iar eu i-am răspuns că nu mai făceam nimic altceva în afară de faptul că trăiam, pentru că orice altceva nu merită osteneala, şi râzând cu lacrimi mă întrebă care-i ştiinţa pe care mi-aş dori s-o cunosc cel mai mult pe lume, şi asta a fost singura dată când i-am răspuns nu în glumă, ci de adevărat, că doream să fiu ghicitor, şi atunci n-a mai râs, ci mi-a spus parcă gândindu-se cu glas tare că pentru asta-mi lipsea puţin, căci aveam deja esenţialul, adică mutra de prostănac. Chiar în noaptea aceea vorbi cu tatăl meu şi pentru un real jumate şi nişte cărţi de joc de prevestit adultere mă cumpără pentru totdeauna.

Aşa era Blacamán cel rău, căci cel bun sunt eu. Era în stare să convingă un astronom că luna februarie nu era altceva decât o turmă de elefanţi invizibili, dar când norocul îl părăsea avea o inimă de piatră. În timpurile lui de glorie, era priceput la îmbălsămarea viceregilor, şi se spune că le făcea o faţă atât de autoritară, că ani în şir

continuau să cârmuiască mai bine ca atunci când erau vii şi că nimeni nu se încumeta să-i îngroape până când el nu le reda chipul de mort, dar faima i se nărui când scorni un joc de şah ce nu se sfârşea niciodată şi care-l făcu pe un capelan să înnebunească şi pricinui două sinucideri ilustre. Astfel decăzu încetul cu încetul de la tălmăcitor de vise la hipnotizator pe la aniversări, de la cel care scotea măsele prin sugestie la vraci de bâlci, aşa încât pe vremea când ne-am cunoscut îl priveau chiorâş până şi piraţii. Ne duceam de râpă cu taraba noastră cu drăcovenii, iar viaţa ne ajunsese un zbucium fără sfârşit tot încercând să vindem supozitoarele fermecate ce-i făceau invizibili pe contrabandişti, picăturile secrete pe care soţiile evlavioase le vărsau în ciorba soţilor olandezi ca să le inspire teama de Dumnezeu, şi tot ce-aţi mai vrea să cumpăraţi din proprie dorinţă, doamnelor şi domnilor, fiindcă asta nu-i o poruncă, ci un sfat, şi la urma urmelor nici fericirea nu-i o obligaţie. Totuşi, oricât ne-am fi prăpădit de râs de năzdrăvăniile lui, adevărul e că doar cu chiu cu vai ne ajungea pentru mâncare, iar ultima-i nădejde se întemeia pe vocaţia mea de ghicitor. Mă încuia în cufărul ca un coşciug deghizat în japonez, legat cu lanţuri de tribord pentru ca să mă străduiesc să fac pe ghicitorul, în timp ce el siluia gramatica tot căutând felul cel mai nimerit de a convinge lumea de noua sa ştiinţă, şi iată aici, doamnelor şi domnilor, făptura asta chinuită de licuricii lui Iezechiel, iar dumneavoastră care aţi rămas cu aerul ăsta neîncrezător întipărit pe faţă ia să vedem dacă vă încumetaţi să-l întrebaţi când o să muriţi, dar niciodată n-am izbutit să ghicesc nici în ce zi eram, aşa că el mi-a luat orice nădejde c-aş ajunge ghicitor, fiindcă toropeala digestiei îţi afectează glanda prevestirilor, şi după ce îmi sparse capul cu o lovitură de ciomag ca să-şi îndrepte norocul hotărî să mă ducă la tata ca să-i dea banii înapoi. Totuşi, cam pe atunci i s-a năzărit să găsească aplicaţii

practice ale electricităţii suferinţei şi începu să fabrice o maşină de cusut ce funcţiona conectată cu ventuze la acea parte a trupului care durea. Întrucât eu îmi petrecusem noaptea tânguindu-mă din pricina bătăilor pe care mi le dădea ca să alunge nenorocul, a trebuit să mă mai ţină ca să-şi verifice pe pielea mea descoperirea şi astfel întoarcerea mi s-a tot amânat, iar lui îi reveni buna dispoziţie, până când maşina funcţionă atât de bine, încât nu numai că ajunsese să coasă mai frumos ca o novice de la mănăstire, ci pe deasupra mai şi broda păsări şi flori după poziţia şi intensitatea durerii. Aşa ne petreceam vremea, convinşi de victoria noastră asupra nenorocului, când ne-a ajuns vestea despre comandantul crucişătorului care voise să repete la Philadelphia experienţa cu antidotul şi se prefăcuse în marmeladă de amiral în prezenţa statului său major.

N-a mai râs multă vreme. Am fugit prin defileuri ştiute doar de indieni şi cu cât ne simţeam mai pierduţi, cu atât mai desluşit răzbeau până la noi zvonurile că puşcaşii marini ne invadaseră patria sub pretextul de a stârpi frigurile galbene şi, în trecere, decapitau orice negustor de vechituri întâlnit în cale şi nu doar pe cei băştinaşi din precauţie, ci şi pe metişi din distracţie, pe negri din obişnuinţă şi pe hinduşi pentru că erau îmblânzitori de şerpi, iar apoi au ras de pe faţa pământului fauna şi flora şi ce mai reuşiră din regnul mineral, pentru că specialiştii lor în problemele noastre îi învăţaseră că lumea din Caraibi avea darul să-şi schimbe natura ca să-i înşele pe americani. Eu nu pricepeam de ce erau atât de înverşunaţi şi nici de ce eram noi atât de speriaţi, până când ne-am aflat la adăpost, ocrotiţi de vânturile veşnice din Guajira şi abia acolo el a avut curajul de a-mi mărturisi că antidotul lui nu era altceva decât rubarbă şi terebentină, dar că-i plătise jumătate de real unui individ ca să-i aducă şarpele acela fără venin. Ne-am adăpostit în ruinele unei misiuni

coloniale, amăgindu-ne cu speranţa că vor trece pe acolo contrabandiştii, oameni de încredere şi singurii în stare să se aventureze sub soarele de argint-viu din pustietăţile acelea de salpetru. La început mâncam salamandre afumate cu ierburi de prin dărâmături şi încă ne mai ardea de râs când încercarăm să mâncăm jambierele lui fierte, însă până la urmă mâncarăm chiar şi pânzele de păianjen din fântâni şi abia atunci ne-am dat seama cât de mult ne lipsea lumea. Deoarece eu nu cunoşteam pe vremea aceea niciun leac împotriva morţii, m-am culcat pur şi simplu pe partea care mă durea mai puţin, în timp ce el delira amintindu-şi de o femeie atât de gingaşă, că putea trece suspinând prin pereţi, dar şi amintirea aceea născocită era un artificiu al iscusinţei lui menit să înşele moartea cu suferinţe din dragoste. Totuşi, în ceasul când trebuia să fi murit, veni lângă mine mai viu ca niciodată şi-şi petrecu toată noaptea veghindu-mi agonia, cugetând atât de adânc, încât n-am reuşit nici până acum să ştiu dacă ceea ce şuiera printre ruine era vântul ori erau gândurile lui şi, înainte de a se crăpa de ziuă, îmi spuse cu aceeaşi voce şi cu aceeaşi hotărâre de odinioară că acum cunoştea adevărul, şi anume că eu îi schimbasem iar norocul, aşa că leagă-ţi bine pantalonii căci aşa cum mi l-ai strâmbat, tot aşa ai să mi-l îndrepţi.

Astfel se întâmplă că atunci pieri şi puţina dragoste pe care i-o mai purtam. Mă despuie de ultimele zdrenţe pe care le mai aveam, mă înfăşură în sârmă ghimpată, îmi frecă rănile cu piatră de salpetru, mă puse în saramură în propriul meu ud şi mă spânzură de glezne să mă macereze soarele şi încă mai striga că tortura aceea nu era de-ajuns ca să-i îmblânzească pe urmăritori. În cele din urmă m-a lăsat să putrezesc în propria-mi murdărie, în carcera de penitenţă unde misionarii coloniali îi îndreptau pe drumul cel bun pe eretici, şi cu perfidia de ventriloc ce încă-i prisosea prinse a imita ţipetele animalelor care se

mănâncă, foşnetul sfeclei coapte şi susurul izvoarelor, spre a mă chinui cu iluzia că muream de sărăcie în paradis. Când, în sfârşit, contrabandiştii îl aprovizionau, cobora în temniţă să-mi dea cât de cât de mâncare ca să nu mă lase să mor, dar apoi îşi lua revanşa pentru pomana aceea smulgându-mi unghiile cu cleştele şi pilindu-mi dinţii cu piatră de măcinat, singura-mi speranţă fiind ca viaţa să-mi dea timpul şi norocul de a mă putea răzbuna pentru asemenea ticăloşii prin chinuri şi mai crunte. Eu însumi mă miram că eram în stare să îndur duhoarea propriei mele putrefacţii şi mai îmi şi arunca resturile de la masa lui, iar prin colţuri îmi azvârlea bucăţi de şopârle şi de ulii în descompunere pentru a-mi otrăvi cu totul aerul temniţei. Nu ştiu cât timp trecuse când mi-a adus leşul unui iepure ca să-mi arate că mai bine îl arunca să se strice decât să mi-l dea să-l mănânc şi atunci mi-am pierdut de tot răbdarea rămânându-mi doar ura, încât am apucat iepurele de urechi şi l-am izbit de zid cu iluzia că era el şi nu animalul cel care se va strivi, şi atunci se întâmplă ca într-un vis, fiindcă iepurele căpătă viaţă cu un ţipăt de spaimă, şi se mai şi întoarse la mine zburând prin aer.

Şi astfel începu viaţa mea în stil mare. De atunci colind lumea tămăduindu-i pe cei cu friguri pentru doi pesos, redându-le vederea orbilor pentru patru şi jumătate, scoţând apa din hidropici pentru optsprezece, întregindu-i pe mutilaţi pentru douăzeci dacă sunt din naştere, pentru douăzeci şi doi dacă sunt aşa după vreun accident sau vreo încăierare, pentru douăzeci şi cinci dacă sunt din pricina războaielor, cutremurelor, debarcării puşcaşilor marini sau a oricărui alt soi de dezastru public, îngrijindu-i pe bolnavii obişnuiţi cu ghiotura după o învoială anume, pe nebuni după nebunia lor, pe copii pentru jumătate de preţ şi pe proşti pe degeaba, şi să vedem cine se încumetă să spună că nu-s un binefăcător, doamnelor şi domnilor, şi acum într-adevăr, domnule comandant al flotei douăzeci, puteţi

ordona băieţilor dumneavoastră să dea la o parte baricadele să treacă omenirea suferindă, leproşii la stânga, epilepticii la dreapta, damblagiii unde nu stau în drumul nimănui, şi acolo, în spate, cei cu beteşuguri mai uşoare, numai că vă rog să nu vă îngrămădiţi, că nu răspund dacă vi se încurcă bolile şi vă vindecaţi de ceea ce nu suferiţi, şi să cânte muzica mai departe până când se încing alămurile şi pocnesc petardele, până când se înflăcărează îngerii şi rachiul omoară gândurile, şi veniţi cu toţii, servitoare slute şi echilibrişti pe frânghie, parlagii şi fotografi, că totu-i pe socoteala mea, doamnelor şi domnilor, fiindcă s-a zis cu faima rea a Blacamanilor, şi astfel se iscă un tărăboi de pomină. Şi o să vă fac să adormiţi folosind tehnica deputaţilor, pentru cazul că o să dau greş şi unii ajung într-o stare mai proastă decât erau. Singurul lucru pe care nu-l fac e să-i înviez pe cei morţi, pentru că de cum deschid ochii îl omoară plini de furie pe cel care le tulbură liniştea, şi la urma urmelor cei care nu se sinucid mor încă o dată din pricina dezamăgirii. La început se tot ţinea după mine un alai de înţelepţi ca să cerceteze temeiul îndeletnicirilor mele, şi când şi-au dat seama m-au ameninţat cu infernul lui Simon Magicianul, sfătuindu-mă să duc o viaţă de penitenţă ca să ajung sfânt, însă eu le-am răspuns fără a le dispreţui autoritatea că tocmai în acest fel începusem, cu penitenţa. Adevărul e că nu câştig nimic ajungând sfânt după moarte, căci eu sunt artist, şi tot ce vreau e să rămân în viaţă ca să mă bucur de rabla asta decapotabilă cumpărată de la consulul puşcaşilor marini, cu şoferul ăsta din Trinidad, fost bariton la opera piraţilor din New Orleans, de cămăşile mele de mătase naturală, loţiunile mele orientale, dinţii mei de topaz, pălăria mea de diavol şi ghetele mele în două culori, dormind fără deşteptător, dansând cu reginele frumuseţii şi năucindu-le cu retorica mea de dicţionar, fără să mă prăpădesc cu firea dacă într-o miercuri de Păresimi virtuţile îmi slăbesc, căci pentru a

duce mai departe viaţa asta de ministru mi-e de-ajuns mutra mea de prost şi pe deasupra îmi şi prisoseşte droaia de dughene pe care le am de aici şi până dincolo de asfinţit, unde aceiaşi turişti care ne urmăreau pentru treaba cu amiralul se îmbulzesc acum pentru poza mea cu autograf, almanahurile cu versurile mele de dragoste, medaliile cu profilul meu, fâşii din îmbrăcămintea mea, şi toate astea fără toropeala vitejească de a sta zi şi noapte în chip de sculptură ecvestră din marmură şi acoperit de găinaţ de rândunele, precum eroii neamului.

Păcat că Blacamán cel rău nu poate adeveri povestea asta ca să vedeţi că nu-i nimic scornit. Ultima oară când a fost văzut de cineva pe lumea asta îşi pierduse până şi tinichelele fostei lui splendori şi avea sufletul pustiit şi oasele frânte de vitregiile deşertului, dar îi mai rămăsese o pereche de clopoţei, şi apăru din nou în duminica aceea în portul Santa María del Darién cu veşnicul său cufăr ca un coşciug, doar că atunci nu mai încerca să vândă niciun antidot, ci cu glasul gâtuit de emoţie tot cerea ca puşcaşii marini să-l împuşte în public spre a dovedi pe propria-i piele virtuţile de a readuce la viaţă ale acestei creaturi supranaturale, doamnelor şi domnilor, şi chiar dacă dumneavoastră aveţi cu prisosinţă dreptul să nu mă credeţi după ce mi-aţi îndurat atâta amar de vreme şmecheriile ticăloase de şarlatan şi falsificator, vă jur pe osemintele mamei că demonstraţia de azi nu-i cine ştie ce născocire, ci adevărul-adevărat, iar dacă mai aveţi vreo îndoială uitaţi-vă cu luare-aminte că acum nu mai râd ca atunci, ci abia îmi stăpânesc plânsul. Ca să fie şi mai convingător, îşi descheie cămaşa cu ochii înecaţi de lacrimi şi se bătu cu pumnul în piept spre a arăta locul cel mai potrivit unde să fie împuşcat, şi totuşi puşcaşii marini nu se încumetau s-o facă, temându-se că s-ar face de râs şi mai tare în faţa mulţimii adunate în ziua aceea de duminică. Cineva care poate că nu uitase potlogăriile de

odinioară făcute de Blacamán izbuti să-i aducă într-o cutie de tablă, nimeni nu ştie de unde, nişte rădăcini de lumânărică ce ar fi fost de-ajuns să scoată la suprafaţă toţi peştii din Caraibi, iar el le-a desfăcut cu atâta poftă de parcă avea într-adevăr de gând să le mănânce şi chiar le-a şi mâncat, doamnelor şi domnilor, dar vă implor nu vă lăsaţi cuprinşi de milă şi nici nu vă rugaţi pentru odihna sufletului meu, căci moartea aceasta nu-i decât o călătorie pe lumea cealaltă. De data aceea a fost atât de cinstit, încât n-a mai apelat la horcăieli teatrale, ci s-a dat jos de pe masă ca un crab, căutând pe pământ după primele dibuieli locul cel mai demn unde să se culce şi de acolo mă privi ca o mamă şi-şi dădu duhul în propriile-i braţe, stăpânindu-şi încă lacrimile de bărbat şi zvârcolindu-se în toate chipurile pradă tetanosului veşniciei. De bună seamă a fost singura dată când ştiinţa mea a dat greş. L-am vârât în cufărul acela de dimensiuni prevestitoare unde a încăput pe de-a întregul, am pus să i se facă o slujbă pentru morţi ce m-a costat cincizeci de dubloni în loc de patru, fiindcă oficiantul avea veşminte aurite şi mai erau şi trei episcopi care stăteau jos, am poruncit să se ridice un mausoleu împărătesc pe o colină ce se bucura de vremea cea mai frumoasă a mării, cu o capelă pentru el singur şi o placă de fier unde stătea scris cu slove mari gotice că aici zace răposatul Blacamán, pe nedrept numit cel rău, cel care i-a înşelat pe puşcaşi şi victimă a ştiinţei, şi când am socotit că prin aceste onoruri i-am cinstit îndeajuns virtuţile, am început să mă răzbun pentru ticăloşiile lui, şi atunci l-am înviat în mormântul lui blindat, lăsându-l acolo să se zvârcolească îngrozit. Aceasta s-a întâmplat cu mult timp înainte ca Santa María del Darién să fie devastată de furnicile carnivore, dar mausoleul a rămas neatins pe colină, la umbra dragonilor ce urcă să doarmă în bătaia vânturilor oceanice, şi ori de câte ori ajung pe meleagurile acelea îi duc un automobil înţesat de trandafiri şi mi se

frânge inima de durere pentru virtuţile lui, dar apoi îmi pun urechea pe placa de fier să-l aud plângând, printre rămăşiţele cufărului năruit, şi dacă a murit, îl înviez din nou, căci tâlcul pedepsei e să rămână viu în mormânt cât timp voi trăi eu, adică în vecii vecilor.

1968

INCREDIBILA ŞI TRISTA POVESTE A CANDIDEI ERÉNDIRA ŞI A BUNICII SALE FĂRĂ SUFLET

Eréndira tocmai îşi îmbăia bunica atunci când începu să bată vântul nenorocirii ei. Uriaşul conac spoit cu var de lună, rătăcit în singurătatea deşertului, se cutremură până în temelii la cea dintâi rafală. Însă Eréndira şi bunica ei erau deprinse cu vitregiile acelei naturi nesăbuite şi abia dacă luară aminte la tăria vântului, stând în baia împodobită cu şiruri de păuni şi mozaicuri puerile ca în termele romane.

Bunica, goală şi mare, părea o frumoasă balenă albă în bazinul de marmură. Nepoata abia împlinise paisprezece ani, era slabă şi cu oase fragile, şi prea cuminte pentru vârsta ei. Cu o cumpătare ce avea ceva sacru îşi îmbăia bunica turnându-i apa în care fiersese ierburi tămăduitoare şi frunze înmiresmate, iar acestea i se lipeau de spinarea-i generoasă, de pletele metalice şi răvăşite, de umărul zdravăn tatuat fără milă, cu îndârjire marinărească.

— Azi-noapte am visat că aşteptam o scrisoare, spuse bunica.

Eréndira, care nu vorbea niciodată decât împinsă de motive imperioase, o întrebă:

— Ce zi era în vis?

— Joi.

— Atunci era o scrisoare aducătoare de veşti proaste, spuse Eréndira, dar n-o să sosească în veci.

Când termină cu îmbăiatul, o duse pe bunică în dormitorul ei. Era atât de grasă, că nu putea merge decât sprijinindu-se de umărul nepoatei sau în bastonul ce părea o cârjă de episcop, dar chiar şi în mişcările cele mai anevoioase se vedea încă autoritatea unei măreţii învechite. În alcovul orânduit după gustul ei exagerat şi cu

un dram de nebunie, ca de altfel toată casa, Eréndira mai avu nevoie de încă două ceasuri ca s-o pregătească pe bunică. Îi descâlci părul şuviţă cu şuviţă, i-l parfumă şi pieptănă, îi puse o rochie cu flori tropicale, îi pudră faţa cu talc, îi vopsi buzele cu carmin, obrajii cu rumeneală, pleoapele cu mosc şi unghiile cu lac sidefiu, iar când sfârşi şi bunica ajunsese dichisită ca o păpuşă mai mare ca un om o duse în grădina artificială cu flori înăbuşitoare ca acelea de pe rochia ei, o aşeză într-un fotoliu ce avea lărgimea şi nobleţea unui tron şi o lăsă să asculte discurile efemere ale gramofonului cu pâlnie.

În timp ce bunica naviga prin mlaştinile trecutului, Eréndira se apucă să măture casa, întunecoasă şi pestriţă, cu mobile delirante şi statuete de cezari inventaţi, candelabre cu lacrimi de cristal şi îngeri de alabastru, un pian lăcuit în auriu şi nenumărate ceasuri de cele mai surprinzătoare forme şi dimensiuni. În curte era un rezervor unde se strângea de ani de zile apa adusă de indieni, cu spinarea, de la izvoare îndepărtate şi, legat de un belciug, un struţ rahitic, singura vietate cu pene ce a putut supravieţui chinului acelei clime nenorocite. Se aflau departe de lume, în inima deşertului, lângă un cătun cu uliţe mizere şi fierbinţi, unde trădătorii se sinucideau de dezolare când bătea vântul nenorocirii.

Refugiul acela de neînţeles fusese construit de bărbatul bunicii, un contrabandist legendar, pe nume Amadís, cu care ea a avut un fiu numit tot Amadís, tatăl Eréndirei. Nimeni nu ştia nimic despre obârşia ori raţiunile acestei familii. Versiunea cea mai cunoscută în limba indienilor era că Amadís tatăl îşi răscumpărase frumoasa soţie dintr-un bordel din Antile, unde omorâse un bărbat cu lovituri de cuţit, şi o adusese pentru totdeauna în deşert, unde nu-l ajungea nicio pedeapsă. Când cei doi Amadís muriră, unul de friguri galbene, iar celălalt ciuruit de gloanţe într-o încăierare de rivali, femeia îngropă cadavrele în curte, le

dădu afară pe cele paisprezece servitoare desculţe şi-şi nutri mai departe visele de grandoare în penumbra casei ascunse, graţie jertfei nepoatei bastarde pe care o crescuse de când s-a născut.

Numai ca să întoarcă ceasurile şi să le pună să bată toate deodată Eréndirei îi erau necesare şase ore. În ziua în care începu nenorocirea ei n-a fost nevoie s-o facă pentru că ceasurile erau trase până în dimineaţa următoare, în schimb a trebuit s-o îmbăieze şi s-o gătească pe bunică, să frece duşumelele, să pregătească prânzul şi să facă să strălucească toate paharele de cristal. Până la unsprezece, când schimbă apa din găleata struţului şi udă buruienile deşertice de pe mormintele alăturate ale celor doi Amadís, a fost silită să lupte cu tăria vântului ce devenise de neîndurat, dar n-a încercat-o presimţirea funestă că acela era vântul nenorocirii ei. La douăsprezece tocmai dădea lustru ultimelor cupe de şampanie când simţi un miros de ciorbă în clocot şi a fost o adevărată minune că a reuşit să se repeadă până la bucătărie fără a lăsa în urmă un prăpăd de cristaluri veneţiene.

Abia izbuti să tragă la o parte oala care începea să dea în foc. Puse apoi pe plită o mâncare pregătită dinainte şi profită de acest răgaz să se aşeze pe o bancă din bucătărie să-şi mai tragă sufletul. A închis ochii, i-a deschis iar fără nicio expresie de oboseală şi începu să toarne ciorba în castron. Îşi vedea mai departe de treburi adormită.

Bunica se aşezase singură în capul unei mese de ospeţe cu sfeşnice de argint şi cu un serviciu pentru douăsprezece persoane. Nu apucă să sune din clopoţel că Eréndira şi apăru cu ciorba aburindă. Pe când i-o servea, bunica luă aminte la mişcările ei de somnambulă şi-i trecu mâna prin faţa ochilor de parc-ar fi şters un geam invizibil. Fata nu văzu mâna. Bunica o urmări cu privirea şi când Eréndira se întoarse cu spatele să se ducă înapoi la bucătărie, o strigă:

— Eréndira!

Trezită pe neaşteptate, copila scăpă din mâini castronul pe covor.

— Nu-i nimic, fetiţo, spuse bunică-sa cu o duioşie neprefăcută. Ai adormit în mers.

— E obiceiul trupului, se scuză Eréndira.

Luă de jos castronul, încă buimăcită de somn, şi încercă să cureţe pata de pe covor.

— Lasă, o opri bunica, o să-l speli după-masă.

Aşa încât, pe lângă treburile obişnuite pe care le făcea după prânz, Eréndira a fost nevoită să cureţe covorul din sufragerie şi dacă tot era în spălătorie se apucă şi de rufele din fiecare luni, pe când vântul dădea ocoluri casei căutând o crăpătură pe unde să se strecoare. A avut atâtea pe cap, încât pe nesimţite s-a făcut noapte, iar când puse la loc covorul în sufragerie era deja ora de culcare.

Bunica zdrăngănise la pian toată după-amiaza, cântând în falset pentru sine cântece de pe vremea ei şi mai avea încă pleoapele mânjite cu mosc şi ude de lacrimi. Dar când se lungi în pat în cămaşa de noapte de muselină îşi revenise din amărăciunea stârnită de amintirile neplăcute.

— Nu uita ca mâine să speli şi covorul din salon, îi spuse Eréndirei, că n-a mai văzut lumina soarelui de pe vremea zarvei.

— Da, bunico, răspunse copila.

Luă un evantai din pene şi începu să-i facă vânt matroanei neînduratoare care recita codul ordinii nocturne pe când se cufunda în somn.

— Calcă toate rufele înainte de a te culca, ca să dormi cu conştiinţa împăcată.

— Da, bunico.

— Uită-te bine prin dulapuri, că-n nopţile cu vânt moliile-s şi mai înfometate.

— Da, bunico.

— Şi în timpul ce-ţi prisoseşte scoate florile în curte ca să respire.

— Da, bunico.

— Şi să dai de mâncare la struţ.

Adormise, dar dădea ordine mai departe, căci de la ea moştenise nepoata virtutea de a continua să trăiască în somn. Eréndira ieşi din odaie fără zgomot şi făcu ultimele treburi de peste noapte, răspunzând mereu poruncilor bunicii adormite.

— Să uzi mormintele.

— Da, bunico.

— Înainte de a te culca, ai grijă ca totul să fie în ordine deplină, căci lucrurile suferă mult când nu le pui să doarmă la locul lor.

— Da, bunico.

— Şi dacă vin cei doi Amadís, spune-le să nu intre, zise bunica, fiindcă banda lui Porfirio Galán îi aşteaptă să-i omoare.

Eréndira nu i-a mai răspuns, căci ştia că începea să se piardă în închipuirile delirului ei, dar nu nesocoti nicio poruncă. După ce a cercetat cremonele de la ferestre şi a stins cele de pe urmă lumini, a luat un sfeşnic din sufragerie, luminându-şi paşii până la ea în dormitor, pe când răstimpurile de răgaz ale vântului se umpleau de răsuflarea domoală şi uriaşă a bunicii adormite.

Şi dormitorul ei era luxos, chiar dacă nu la fel ca al bunicii, şi era ticsit de păpuşile de cârpă şi animalele cu arc ale copilăriei sale recente. Biruită de oboseala corvezilor cumplite de peste zi, Eréndira n-a mai avut puterea să se dezbrace, ci a pus sfeşnicul pe noptieră şi s-a trântit în pat. La puţină vreme, vântul nenorocirii ei năvăli în dormitor ca o haită de câini şi răsturnă sfeşnicul peste perdele.

În zori, când vântul se domoli în sfârşit, au început să cadă nişte picături de ploaie mari şi rare care au stins ultimul jăratic şi au întărit cenuşa fumegândă a conacului.

Sătenii, indieni în marea lor parte, se străduiau să salveze resturile prăpădului: leşul carbonizat al struţului, scheletul pianului aurit, torsul unei statui. Bunica privea copleşită de o deznădejde impenetrabilă rămăşiţele avutului ei. Eréndira, trântită între mormintele celor doi Amadís, abia conteni cu plânsul. Când bunica se încredinţă că printre dărâmături rămăseseră foarte puţine lucruri neatinse, se uită la nepoată cu sinceră părere de rău.

— Biata mea copilă, suspină. N-o să-ţi ajungă toată viaţa să-mi plăteşti pentru ce-ai făcut.

Începu să-i plătească chiar din ziua aceea, în zgomotul ploii, când a dus-o la băcanul din sat, un văduv slăbănog rămas singur înainte de vreme, bine cunoscut în pustiul acela pentru că plătea cu bani buni fecioria fetelor. Sub ochii netulburaţi ai bunicii, văduvul o cercetă pe Eréndira cu austeritate ştiinţifică: îi aprecie forţa muşchilor, mărimea sânilor, diametrul şoldurilor. N-a scos niciun cuvânt până n-a făcut socoteala valorii ei.

— E încă tare crudă, spuse atunci. Are ţâţişoare de căţea.

Apoi a pus-o să se urce pe un cântar ca să dovedească prin cifre aprecierea lui. Eréndira avea patruzeci şi două de kilograme.

— Nu face mai mult de o sută de pesos, spuse văduvul.

Bunica se scandaliză.

— O sută de pesos pentru o făptură cu desăvârşire neîncepută! strigă ea. Nu, dragul meu, asta înseamnă să n-ai pic de respect pentru virtute.

— Cel mult o sută cincizeci, spuse văduvul.

— Copila mi-a făcut o pagubă de peste un milion de pesos, zise bunica. În ritmul ăsta ar avea nevoie de vreo două sute de ani ca să-mi plătească.

— Din fericire, spuse văduvul, tot ce are bun e vârsta.

Furtuna ameninţa să năruie casa, iar tavanul avea atâtea crăpături, că ploua şi înăuntru aproape ca afară. Bunica se

simţi singură într-o lume a prăpădului.

— Măcar trei sute, spuse.

— Două sute cincizeci.

În cele din urmă s-au învoit pentru două sute douăzeci de pesos bani gheaţă şi câte ceva de-ale gurii. Bunica îi făcu semn Eréndirei să meargă cu văduvul, iar acesta o duse de mână până în spatele prăvăliei, de parc-ar fi însoţit-o la şcoală.

— Te aştept aici, spuse bunica.

— Da, bunico, răspunse Eréndira.

Camera din spate era un fel de şopron cu patru stâlpi de cărămidă, cu un acoperiş de frunze putrezite de palmier şi cu un zid de chirpici de un metru pe unde furtuna pătrundea în casă în largul ei. Pe marginea zidului erau glastre cu cactuşi şi alte plante de deşert. Atârnat între doi stâlpi, un hamac decolorat se legăna ca pânza slobodă a unei corăbii în derivă. Peste şuierul furtunii şi rafalele de apă se auzeau strigăte îndepărtate, urlete de animale pierdute, ţipete de naufragiaţi.

Când Eréndira şi văduvul au intrat în şopron, au fost nevoiţi să se ţină unul de celălalt ca să nu-i doboare o rafală de ploaie care-i udă din cap până-n picioare. Glasurile nu li se auzeau, iar mişcările lor deveniseră altfel ca de obicei din pricina vuietului furtunii. La prima încercare a văduvului, Eréndira strigă ceva de neauzit şi se luptă să scape. Văduvul răspunse fără glas, îi răsuci braţul, apucând-o de încheietură, şi o târî spre hamac. Ea îl înfruntă zgâriindu-i faţa şi prinse a striga iar pe tăcute, el îi răspunse cu o palmă zdravănă ce o ridică de pe podea şi o făcu să plutească o clipă în aer, cu pletele lungi de meduză unduindu-se în gol, o prinse de mijloc înainte de a se coborî pe pământ, o doborî în hamac cu o lovitură violentă şi o imobiliză cu genunchii. Eréndira se abandonă pradă groazei, îşi pierdu cunoştinţa şi rămase vrăjită de dungile lunare ale unui peşte ce trecu înotând prin

văzduhul furtunii, pe când văduvul o despuia sfâşiindu-i hainele cu lovituri sacadate de gheare de parc-ar fi smuls iarbă, împrăştiindu-le în lungi petice colorate ce se unduiau ca nişte şerpi şi se pierdeau pe aripile vântului.

Când n-a mai rămas în sat niciun bărbat care să poată plăti ceva pentru dragostea Eréndirei, bunica o duse, într-un camion de marfă, pe urmele contrabandiştilor. Au călătorit pe platforma descoperită, printre saci de orez şi bidoane de untură, luând cu ele şi ceea ce se salvase din incendiu: tăblia de la capul patului ca de vicerege, un înger războinic, tronul pârlit şi alte lucruri nefolositoare. Într-un cufăr cu două cruci pictate cu bidineaua duceau osemintele celor doi Amadís.

Bunica se apăra de soarele veşnic cu o umbrelă descusută şi răsufla anevoie, chinuită de sudoare şi de praf, dar până şi în starea aceea nenorocită îşi păstra autoritatea condiţiei sale. În spatele stivei de bidoane şi de saci de orez, Eréndira plăti călătoria şi transportul mobilelor, făcând dragoste de douăzeci de pesos cu hamalul camionului. La început sistemul ei de apărare a fost aidoma celui cu care înfruntase agresiunea văduvului. Însă metoda hamalului a fost alta, domoală şi înţeleaptă, şi până la urmă a supus-o prin blândeţe. Astfel că ajungând în primul sat, la sfârşitul unei zile istovitoare, Eréndira şi hamalul se odihneau după ce făcuseră bine dragoste, ocrotiţi de parapetul încărcăturii. Şoferul camionului îi strigă bunicii:

— De aici încolo începe lumea largă.

Bunica privi neîncrezătoare străzile mizere şi pustii ale unui sat ceva mai mare, dar la fel de trist ca cel pe care-l părăsiseră.

— Nu se prea vede, zise.

— E teritoriul misiunilor, spuse şoferul.

— Pe mine nu mă interesează milostenia, ci contrabanda, zise bunica.

Trăgând cu urechea din spatele încărcăturii la spusele lor, Eréndira scotocea cu un deget într-un sac de orez. Pe neaşteptate găsi un fir, trase de el şi scoase un lung şirag de perle veritabile. Îl contemplă speriată, ţinându-l printre degete ca pe o viperă moartă, în vreme de şoferul îi răspundea bunicii:

— Nu visaţi cu ochii deschişi, doamnă. Nu există contrabandişti.

— Cum să nu, spuse bunica, mie mi-o spui?

— Căutaţi-i şi o să vedeţi, îşi râse de ea şoferul, binedispus. Toată lumea vorbeşte de ei, dar nimeni nu-i vede.

Hamalul îşi dădu seama că Eréndira scosese şiragul şi se repezi să i-l ia, vârându-l la loc în sacul de orez. Hotărâtă să rămână acolo în ciuda sărăciei satului, bunica îşi chemă atunci nepoata s-o ajute să coboare din camion. Eréndira îşi luă rămas-bun de la hamal cu o sărutare grăbită, dar spontană şi sinceră.

Bunica aşteptă aşezată pe tron, în mijlocul satului, până au sfârşit cu descărcatul mărfii. La urmă i-a venit rândul cufărului cu resturile celor doi Amadís.

— Ăsta-i greu ca un mort, a glumit şoferul.

— Sunt doi, răspunse bunica. Aşa că poartă-te cu ei cu tot respectul cuvenit.

— Pun rămăşag că sunt statui de fildeş, a glumit iar şoferul. Puse cufărul cu oseminte la întâmplare printre mobilele pârlite şi întinse mâna desfăcută în faţa bunicii.

— Cincizeci de pesos, spuse.

Bunica îl arătă pe hamal.

— Sclavul dumitale a fost plătit deja cum se cuvine. Şoferul îşi privi surprins ajutorul, iar acesta făcu un semn de încuviinţare. Se întoarse în cabina camionului unde călătorea o femeie cu haine cernite, în braţe cu un copil mic care plângea de căldură. Hamalul, foarte sigur pe sine, i-a spus atunci bunicii:

— Eréndira vine cu mine, dacă n-aveţi nimic împotrivă. Am intenţii bune.

Fata interveni înfricoşată:

— Eu n-am spus nimic!

— O spun eu, mie mi-a venit ideea asta, zise hamalul. Bunica îl măsură cu privirea din cap până-n picioare, nu ca să-i arate dispreţ, ci pentru a încerca să aprecieze cât era de îndrăzneţ.

— N-am nimic împotrivă, îi zise, dacă-mi plăteşti tot ce-am pierdut din neglijenţa ei. Sunt opt sute şaptezeci şi două de mii trei sute cincisprezece pesos, mai puţin patru sute douăzeci pe care mi i-a plătit până acum, adică opt sute şaptezeci şi una de mii opt sute nouăzeci şi cinci.

Camionul se puse în mişcare.

— Credeţi-mă că v-aş da grămada asta de bani dacă aş avea-o, spuse foarte serios hamalul. Fata merită cu prisosinţă.

Bunicii îi pică bine fermitatea băiatului.

— Păi, întoarce-te când o să ai banii, băiete, îi răspunse cu simpatie, dar acum du-te, că dacă ne apucăm din nou de socotit îmi mai eşti dator încă zece pesos.

Hamalul sări pe platforma camionului care se îndepărtă. Îi făcu Eréndirei cu mâna, în semn de rămas-bun, însă ea era încă atât de speriată că nu-i răspunse.

Chiar pe locul acela pustiu unde le lăsase camionul, Eréndira şi bunica au improvizat, din bucăţi de tablă şi resturi de covoare orientale, o colibă unde să se adăpostească. Au pus pe jos două rogojini şi au dormit la fel de bine ca la conac, până când soarele se strecură prin acoperiş şi le încinse chipul.

Împotriva obiceiului dintotdeauna, în dimineaţa aceea bunica a fost cea care s-a apucat s-o dichisească pe Eréndira. Îi vopsi faţa dându-i un fel de frumuseţe sepulcrală ce fusese la modă în tinereţea ei, iar la sfârşit îi puse nişte gene false şi pe cap o fundă de organdi ce părea

un fluture.

— Arăţi îngrozitor, zise ea, dar e mai bine aşa: bărbaţii sunt tare proşti în treburi femeieşti.

Amândouă au recunoscut, cu mult înainte de a-i vedea, paşii a doi catâri pe cremenea deşertului. La porunca bunicii, Eréndira se lungi pe rogojină, ca o actriţă începătoare pe scenă în momentul ridicării cortinei. Sprijinită în cârja episcopală, bunica ieşi din colibă şi se aşeză pe tron să aştepte trecerea catârilor.

Se apropia omul care aducea poşta. N-avea mai mult de douăzeci de ani, deşi părea îmbătrânit de meserie; purta o haină de culoare kaki, cizme înalte, cască de plută şi un pistol militar la centura cu cartuşieră. Călărea un catâr zdravăn şi-l ducea de căpăstru pe celălalt, mai pricăjit, pe care erau îngrămădiţi sacii de pânză cu poşta.

Trecând prin dreptul bunicii, o salută cu mâna şi-şi văzu de drum. Dar ea-i făcu semn să arunce o privire în colibă. Bărbatul se opri şi o văzu pe Eréndira culcată pe rogojină cu fardurile de înmormântare şi o rochie cu garnitură violet.

— Îţi place? întrebă bunica.

Bărbatul nu înţelese până atunci ce îi tot propunea.

— La prima vedere nu-i rea deloc, glumi.

— Cincizeci de pesos, spuse bunica.

— Măi să fie! O fi având-o de aur! zise el. Atât mă costă mâncarea pe o lună de zile.

— Nu fi zgârcit, spuse bunica. Poşta aeriană dă lefuri mai mari ca de popă.

— Eu sunt poşta naţională, răspunse bărbatul. Poşta aeriană e cea care trece într-o camionetă.

— Oricum, dragostea-i la fel de importantă ca mâncarea, spuse bunica.

— Dar nu te hrăneşte.

Bunica pricepu că un om care trăia din speranţele altora avea timp de tocmeală din belşug.

— Cât ai? îl întrebă.

Poştaşul descălecă, scoase din buzunar nişte bancnote mototolite şi le arătă bunicii. Ea le înhăţă pe toate dintr-odată cu o mână hrăpăreaţă, de parc-ar fi luat o minge.

— Îţi fac o reducere, zise, dar cu o condiţie: să trâmbiţezi vestea pretutindeni.

— Până la capătul lumii, zise poştaşul. La aşa ceva sunt bun.

Eréndira, care nu putuse clipi, îşi scoase atunci genele false şi se trase într-o parte pe rogojină să-i facă loc logodnicului de ocazie. Îndată ce el intră în colibă, bunica închise intrarea trăgând cu nădejde perdeaua.

A fost un târg eficace. Fermecaţi de cuvintele poştaşului, au venit oameni de hăt-departe ca s-o vadă cu ochii lor pe Eréndira. În urma lor au apărut mese de loterie şi tarabe unde se vindea de mâncare, şi în urma tuturor a venit un fotograf pe bicicletă care a instalat în faţa colibei o cameră cu trepied şi o pânză neagră, având drept fundal o cortină cu un lac cu lebede ciuntite.

Bunica, făcându-şi vânt cu evantaiul pe tron, părea străină de propriul ei bâlci. Tot ce o interesa era ordinea şirului de clienţi ce-şi aşteptau rândul şi exactitatea banilor pe care-i plăteau dinainte ca să intre la Eréndira. La început fusese atât de severă, că ajunsese chiar să respingă un client serios fiindcă îi lipseau cinci pesos. Odată cu trecerea lunilor însă, a tras învăţămintele impuse de realitate şi în cele din urmă s-a învoit să primească spre completarea sumei medalii cu sfinţi, amintiri de familie, verighete şi orice altceva ce se dovedea, la încercarea cu dinţii, că era din aur veritabil, chiar dacă nu strălucea.

La capătul unei lungi şederi în satul acela, cel dintâi ivit în calea lor, bunica strânse destui bani ca să cumpere un măgar şi se adânci în deşert în căutarea altor locuri mai potrivite spre a-şi recupera paguba. Călătorea pe un soi de năsălie improvizată pe catâr şi se apăra de soare cu

umbrela descusută pe care Eréndira i-o ţinea deasupra capului. În urma lor veneau patru indieni cărând tot ce avuseseră în colibă: rogojinile de dormit, tronul refăcut, îngerul de alabastru şi cufărul cu rămăşiţele celor doi Amadís. Fotograful se ţinea pe bicicletă după caravana lor, dar fără s-o ajungă din urmă, ca şi când s-ar fi dus la altă petrecere.

Trecuseră şase luni de la incendiu când bunica şi-a putut face o idee limpede asupra negoţului pe care-l pusese pe roate.

— Dacă totul merge mai departe aşa, îi spuse Eréndirei, o să-mi termini de plătit datoria în opt ani, şapte luni şi unsprezece zile.

Îşi făcu încă o dată socotelile cu ochii închişi, mestecând boabele pe care le scotea dintr-un buzunar ascuns unde ţinea şi banii şi preciză:

— De bună seamă, asta fără să mai punem la socoteală simbria şi mâncarea indienilor şi alte cheltuieli mărunte.

Eréndira, care mergea la pas cu catârul, copleşită de căldură şi de praf, nu ridică în niciun fel vreo oprelişte la socotelile bunicii, dar a trebuit să se stăpânească pentru a nu izbucni în plâns.

— Parcă am sticlă pisată în oase, spuse.

— Încearcă să dormi.

— Da, bunico.

Închise ochii, trase adânc în piept o gură de aer arzător şi merse mai departe adormită.

O camionetă încărcată cu colivii se desprinse din pulberea din zare, punând pe fugă iezii, şi larma păsărilor păru un şuvoi de apă proaspătă în toropeala de duminică din San Miguel del Desierto. La volan se afla un fermier olandez voinic cu pielea crăpată de capriciile vremii şi cu nişte mustăţi de culoarea veveriţei moştenite de la vreun străbun. Fiul lui, Ulise, care stătea alături, era un

adolescent blond, cu ochi însinguraţi, de culoarea mării şi cu un aer de înger tainic. Olandezului i-a atras atenţia un cort de campanie în dreptul căruia îşi aşteptau rândul toţi soldaţii garnizoanei din partea locului. Stăteau pe jos, bând din aceeaşi sticlă pe care şi-o treceau din mână-n mână, iar pe cap aveau crengi de migdal ca şi când s-ar fi camuflat pentru o bătălie. Olandezul întrebă pe limba lui:

— Ce naiba s-o vinde aici?

— O femeie, îi răspunse băiatul lui cât se poate de firesc. Se numeşte Eréndira.

— De unde ştii?

— Toată lumea ştie aici în deşert, răspunse Ulise.

Olandezul se dădu jos în faţa micului hotel din sat.

Ulise mai zăbovi în camionetă, deschise cu degete dibace o servietă cu hârtii de afaceri lăsată de tatăl lui pe scaun, scoase un teanc de bancnote, îşi băgă în buzunar câteva, şi o închise la loc. În noaptea aceea, pe când tatăl lui dormea, ieşi pe fereastra hotelului şi se duse să stea la coadă în faţa cortului Eréndirei.

Petrecerea era în toi. Răcanii beţi dansau singuri ca să nu se prăpădească în zadar muzica gratuită, iar fotograful făcea poze cu magneziu pe întuneric. Supraveghind negoţul, bunica număra bancnotele în poală, le împărţea în teancuri egale şi le punea în ordine într-un coş de nuiele.

Nu mai rămăseseră decât vreo doisprezece soldaţi, dar coada din timpul după-amiezii sporise cu clienţi civili. Ulise era ultimul.

Venise rândul unui soldat cu înfăţişare lugubră. Bunica nu numai că nu l-a lăsat să intre, dar nici n-a vrut să se atingă de banii lui.

— Nu, băiete, i-a spus, tu nu intri nici pentru tot aurul de pe lume. Porţi ghinion.

Soldatul, care nu era de prin partea locului, a rămas surprins.

— Cum adică?

— Eşti piază-rea, spuse bunica. E de ajuns să-ţi vadă cineva chipul.

Îi făcu semn să se dea la o parte, fără să-l atingă, şi-l lăsă să treacă pe soldatul următor.

— Intră tu, fălosule, îi spuse binedispusă. Şi nu zăbovi, că patria are nevoie de tine.

Soldatul a intrat, dar a ieşit imediat fiindcă Eréndira voia să stea de vorbă cu bunica. Aceasta îşi atârnă de braţ coşul cu bani şi intră în cortul de campanie, care era neîncăpător, dar bine orânduit şi curat. În fund, pe un pat acoperit cu pânză de sac, Eréndira tremura din tot trupul, maltratată şi murdară de sudoarea soldaţilor.

— Bunico, hohoti ea, o să mor.

Bunica îi puse mâna pe frunte şi încredinţându-se că n-avea fierbinţeală încercă s-o îmbărbăteze.

— Nu mai sunt decât zece soldaţi, îi spuse.

Eréndira izbucni în plâns, scâncind ca un animal speriat. Bunica şi-a dat atunci seama că trecuse dincolo de limitele ororii şi, mângâind-o pe cap, o ajută să se liniştească.

— Treaba e că eşti foarte slăbită, îi spuse. Haide, nu mai plânge, îmbăiază-te cu apă cu salvie ca să ţi se pună sângele în mişcare.

Ieşi din cort când Eréndira începu să se liniştească şi îi dădu înapoi banii soldatului care aştepta. „Pentru azi s-a terminat”, i-a zis. „Vino mâine şi te las să intri primul.” Apoi le-a strigat celor de la rând:

— Gata, băieţi. Mâine dimineaţă, la nouă.

Soldaţii şi civilii au rupt rândurile cu strigăte de nemulţumire. Bunica i-a înfruntat cu binişorul, dar agitând fără glumă bastonul nimicitor.

— Neruşinaţilor! Netoţilor! strigă. Ce credeţi oare, că fata asta-i de fier? Aş vrea eu să vă văd în locul ei. Stricaţilor! Veneticii naibii!

Bărbaţii îi răspundeau cu insulte şi mai grosolane, dar până la urmă ea reuşi să le ţină piept şi rămase în gardă cu

bastonul pregătit până când duseră mesele cu grătare şi strânseră tarabele de loterie. Era gata să intre în cort când dădu cu ochii de Ulise, care stătea în picioare, singur, în locul pustiu şi întunecat unde înainte fusese coada bărbaţilor. Avea o aură ireală şi în penumbră părea vizibil prin strălucirea propriei frumuseţi.

— Şi tu, i-a grăit bunica, unde ţi-ai lăsat aripile?

— Cel care avea aripi era bunicul, răspunse Ulise cu naturaleţe, dar nu crede nimeni.

Bunica, fermecată, îl cercetă din nou, scrutător. „Ei bine, eu cred”, spuse. „Vino mâine cu ele puse.” Intră în cort, lăsându-l pe Ulise ca pe jăratic.

Eréndira se simţi mai bine după baie. Îmbrăcase o cămaşă de noapte scurtă, toată brodată, şi-şi usca părul înainte de culcare, dar încă se străduia să-şi înfrâneze lacrimile. Bunica dormea.

Foarte încet, de după patul Eréndirei îşi scoase capul Ulise. Ea îi văzu ochii diafani şi plini de jind, însă înainte de a spune ceva îşi frecă faţa cu prosopul spre a-şi dovedi că nu era o vedenie. Când Ulise clipi pentru prima oară, Eréndira îl întrebă în şoaptă:

— Tu cine eşti?

Ulise s-a arătat până la brâu. „Mă cheamă Ulise”, i-a spus. Îi întinse bancnotele furate şi adăugă:

— Am venit cu bani.

Eréndira îşi puse mâinile pe pat, îşi apropie faţa de cea a lui Ulise şi-i vorbi mai departe ca într-un joc de copii mici:

— Trebuia să stai la coadă.

— Am aşteptat toată noaptea, zise Ulise.

— Acum trebuie s-aştepţi până mâine, spuse Eréndira. Mă simt de parcă m-ar fi lovit cu parul la rărunchi.

În clipa aceea bunica începu să vorbească prin somn.

— Se vor împlini douăzeci de ani de când a plecat ultima oară, spuse. A fost o furtună atât de groaznică, încât ploaia s-a amestecat cu apa mării şi în zori casa era plină de tot

soiul de peşti şi de melci, iar bunicul tău Amadís, fie-i ţărâna uşoară, a văzut o meduză luminoasă plutind prin văzduh.

Ulise dădu să se ascundă din nou în spatele patului. Eréndira zâmbi amuzată.

— Stai liniştit, îi spuse. Veşnic vorbeşte când doarme de parcă-i nebună, dar n-o trezeşte niciun cutremur.

Ulise apăru iar. Eréndira se uită la el cu un surâs ştrengăresc şi chiar drăgăstos, şi strânse de pe pat cearşaful murdar.

— Vino, i-a spus, ajută-mi să schimb cearşaful.

Atunci Ulise ieşi de după pat şi apucă cearşaful de un capăt. Era un cearşaf mult mai mare decât patul, aşa că au fost nevoiţi să-l împăturească de mai multe ori. Cu fiecare mişcare, Ulise era tot mai aproape de Eréndira.

— Ardeam de nerăbdare să te văd, spuse pe neaşteptate. Toată lumea zice că eşti frumoasă foc şi e adevărat.

— Dar o să mor, spuse Eréndira.

— Mama zice că cei care mor în deşert nu se duc în cer, ci în mare, răspunse Ulise.

Eréndira puse deoparte cearşaful murdar şi întinse pe pat altul curat şi călcat.

— N-am văzut marea, spuse.

— E ca deşertul, dar cu apă.

— Atunci nu poţi merge pe ea.

— Tata a cunoscut un om care putea s-o facă, zise Ulise, dar asta a fost demult.

Eréndira era fermecată, însă voia să doarmă.

— Dacă vii mâine devreme de tot, te aşezi primul la rând, îi spuse.

— Plec cu tata în zori, răspunse Ulise.

— Şi nu mai treceţi pe aici?

— Cine ştie când. Acum am trecut din întâmplare pentru că ne-am rătăcit în drum spre graniţă.

Eréndira se uită dusă pe gânduri la bunica adormită.

— Bine, hotărî ea, dă-mi banii.

Ulise i i-a dat. Eréndira se întinse pe pat, dar el rămase tremurând, ţintuit locului; în clipa hotărâtoare i s-au muiat picioarele. Eréndira îl prinse de mână ca să-l grăbească şi abia atunci luă aminte la tulburarea lui. Cunoştea prea bine teama asta.

— E prima oară? îl întrebă.

Ulise nu răspunse, dar zâmbi nemângâiat. Eréndira se schimbă pe dată.

— Răsuflă încet, îi zise. Aşa e totdeauna la început, dar apoi nici nu-ţi mai dai seama.

Îl culcă lângă ea şi în vreme ce-i scotea hainele îl linişti cu gesturi materne.

— Cum ai spus că te cheamă?

— Ulise.

— E nume de yankeu, zise Eréndira.

— Nu, de navigator.

Eréndira îi dezgoli pieptul, îl sărută mărunt şi apăsat, îl adulmecă.

— Parc-ai fi tot de aur, spuse, dar miroşi a flori.

— De la portocale, răspunse Ulise.

Mai liniştit, îi zâmbi complice.

— Călătorim cu multe păsări ca să-i înşelăm, adăugă, fiindcă ce trecem peste graniţă sunt portocale de contrabandă.

— Portocalele nu-s de contrabandă, spuse Eréndira.

— Ale noastre sunt, zise Ulise. Fiecare costă cincizeci de mii de pesos.

Eréndira izbucni în râs, pentru prima oară după multă vreme.

— Ce-mi place la tine mai mult şi mai mult, spuse ea, e seriozitatea cu care născoceşti fel de fel de poveşti.

Devenise spontană şi vorbăreaţă, de parcă inocenţa lui Ulise i-ar fi schimbat nu numai dispoziţia, ci şi firea. Bunica, atât de aproape de fatalitate, dormea mai departe.

— Cam pe atunci, pe la începutul lui martie, te-au adus acasă, spuse. Păreai o şopârlă înfăşurată în scutece. Amadís, tatăl tău, tânăr şi chipeş, era atât de fericit, că în după-amiaza aceea a comandat vreo douăzeci de căruţe pline cu flori şi a venit acasă chiuind şi aruncând flori pe drum până când tot satul rămase poleit de flori ca marea.

Aiură ceasuri în şir, în gura mare şi cu o patimă îndârjită. Însă Ulise n-a mai auzit-o, fiindcă Eréndira l-a copleşit într-atâta cu iubirea ei, şi a făcut-o atât de sincer, încât l-a iubit din nou pe jumătate de preţ, pe când bunica delira, şi continuă să-l iubească fără bani până în revărsatul zorilor.

Un grup de călugări misionari, cu crucifixe ridicate deasupra capului, se adunase în mijlocul deşertului, stând umăr lângă umăr. Un vânt la fel de sălbatic ca acela aducător de nenorocire le flutura rasele din pânză de cânepă şi bărbile încâlcite, gata să-i doboare la pământ. În spatele lor se afla clădirea misiunii, un promontoriu colonial cu o turlă minusculă înălţându-se peste zidurile aspre date cu var.

Cel mai tânăr, care conducea grupul, arătă cu degetul o crăpătură naturală în pământul de argilă sticloasă.

— Nu treceţi dincolo de linia asta, strigă.

Cei patru cărăuşi indieni care o purtau pe bunică într-o litieră de scânduri se opriră la strigătul acela. Cu toate că stătea nespus de incomod pe scânduri şi era năucită de praful şi sudoarea deşertului, bunica îşi păstra încă trufia. Eréndira mergea pe jos. În spatele litierei veneau în şir opt indieni de povară, iar în urma tuturor fotograful pe bicicletă.

— Deşertul nu-i al nimănui, zise bunica.

— E al Domnului, răspunse misionarul, şi voi îi călcaţi legile sfinte cu negoţul vostru spurcat.

Bunica recunoscu atunci felul de a vorbi şi rostirea ca în

Spania a misionarului şi evită să-l înfrunte deschis, ca să nu-şi piardă cumpătul în faţa neînduplecării lui.

— Nu-ţi înţeleg tainele, fiule.

Misionarul arătă spre Eréndira.

— Făptura asta e minoră.

— Dar e nepoata mea.

— Cu atât mai rău, răspunse misionarul. Las-o în grija noastră, de bună voie, sau vom fi nevoiţi să recurgem la alte metode.

Bunica nu se aştepta să ajungă chiar aşa de departe.

— Bine, fir-ar să fie! se dădu ea bătută, înfricoşată. Dar mai curând sau mai târziu tot o să trec dincolo, o să vezi.

După trei zile de la întâlnirea cu călugării, bunica şi Eréndira dormeau într-un sat în vecinătatea mănăstirii, când nişte siluete tainice, mute, târându-se ca nişte trupe de asalt, se strecurară în cortul de campanie. Erau şase novice indiene, zdravene şi tinere, cu veşmintele de pânză albă ce păreau fosforescente în bătaia lunii. Fără pic de zgomot au aruncat peste Eréndira un polog, au ridicat-o fără s-o trezească şi au dus-o înfăşurată ca pe un peşte mare şi fragil prins într-un năvod lunar.

N-a fost mijloc pe lume pe care bunica să nu-l încerce ca să-şi recapete nepoata de sub tutela misionarilor. Numai atunci când toate mijloacele dădură greş, de la cele mai directe până la cele mai întortocheate, a recurs la autoritatea civilă care era reprezentată de un militar. Îl găsi în curtea casei lui, gol până la brâu, trăgând cu o carabină într-un nor întunecat şi singuratic pe cerul arzător. Se străduia să-l găurească pentru a stârni ploaia, şi împuşcăturile lui înverşunate erau zadarnice, dar făcu pauzele necesare s-o asculte pe bunică.

— Eu nu pot face nimic, îi explică, după ce a ascultat-o. După legile Concordatului, părinţii au dreptul să ţină fata până o să fie majoră. Sau până se mărită.

— Şi atunci de ce te-au mai pus pe dumneata primar?

întrebă bunica.

— Pentru a stârni ploaia, răspunse primarul.

Apoi, văzând că norul se îndepărtase, îşi întrerupse îndatoririle oficiale şi se ocupă numai de bunică.

— Dumneata ai nevoie de o persoană cu greutate care să răspundă pentru dumneata, îi zise. Cineva care să garanteze pentru moralitatea şi bunele dumitale purtări printr-o scrisoare iscălită de mâna sa. Nu-l cunoşti pe senatorul Onésimo Sánchez?

Aşezată în bătaia soarelui, pe un taburet prea mic pentru fesele ei siderale, bunica răspunse cu o furie solemnă:

— Sunt o biată femeie singură în necuprinsul deşertului.

Primarul, cu ochiul drept strâmb din pricina căldurii, se uită la ea cu milă.

— Atunci nu mai pierde vremea, cucoană, zise. Ai dat de dracu’.

N-a dat de dracu’, bineînţeles. Şi-a pus cortul în faţa mănăstirii misiunii şi s-a aşezat să chibzuiască, precum un războinic singuratic care ar fi ţinut în stare de asediu un întreg oraş fortificat. Fotograful ambulant, care o cunoştea prea bine, îşi încărcă tot calabalâcul pe grătarul bicicletei şi dădu să plece, când a văzut-o în plin soare, cu ochii ţintă la mănăstire.

— Să vedem cine oboseşte primul, zise bunica, eu sau ei.

— Ei sunt aici de trei sute de ani şi încă rezistă, spuse fotograful. Eu plec.

Abia atunci a observat bunica bicicleta încărcată.

— Unde te duci?

— Unde m-o duce vântul, spuse fotograful şi o porni. Lumea e mare.

Bunica oftă.

— Nu-i chiar aşa de mare cum crezi tu, nerecunoscătorule.

Dar nu şi-a întors capul, în ciuda supărării, ca să nu-şi ia

privirea de la mănăstire. Nu şi-o luă zile în şir pe o arşiţă minerală şi nopţi în şir pe vânturi pribege, în tot timpul cât a ţinut meditaţia misionarilor, când nimeni n-a ieşit din mănăstire. Indienii şi-au ridicat lângă cort un adăpost din frunze de palmier unde şi-au atârnat hamacele, însă bunica stătea de veghe până noaptea târziu, moţăind în tronul ei, mestecând întruna boabe de cereale din buzunar, cu indolenţa de neînvins a unui bou culcat la pământ.

Într-o noapte a trecut prin preajmă o coloană de camioane cu prelată, încetişor, luminându-şi calea numai cu nişte ghirlande de becuri colorate care le dădeau o mărime spectrală de altare somnambule. Bunica le-a recunoscut imediat fiindcă semănau cu camioanele celor doi Amadís. Ultimul din coloană zăbovi, se opri, şi din cabină coborî un bărbat să aranjeze ceva pe platforma încărcată. Părea un dublu al celor doi Amadís, cu o şapcă având cozorocul întors, cizme înalte, două cartuşiere încrucişate peste piept, o puşcă militară şi două pistoale. Biruită de o ispită căreia n-avea cum să-i reziste, bunica îl chemă.

— Nu ştii cine sunt? l-a întrebat.

Bărbatul a luminat-o fără milă cu o lanternă de buzunar. Privi o clipă chipul răvăşit de nesomn, ochii stinşi de oboseală, părul ofilit al femeii despre care chiar şi la vârsta ei, în starea aceea mizeră şi cu lumina necruţătoare pe chip s-ar fi putut spune că fusese cea mai frumoasă din lume. După ce a cercetat-o îndeajuns ca să fie sigur că n-o mai văzuse niciodată, stinse lanterna.

— Tot ce ştiu cu deplină siguranţă, spuse, e că dumneata nu eşti Sfânta Fecioară Tămăduitoarea.

— Nici vorbă, îi răspunse ea cu un glas dulce. Eu sunt Doamna.

Bărbatul puse mâna pe pistol din instinct.

— Care doamnă?

— Cea a marelui Amadís.

— Atunci nu eşti de pe lumea asta, spuse el, tulburat. Ce doreşti?

— Să mă ajuţi să-mi scap nepoata, nepoata marelui Amadís, fiica lui Amadís, feciorul nostru, care e închisă în mănăstirea asta.

Bărbatul îşi veni în fire.

— Ai greşit adresa, zise. Dacă îţi închipui că noi suntem în stare să ne punem de-a curmezişul în treburile Domnului, nu eşti cine pretinzi, nici măcar nu i-ai cunoscut pe cei doi Amadís şi nici n-ai habar ce înseamnă contrabanda.

În zorii acelei zile bunica a dormit mai puţin ca în alte dăţi. Înfăşurată într-o pătură de lână şi-a trecut vremea mestecând boabe, pe când negurile îi amăgeau memoria, iar delirul ţinut în frâu lupta să se dezlănţuie cu toate că era trează, şi era nevoită să-şi apese mereu mâinile pe inimă ca să s-o sufoce amintirea unei case la ţărmul mării, cu flori mari purpurii, unde fusese fericită. Rămase astfel până răsună clopotul mănăstirii şi se aprinseră primele lumini la ferestre, iar deşertul se umplu de mireasma pâinii calde a utreniei. Doar atunci se lăsă învinsă de oboseală, amăgindu-se cu gândul că Eréndira se sculase şi căuta o cale să fugă şi să se întoarcă la ea.

Dar Eréndira nu pierduse nicio noapte de somn de când o aduseră la mănăstire. Îi tăiaseră părul cu o foarfecă de curăţat crengile până îi lăsară capul ca o perie, îi puseră veşmântul din pânză de sac al călugăriţelor închise acolo şi îi dădură o căldare de var şi o mătură ca să văruiască treptele scărilor ori de câte ori trecea pe acolo cineva. Era o corvoadă de roabă, pentru că nu contenea acel du-te-vino în sus şi-n jos al misionarilor murdari de noroi şi al novicelor care cărau mereu câte ceva, însă Eréndirei fiecare zi i se păru duminică după chinul de moarte al patului. Pe deasupra, nu era singura istovită la căderea nopţii, căci mănăstirea aceea era menită luptei nu cu

diavolul, ci cu deşertul. Eréndira le văzuse pe novicele indigene domesticind vacile cu lovituri în grumaz ca să le poată mulge în staul, sărind zile întregi pe scânduri ca să stoarcă zerul şi să facă brânza, ajutând caprele să fete. Le văzuse asudând ca nişte hamali căliţi scoţând apa din rezervor, udând fără niciun ajutor o livadă temerară pe care alte novice o lucraseră cu sapa pentru a sădi legume în solul de piatră al deşertului. Văzuse infernul pe pământ al cuptoarelor de pâine şi al camerelor de călcat rufele. Văzuse o călugăriţă fugind după un porc prin curte, o văzu alunecând peste porcul sălbatic înhăţat de urechi şi tăvălindu-se într-o băltoacă fără să-i dea drumul, până când două novice cu şorţuri de piele au ajutat-o să-l ţină şi una din ele tăie gâtul porcului cu un cuţit de măcelar, mânjindu-se toate trei de sânge şi de noroi. Văzuse în pavilionul îndepărtat al spitalului călugăriţele ofticoase cu cămeşoaiele lor de moarte, care aşteptau cea de pe urmă hotărâre a Domnului brodând pe terasă cearşafuri pentru tinerii căsătoriţi, pe când bărbaţii din misiune predicau prin deşert. Eréndira trăia în penumbra lor, descoperind alte forme de frumuseţe şi de oroare pe care nu şi le închipuise niciodată în lumea strâmtă a patului, dar nici novicele cele mai neîmblânzite şi nici cele înzestrate cu duhul blândeţii nu izbutiseră s-o facă să spună o vorbă de când o aduseră în mănăstire. Într-o dimineaţă, în vreme ce turna apă peste var în găleată, auzi o muzică de instrumente de corzi ce părea o lumină şi mai diafană în lumina deşertului. Fermecată de miracol, se apropie de un salon uriaş şi pustiu, cu pereţii goi şi geamuri mari, pe unde intra din belşug rămânând încremenită limpezimea strălucitoare a zilei de iunie, iar în mijlocul salonului văzu o călugăriţă frumoasă pe care n-o văzuse înainte, care cânta la clavecin un oratoriu de Paşti. Eréndira ascultă muzica fără să clipească, cu sufletul la gură, până sună clopotul pentru prânz. După-masă, pe când văruia din nou

scara cu bidineaua de ierburi, aşteptă ca toate novicele să termine cu urcatul şi coborâtul până rămase singură, fără s-o audă nimeni, şi atunci vorbi pentru prima oară de la intrarea în mănăstire.

— Sunt fericită, spuse.

Astfel încât bunicii i s-au spulberat speranţele ca Eréndira să fugă pentru a veni la ea, dar îşi menţinu asediul îndârjit, fără să ia nicio hotărâre, până în Duminica Rusaliilor. În vremea aceea misionarii colindau deşertul în căutare de concubine însărcinate pentru a le căsători. Ajungeau prin cătunele cele mai îndepărtate într-un camion mic şi rablagit, însoţiţi de patru soldaţi înarmaţi până-n dinţi şi cu o ladă cu mărfuri de duzină. Tot ce era mai anevoios în vânătoarea aceea de indieni era să le convingă pe femei, care se apărau de graţia divină cu argumentul nu lipsit de adevăr că bărbaţii se simţeau îndreptăţiţi să-şi oblige soţiile cu cununie la o muncă mai grea decât cea a concubinelor, în vreme ce ei dormeau lăfăindu-se în hamace. Trebuia să le momească folosind tot soiul de înşelăciuni, diluându-le voia Domnului în siropul propriei lor limbi ca s-o simtă mai puţin aspră, dar chiar şi cele mai înverşunate se lăsau până la urmă convinse cu o pereche de cercei de tinichea strălucitoare. Pe bărbaţi, în schimb, îi scoteau cu patul carabinelor din hamace îndată ce obţineau încuviinţarea femeilor şi-i duceau legaţi pe platforma camionului, spre a-i căsători cu forţa.

Preţ de mai multe zile bunica a văzut trecând spre mănăstire camioneta încărcată cu indience însărcinate, dar nu-şi dădu seama de prilejul ce i se oferea. A înţeles chiar în Duminica Rusaliilor, când auzi pocnitoarele şi dangătul clopotelor, şi văzu mulţimea sărmană plină de voioşie mergând la sărbătoare, şi văzu în îmbulzeala aceea multe femei însărcinate cu văluri şi coroniţe de mirese, la braţ cu soţii de ocazie ca să şi-i facă bărbaţi cu cununie prin nunta colectivă.

Între ultimii din alai trecu un băiat nevinovat la suflet, ras pe capul ca un dovleac şi îmbrăcat în zdrenţe, care ducea în mână o lumânare de Paşti cu o panglică de mătase. Bunica îl chemă.

— Spune-mi, băiete, îl întrebă cu glasul cel mai mieros, ce cauţi tu la petrecerea asta?

Băiatul se simţea intimidat din pricina lumânării şi-i venea greu să-şi închidă gura cu dinţii de cal.

— Păi, părinţii or să-mi facă prima comuniune, zise.

— Cât ţi-au plătit?

— Cinci pesos.

Bunica scoase din buzunar un sul de bancnote la care băiatul se uită uimit.

— Eu o să-ţi dau douăzeci, spuse bunica. Dar nu ca să faci prima comuniune, ci ca să te însori.

— Şi cu cine?

— Cu nepoata mea.

Astfel că Eréndira s-a măritat în curtea mănăstirii, cu veşmântul de novice şi un şal de dantelă dăruit de călugăriţe, fără să ştie măcar cum se numea soţul pe care i-l cumpărase bunica. Îndură cu nădejde nesigură chinul îngenuncherii pe pământul pietros, duhoarea de piele de ţap a celor două sute de mirese însărcinate şi pedeapsa de a asculta Epistola Sfântului Pavel bolborosită în latină în arşiţa încremenită, fiindcă misionarii nu găsiră mijloace să se opună şiretlicului cu nunta neprevăzută, dar îi promiseseră o ultimă încercare de a o ţine mai departe în mănăstire. Totuşi, la sfârşitul ceremoniei şi în prezenţa Primatului Apostolic, a primarului militar care împuşca norii, a proaspătului soţ şi a bunicii impasibile, Eréndira se trezi din nou în puterea vrăjii care pusese stăpânire pe ea de când se născuse. Când o întrebară care-i era voia nesilită de nimeni, adevărată şi definitivă, nu şovăi nicio clipă.

— Vreau să plec, spuse. Şi lămuri, arătând spre soţ: dar

n-o să plec cu el, ci cu bunica.

Ulise îşi pierduse toată după-amiaza încercând să fure o portocală de pe plantaţia tatălui său, căci acesta nu şi-a luat ochii de la el pe când tăiau crengile uscate, iar maică-sa îl supraveghea din casă. Aşa încât renunţă la gândul lui, cel puţin pentru ziua aceea, şi rămase fără niciun chef să-şi ajute tatăl până terminară de curăţat ultimii portocali.

Plantaţia întinsă era tăcută şi retrasă, iar casa de lemn cu acoperiş de tablă avea gratii de aramă la ferestre şi o terasă mare susţinută de stâlpi, cu plante sălbatice, viu colorate. Mama lui Ulise stătea pe terasă, într-un balansoar vienez, cu frunze uscate la tâmple ca să-şi aline durerea de cap, iar privirea-i de indiană pură urmărea mişcările fiului, ca un mănunchi de lumini nevăzute, până în colţurile cele mai ascunse ale plantaţiei. Era răpitor de frumoasă, mult mai tânără ca bărbatul ei şi nu numai că se îmbrăca mai departe în cămaşa lungă a tribului, ci pe deasupra mai şi cunoştea tainele străvechi ale neamului.

Când Ulise s-a întors acasă cu uneltele de curăţat crengile, maică-sa i-a cerut doctoria de la ora patru, de pe o măsuţă alăturată. Îndată ce el le-a atins, paharul şi sticluţa şi-au schimbat culoarea. A atins apoi, în joacă, o carafă de cristal aflată pe masă împreună cu alte câteva pahare, şi carafa se albăstri şi ea. Maică-sa observă totul în vreme ce-şi lua doctoria, iar când s-a încredinţat că nu era o închipuire din pricina durerii de cap, l-a întrebat în limba *guajira:*

— De când ţi se întâmplă?

— De când ne-am întors din deşert, răspunse Ulise, tot în *guajira.* Dar numai cu obiecte din sticlă.

Pentru a i-o dovedi, atinse unul după altul paharele de pe masă şi toate căpătară culori diferite.

— Astfel de lucruri se întâmplă numai când eşti îndrăgostit, spuse mama. Cine este?

Ulise nu răspunse. Tatăl lui, care nu cunoştea limba *guajira*, trecea în clipa aceea pe terasă cu mai multe portocale în mână.

— Ce tot vorbiţi? îl întrebă pe Ulise în olandeză.

— Nimic deosebit, răspunse Ulise.

Mama lui Ulise nu ştia olandeza. Când bărbatul ei a intrat în casă, îşi întrebă fiul în *guajira:*

— Ce ţi-a spus?

— Nimic deosebit, răspunse Ulise.

L-a pierdut din vedere pe tatăl său când a intrat, dar l-a văzut iar prin fereastră, în birou. Mama aşteptă până rămase singură cu Ulise şi atunci stărui:

— Spune-mi cine este.

— Nu-i nimeni, a zis Ulise.

Răspunse într-o doară, fiindcă urmărea mişcările tatălui său în birou. Îl văzuse punând portocalele pe casa de bani până avea s-o deschidă făcând cifrul. Dar în timp ce el îşi pândea tatăl, maică-sa îl pândea pe el.

— De multă vreme nu prea mănânci pâine, spuse ea.

— Nu-mi place.

Chipul mamei căpătă pe neaşteptate o însufleţire neobişnuită. „Minciuni”, zise. „Pricina e că suferi din dragoste şi cine-i în starea asta nu poate mânca pâine.” Glasul ei, ca şi ochii, trecuse de la rugăminte la ameninţare.

— Mai bine spune-mi cine este, zise, sau te stropesc cu de-a sila cu apă descântată.

În birou, olandezul deschise casa de bani, puse înăuntru portocalele şi închise la loc uşa blindată. Ulise plecă atunci de la fereastră şi-i răspunse mamei pierzându-şi răbdarea.

— Ţi-am spus doar că nu e nimeni. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe tata.

Olandezul apăru în pragul biroului, aprinzându-şi pipa de marinar, cu Biblia lui uzată sub braţ. Femeia îl întrebă în spaniolă:

— Pe cine aţi cunoscut în deşert?

— Pe nimeni, îi răspunse bărbatul, cam cu capul în nori. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe Ulise.

Se aşeză în spate pe terasă, trăgând din pipă până i se termină tutunul. Apoi deschise Biblia la întâmplare şi preţ de aproape două ceasuri recită fragmente pe sărite, într-o olandeză curgătoare şi bombastică.

La miezul nopţii, Ulise continua să se gândească atât de stăruitor, că nu putea să doarmă. Se răsuci în hamac încă un ceas, străduindu-se să-şi înfrângă durerea amintirilor, până când chiar această durere i-a dat puterea de care avea nevoie să se hotărască. Atunci îşi puse pantalonii albaştri de doc, cămaşa în carouri şi cizmele de călărie, sări pe fereastră şi fugi de acasă cu camioneta încărcată cu păsări. Trecând pe la plantaţie smulse cele trei portocale coapte pe care nu le putuse fura în timpul după-amiezii.

Călători prin deşert tot restul nopţii, iar în zori întrebă prin sate şi cătune încotro o apucase Eréndira, însă nimeni nu i-a putut spune. În sfârşit, află că ea urma convoiul electoral al senatorului Onésimo Sánchez, care trebuia să fie în ziua aceea în Noua Castilie. Nu l-a găsit acolo, ci în satul următor, şi Eréndira nu-l mai însoţea, fiindcă bunica izbutise ca senatorul să-i garanteze moralitatea printr-o scrisoare făcută cu mâna lui, iar cu aceasta îşi deschidea acum una după alta acum porţile cele mai ferecate din deşert. A treia zi se întâlni cu poştaşul şi acesta îi arătă drumul pe care-l căuta.

— Au luat-o spre mare, îi spuse. Grăbeşte-te, căci baba nenorocită are de gând să ajungă pe insula Aruba.

Ulise zări, după o jumătate de zi de mers, cortul larg şi murdar cumpărat de bunică de la un circ ce dăduse faliment. Fotograful rătăcitor se întorsese alături de ea, convins că într-adevăr lumea nu era atât de mare cum credea, şi-şi instalase lângă cort cortinele idilice. Un grup

de lăutari amărâţi îi ademenea pe clienţii Eréndirei cu un vals mohorât.

Ulise îşi aşteptă rândul şi primul lucru care-i sări în ochi când a intrat a fost ordinea şi curăţenia din cort. Patul bunicii îţi regăsise splendoarea viceregală, statueta cu îngerul era la locul ei lângă cufărul funerar al celor doi Amadís şi, în plus, mai era şi o cadă de zinc cu labe de leu. Eréndira stătea întinsă pe patul ei nou cu baldachin, goală şi nepăsătoare, răspândind o strălucire de copilă în lumina filtrată a cortului. Dormea cu ochii deschişi. Ulise se opri lângă ea, cu portocalele în mână, şi luă aminte că ea îl privea fără să-l vadă. Atunci îi trecu o mână prin faţa ochilor şi o chemă pe numele pe care-l născocise pentru a se gândi la ea:

— Arédnere.

Eréndira se trezi. Se văzu goală în faţa lui Ulise, scoase un ţipăt surd şi-şi trase cearşaful până peste cap.

— Nu te uita la mine, spuse. Sunt îngrozitoare.

— Eşti toată de culoarea portocalei, zise Ulise. Apropie portocalele de chipul ei ca să se poată încredinţa. Priveşte.

Eréndira îşi dădu cearşaful de pe ochi şi văzu că într-adevăr portocalele aveau culoarea ei.

— Acuma du-te, nu vreau să mai stai, spuse.

— Am venit numai ca să-ţi arăt asta, zise Ulise. Uită-te.

Desfăcu una din portocale cu unghia, o rupse cu mâinile şi-i arătă Eréndirei ce era înăuntru: înfipt în inima fructului se afla un diamant veritabil.

— Astea-s portocalele pe care le trecem dincolo de graniţă, spuse.

— Dar sunt portocale adevărate! exclamă Eréndira.

— Bineînţeles, zâmbi Ulise. Le cultivă tata.

Eréndirei nu-i venea să creadă. Şi-a descoperit faţa de tot, a luat diamantul cu degetele şi l-a contemplat uimită.

— Cu trei ca astea, facem ocolul lumii, spuse Ulise.

Eréndira îi dădu înapoi diamantul, abătută, Ulise insistă.

— Pe deasupra am o camionetă. Şi încă ceva... Priveşte!

A scos de sub cămaşă un pistol arhaic.

— Nu pot pleca înainte de zece ani, spuse Eréndira.

— Ai să pleci, zise Ulise. La noapte, când adoarme balena albă, o să fiu aici, afară, cântând precum cucuveaua.

Şi imită pe dată atât de real cântecul cucuvelei, încât ochii Eréndirei se luminară pentru prima oară de un zâmbet.

— E bunica mea, zise.

— Cucuveaua?

— Balena.

Amândoi izbucniră în râs din pricina confuziei, însă Eréndira reluă ce spunea mai înainte.

— Nimeni nu poate pleca nicăieri fără să-i ceară voie bunicii.

— Nu trebuie să-i spui nimic.

— Oricum o să afle, zise Eréndira: ea visează tot ce o să se întâmple.

— Când o să înceapă să viseze că pleci, o să fim dincolo de graniţă. O să trecem cum fac contrabandiştii... spuse Ulise.

Punând mâna pe pistol cu dibăcia unui bandit de cinema imită pocnetul împuşcăturilor ca s-o atragă pe Eréndira cu îndrăzneala lui. Ea n-a spus nici da, nici nu, dar ochii ei tânjiră şi se despărţi de Ulise cu un sărut. El îi şopti, mişcat:

— Mâine o să vedem cum trec vapoarele.

În seara aceea, puţin după şapte, pe când Eréndira stătea şi-şi pieptăna bunica, prinse a bate iar vântul nenorocirii ei. Lângă cort se aflau indienii cărăuşi şi şeful lăutarilor, aşteptându-şi plata. Bunica termină de numărat banii dintr-un sipet pe care-l trăsese lângă ea şi după ce şi-a cercetat caietul de socoteli l-a plătit pe indianul cel mai vârstnic.

— Uite, i-a spus: douăzeci de pesos pe săptămână, fără opt pentru mâncare, fără trei pentru apă, fără o jumătate de peso pentru cămăşile spălate, fac opt cincizeci. Numără-i bine.

Indianul a numărat banii şi s-au retras toţi cu o plecăciune.

— Mulţumim, doamnă albă.

A urmat şeful lăutarilor. Bunica cercetă caietul de socoteli şi se adresă fotografului care se căznea să lipească burduful aparatului cu fâşii de plasture.

— Cum rămâne, l-a întrebat, plăteşti sau nu un sfert pentru muzică?

Fotograful nici nu ridică măcar capul să-i răspundă.

— Muzica nu apare în poze.

— Dar trezeşte în oameni cheful să se pozeze.

— Dimpotrivă, zise fotograful, le aminteşte de morţi şi de asta ies în poze cu ochii închişi.

Şeful lăutarilor interveni.

— Ceea ce-i face să închidă ochii nu-i muzica, zise el, ci fulgerele de lumini când îi pozezi noaptea.

— Ba e muzica, insistă fotograful.

Bunica puse capăt disputei. „Nu fi calic, i-a spus fotografului. Uite ce bine îi merge senatorului Onésimo Sánchez şi asta mulţumită lăutarilor pe care-i duce cu el.” Apoi încheie cu asprime:

— Aşa că îţi plăteşti partea ce îţi revine sau îţi vezi de drum singur. Nu-i drept ca biata copilă să ducă în cârcă toate cheltuielile.

— Îmi văd de drum singur, răspunse fotograful. La urma urmelor, eu sunt un artist.

Bunica a ridicat din umeri şi s-a ocupat de muzicant. Îi dădu un teanc de bani după cum stătea scris în caiet.

— Două sute cincizeci şi patru de bucăţi, îi spuse, a cincizeci de centime fiecare, plus treizeci şi două pentru duminici şi zilele de sărbătoare, a şaizeci de centime

fiecare, fac o sută cincizeci şi şase şi douăzeci de centime.

Muzicantul nu luă banii.

— Fac o sută optzeci şi doi şi patruzeci de centime, spuse. Valsurile-s mai scumpe.

— Şi de ce mă rog?

— Fiindcă sunt mai triste, răspunse muzicantul.

Bunica îl obligă să ia banii.

— Păi, atunci săptămâna asta ne cânţi două bucăţi vesele de fiecare vals pentru care-ţi sunt datoare şi facem pace.

Muzicantul n-a prea înţeles logica bunicii, dar a primit banii tot încercând să se dumirească. În clipa aceea, vântul dezlănţuit dădu să răstoarne cortul şi în liniştea pe care o lăsă în urmă se auzi de afară, limpede şi lugubru, cântecul cucuvelei.

Eréndira n-a mai ştiut ce să facă să-şi ascundă tulburarea, încuie sipetul cu bani şi-l ascunse sub pat, dar bunica i-a ghicit teama după tremurul mâinii când îi întinse cheia. „Nu te speria”, îi spuse. „Întotdeauna cântă cucuveaua în nopţile cu vânt.” Totuşi n-a mai fost la fel de sigură când îl văzu pe fotograf cu aparatul în cârcă.

— Dacă vrei, rămâi până mâine, îi zise, moartea umblă slobodă în noaptea asta.

Şi fotograful auzise cântecul cucuvelei, dar n-a vrut să se răzgândească.

— Rămâi, băiete, stărui bunica, măcar pentru dragostea pe care ţi-o port.

— Dar nu plătesc muzica, răspunse fotograful.

— Ah, nu, zise bunica. Asta nu.

— Vezi? spuse fotograful. Dumneata nu îndrăgeşti pe nimeni.

Bunica se îngălbeni de furie.

— Atunci, cară-te, strigă. Nemernicule!

Se simţea atât de jignită, că l-a bodogănit mai departe pe când Eréndira o ajuta să se culce. „Nenorocitule”,

bombănea. „Ce să ştie bastardul ăsta ce-i în sufletul altcuiva!” Eréndira n-o luă în seamă, căci cucuveaua o tot zorea cu îndârjire când vântul se potolea şi o chinuia nesiguranţa. Bunica se culcă în sfârşit, după acelaşi ritual de rigoare din conacul vechi, şi în vreme ce nepoata îi făcea vânt cu evantaiul îşi înfrână supărarea şi începu iar cu poruncile-i zadarnice.

— Trebuie să te scoli în zori, spuse, ca să-mi fierbi ierburile pentru baie înainte de a veni lumea.

— Da, bunico.

— Şi în timpul ce-ţi rămâne spală rufele murdare ale indienilor şi aşa o să le mai reţinem ceva din bani săptămâna viitoare.

— Da, bunico.

— Să dormi uşor să nu te oboseşti, că mâine-i joi, ziua cea mai lungă din săptămână.

— Da, bunico.

— Şi să-i dai de mâncare struţului.

— Da, bunico, zise Eréndira.

Lăsă evantaiul la capul patului şi aprinse două lumânări de altar în faţa cufărului cu morţii lor. Bunica, adormită, îi dădu porunca întârziată.

— Nu uita să aprinzi lumânările celor doi Amadís.

— Da, bunico.

Eréndira ştia că n-avea să se mai trezească, fiindcă începuse să delireze. Auzi urletul vântului în jurul cortului, dar nici de data aceasta nu recunoscu suflarea nenorocirii ei. A ieşit în noapte rămânând nemişcată până cântă iar cucuveaua şi atunci instinctul libertăţii birui în sfârşit vraja bunicii.

Nu apucă să facă cinci paşi în afara cortului când dădu peste fotograful care-şi lega uneltele pe portbagajul bicicletei. Zâmbetu-i complice îl linişti.

— Eu nu ştiu nimic, zise fotograful, n-am văzut nimic şi nici nu plătesc muzica.

Îşi luă rămas-bun cu un gest de binecuvântare universală. Eréndira o luă atunci la fugă spre deşert, însufleţită de o hotărâre nestrămutată şi se pierdu în negurile vântului unde cânta cucuveaua.

De data aceasta bunica s-a adresat imediat autorităţilor civile. Comandantul pichetului local sări din hamac la şase dimineaţa, când ea îi vârî sub ochi scrisoarea senatorului. Tatăl lui Ulise aştepta la poartă.

— Cum naiba vrei s-o citesc, strigă comandantul, dacă nu ştiu carte?

— E o scrisoare de recomandare din partea senatorului Onésimo Sánchez, zise bunica.

Fără alte întrebări, comandantul apucă o carabină pe care o ţinea aproape de hamac şi începu să strige ordine subordonaţilor. În cinci minute erau cu toţii într-o camionetă militară, zburând peste graniţă, cu vântul care le bătea din faţă, ştergând urmele fugarilor. Pe bancheta din faţă, lângă şofer, stătea comandantul. În spate, se aflau olandezul şi bunica, şi pe fiecare scară laterală stătea câte un agent înarmat.

Foarte aproape de sat au oprit un convoi de camioane cu prelată. Mai mulţi bărbaţi care călătoreau ascunşi pe platformă au ridicat prelata şi şi-au aţintit mitralierele şi puştile asupra camionetei. Comandantul îl întrebă pe şoferul primului camion unde se întâlniseră cu o camionetă de fermă încărcată cu păsări.

Şoferul porni maşina înainte de a răspunde.

— Noi nu suntem trădători, spuse revoltat. Suntem contrabandişti.

Comandantul văzu cum îi trec chiar pe sub ochi ţevile afumate ale mitralierelor, ridică braţele şi zâmbi.

— Aveţi măcar bunul-simţ, le strigă, să nu mai circulaţi ziua-n amiaza mare.

Ultimul camion avea scris pe bara din spate: *Mă gândesc la tine, Eréndira.*

Vântul se făcea tot mai arzător pe când înaintau spre nord, iar soarele era şi mai necruţător şi de atâta arşiţă şi praf abia dacă se mai putea respira în camioneta închisă.

Bunica a fost prima care l-a zărit pe fotograf: pedala în aceeaşi direcţie în care goneau ei, fără nimic care să-l apere de insolaţie decât o batistă legată pe cap.

— Iată-l, îl arătă cu degetul; ăsta a fost complicele. Nemernicul.

Comandantul ordonă unuia dintre agenţii de pe scara camionului să se ocupe de fotograf.

— Pune mâna pe el şi aşteaptă-ne aici, îi zise. Ne întoarcem.

Agentul sări de pe scară şi-i strigă fotografului de două ori să oprească. Fotograful nu-l auzi din pricina vântului potrivnic. Când camioneta l-a depăşit, bunica a schiţat un gest enigmatic, însă el l-a luat drept salut, a zâmbit şi i-a făcut cu mâna în chip de adio. N-a auzit împuşcătura. Se învârti prin aer şi căzu mort peste bicicletă, cu capul făcut ţăndări de un glonţ de carabină, fără să priceapă nimic.

Înainte de amiază începură să vadă fulgii. Erau fulgi de păsări tinere duşi de vânt, iar olandezul i-a recunoscut îndată căci veneau de la păsările jumulite de curent. Şoferul schimbă direcţia, apăsă pedala din răsputeri şi nu trecu o jumătate de oră că au şi zărit camioneta la orizont.

Când Ulise văzu o maşină militară apărând în retrovizor, se strădui să mărească distanţa, dar motorul nu mai ţinea. Călătoriseră fără să doarmă şi erau morţi de oboseală şi de sete. Eréndira, care aţipise pe umărul lui Ulise, se trezi speriată. Văzu camioneta gata să-i ajungă şi cu o hotărâre naivă luă pistolul din cutia de bord.

— Nu-i bun de nimic, spuse Ulise. A fost al lui Francis Drake.

Îl izbi de câteva ori şi-l aruncă pe geam. Patrula militară depăşi camioneta hodorogită plină cu păsări jumulite de vânt, făcu un viraj forţat şi-i tăie drumul.

Le-am cunoscut pe vremea aceea, cea mai strălucitoare din toate, deşi n-aveam să iscodesc amănuntele vieţii lor decât mult mai târziu, când Rafael Escalona dezvălui într-un cântec deznodământul îngrozitor al dramei şi mi s-a părut că merita să fie povestit. Pe atunci vindeam enciclopedii şi cărţi de medicină în provincia Riohacha. Alvaro Cepeda Samudio, care cutreiera şi el pe meleagurile acelea, vânzând automate de bere rece, m-a dus cu camioneta lui prin satele din deşert cu gândul să-mi povestească nu mai ştiu ce şi am stat atâta de vorbă despre nimic şi am băut atâta bere, că fără să ne dăm seama când şi nici pe unde am străbătut tot deşertul şi am ajuns la graniţă. Cortul dragostei rătăcitoare se afla acolo, acoperit cu tot felul de banderole pe care stătea scris: *Eréndira-i cea mai bună, Du-te şi întoarce-te! Eréndira te aşteaptă. Fără Eréndira viaţa n-are rost*. Şirul nesfârşit şi unduitor, alcătuit din bărbaţi de toate rasele şi condiţiile, părea un şarpe din vertebre umane ce dormita prin locuri virane şi prin pieţe, printre bazaruri pestriţe şi târguri zgomotoase, ieşind de pe străzile acelui oraş tumultuos de traficanţi în trecere. Fiecare stradă era un tripou, fiecare casă o cârciumă, fiecare poartă un refugiu pentru fugari. Nenumăratele melodii nedesluşite şi strigătele vânzătorilor alcătuiau un singur vuiet de panică în căldura halucinantă.

În mulţimea aceea de venetici şi oameni fără scrupule se afla Blacamán cel bun, căţărat pe o masă, cerând să i se aducă o viperă adevărată ca să le arate pe viu un antidot născocit de el. Se mai afla fata prefăcută în păianjen fiindcă nu şi-a ascultat părinţii, care pentru cincizeci de centime se lăsa atinsă pentru ca lumea să vadă că nu era nicio înşelătorie la mijloc şi răspundea la toate întrebările oricui, povestindu-şi nenorocirea. Se mai afla un trimis al vieţii veşnice care vestea sosirea iminentă a înspăimântătorului liliac sideral, a cărui răsuflare de

pucioasă avea să tulbure legile firii, făcând să iasă din adâncuri tainele mării.

Singura oază de linişte era cartierul caselor de toleranţă, unde răzbeau doar ecouri din larma oraşului. Femei venite din cele patru puncte ale rozei vânturilor căscau de plictiseală în saloanele de dans părăsite. Îşi făcuseră siesta culcate, fără ca nimeni să le trezească pentru a face dragoste cu ele, şi aşteptau mai departe liliacul sideral sub ventilatoarele cu palete montate pe tavan. Pe neaşteptate, una dintre ele se sculă şi se duse în fugă pe o verandă cu pansele ce dădea spre stradă. Pe acolo trecea şirul pretendenţilor Eréndirei.

— Ia spuneţi-mi, le strigă femeia, ce are fata asta şi n-avem noi?

— O scrisoare de la un senator, răspunse în gura mare cineva.

Atrase de strigăte şi de hohotele de râs, ieşiră alte femei pe verandă.

— De zile întregi coada ajunge până aici, zise una dintre ele. Închipuiţi-vă, cincizeci de pesos fiecare.

Cea care ieşise prima se hotărî:

— Eu mă duc să văd ce are din aur înfumurata aia.

— Şi eu, zise alta. Mai bine decât să stau aici, încălzind de pomană scaunul.

Pe drum li s-au alăturat şi altele, astfel că atunci când ajunseră la cortul Eréndirei erau o trupă zgomotoasă. Intrară pe nepusă masă, îl goniră aruncând cu perne în el pe bărbatul pe care-l găsiră acolo, cheltuindu-şi cât mai cu folos banii plătiţi, şi luară pe sus patul Eréndirei scoţându-l în stradă.

— Asta-i curată invazie, striga bunica. Bandă de trădătoare! Nemernicelor! Şi apoi, ocărându-i pe bărbaţii de la coadă: Iar voi, curvarilor, unde vă sunt fuduliile dacă îngăduiţi o asemenea nedreptate împotriva unei biete creaturi fără apărare? Poponarilor!

Ţipă mai departe cât o ţinea gura, împărţind lovituri de baston celor din preajmă, dar furia ei nu se auzea printre strigătele şi huiduielile mulţimii.

Eréndira n-a putut scăpa de batjocura aceea din pricina lanţului de câine cu care bunica o ţinea legată de o grindă după ce încercase să fugă. Nu-i făcuseră însă nimic. O purtără pe altarul ei cu baldachin pe străzile cele mai zgomotoase, de parc-ar fi fost carul alegoric al păcătoasei în lanţuri, iar în cele din urmă o aşezară ca pe un catafalc în mijlocul pieţei mari. Eréndira stătea ghemuită, cu faţa ascunsă în mâini, dar fără să plângă, şi aşa a rămas în bătaia soarelui cumplit din piaţă, muşcând de ruşine şi de furie lanţul de câine al nenorocirii ei, până când cineva s-a îndurat s-o acopere cu o cămaşă.

Aceasta a fost singura dată când le-am văzut, dar am aflat că rămăseseră în oraşul acela de graniţă sub ocrotirea forţei publice, până când lăzile cu bani ale bunicii dădură pe dinafară şi atunci plecară din deşert înspre mare. Niciodată nu se mai văzuse atâta bogăţie adunată la un loc în regatul acela de sărmani. Era un alai de căruţe trase de boi, în care se îngrămădeau nişte replici de duzină ale averii ce pierise în dezastrul conacului, nu numai busturile imperiale şi ceasurile preţioase, ci şi un pian de ocazie şi un patefon cu manivelă cu discurile nostalgiei. Un cârd de indieni vedeau de tot calabalâcul şi un taraf le anunţa prin sate sosirea triumfală.

Bunica mergea într-o litieră împodobită cu ghirlande de hârtie, mestecând boabele din buzunar la umbra unui baldachin de biserică. Statura-i monumentală se mărise fiindcă pe sub bluză purta o jiletcă din pânză de corabie în care-şi vâra lingourile de aur cum se pun gloanţele într-o cartuşieră. Eréndira stătea lângă ea, îmbrăcată frumos şi plină de podoabe, dar tot cu lanţul de câine la gleznă.

— Nu te poţi plânge, îi spuse bunica pe când ieşeau din oraşul de graniţă. Ai straie de regină, un pat fastuos, un

taraf numai al tău şi paisprezece indieni care te slujesc. Nu ţi se pare minunat?

— Da, bunico.

— Şi când n-o să mai fiu eu, continuă bunica, n-ai să rămâi la cheremul bărbaţilor, pentru că vei avea casa ta într-un oraş mare. Ai să fii liberă şi fericită.

Era o nouă şi surprinzătoare viziune asupra viitorului. În schimb nu mai vorbise deloc despre datoria de la început, ale cărei amănunte se ştergeau şi ale cărei termene se lungeau pe măsură ce socotelile negoţului deveneau tot mai încâlcite. Totuşi Eréndira nu scoase nici măcar un suspin care să lase să i se desluşească gândurile. Se supuse în tăcere caznei patului în satele din bălţile de salpetru, în toropeala aşezărilor lacustre, în craterul lunar al minelor de cretă, în vreme ce bunica îi descria viziunea viitorului de parcă ar fi ghicit-o în cărţi. Într-o după-amiază, la capătul unui defileu apăsător, simţiră o boare de dafini bătrâni, la urechi le ajunseră crâmpeie de dialoguri despre Jamaica şi au fost copleşite de o dorinţă de viaţă şi de o strângere de inimă neobişnuite. Ajunseră la ţărmul mării.

— Iat-o, zise bunica, respirând lumina de cleştar a Caraibilor, după o jumătate de viaţă de surghiun. Nu-ţi place?

— Da, bunico.

Şi-au pus cortul pe ţărm. Bunica îşi petrecu noaptea vorbind fără să viseze, încurcându-şi la răstimpuri nostalgiile cu clarviziunile viitorului. Dormi mai mult ca de obicei şi se trezi liniştită de vuietul mării. Totuşi, pe când Eréndira o îmbăia, începu să depene preziceri de viitor cu o limpezime atât de frenetică, încât părea că delirează cu ochii deschişi.

— Ai să fii o adevărată castelană. O mare doamnă venerată de protejatele tale, iar autorităţile cele mai înalte îţi vor face pe plac şi te vor cinsti. Căpitanii de vapoare îţi

vor trimite ilustrate din toate porturile lumii.

Eréndira n-o asculta. Apa caldă parfumată cu busuioc curgea în cadă printr-o ţeavă alimentată din afară. Eréndira o strângea într-o tigvă ţinându-şi respiraţia şi i-o turna peste ea cu o mână în timp ce o săpunea cu cealaltă.

— Faima casei tale va zbura din gură în gură din salba Antilelor până în regatele Olandei, spunea bunica. Şi o să fie mai mare decât cea a palatului prezidenţial, fiindcă în ea se vor pune la cale treburile cârmuirii şi se va hotărî soarta naţiunii.

Pe neaşteptate apa din ţeavă se opri. Eréndira ieşi din cort să vadă ce se întâmpla şi dădu cu ochii de indianul însărcinat cu alimentarea rezervorului tăind surcele la bucătărie.

— S-a terminat, spuse indianul. Trebuie să răcim mai multă apă.

Eréndira se apropie de plita unde se afla altă oală mare în care fierbeau frunze aromate. Îşi înfăşură mâinile într-o cârpă şi văzu că poate ridica oala fără ajutorul indianului.

— Du-te, îi spuse. Torn eu apa.

Aşteptă până când indianul ieşi din bucătărie. Atunci luă de pe foc oala cu apă clocotită, o ridică anevoie până la înălţimea ţevii şi dădu să toarne apa aducătoare de moarte când bunica strigă dinlăuntrul cortului:

— Eréndira!

Parcă ar fi văzut-o. Nepoata, înspăimântată de strigăt, se căi în ultima clipă.

— Vin, bunico, răspunse. Am răcit apa.

În noaptea aceea s-a tot gândit până foarte târziu, pe când bunica, în jiletca-i plină cu aur, cânta adormită. Eréndira o privi din pat cu ochi strălucitori ce în penumbră păreau de pisică. Apoi se întinse ca un înecat, cu braţele pe piept şi ochii deschişi, chemând cu toată puterea glasului ei lăuntric:

— Ulise!

Ulise s-a trezit brusc în casa cu portocali. Auzise vocea Eréndirei atât de limpede, încât o căută în întunericul camerei. După o clipă de gândire, şi-a făcut o boccea cu haine şi pantofi şi a ieşit din dormitor. Traversase terasa când auzi surprins vocea tatălui:

— Unde te duci?

Ulise îl văzu luminat în albastru de razele lunii.

— În lume, i-a răspuns.

— De data asta n-o să te împiedic, spuse olandezul. Dar ia aminte: oriunde te vei duce o să te urmărească blestemul părintelui tău.

— Aşa să fie, spuse Ulise.

Uimit, ba chiar puţin mândru de hotărârea fiului, olandezul îl urmări printre portocalii în bătaia lunii cu o privire care încetul cu încetul se lumina de un zâmbet. Nevastă-sa stătea în spatele lui, cu statura-i de indiancă mândră. Când Ulise închise poarta, olandezul vorbi.

— O să se întoarcă bătut de viaţă, mai curând decât crezi.

— Eşti un prost şi jumătate, suspină ea. N-o să se mai întoarcă în veci.

De data asta, Ulise n-a trebuit să mai întrebe pe nimeni unde se afla Eréndira. Străbătu deşertul ascuns în camioane de trecere, furând ca să mănânce şi să doarmă, şi de multe ori furând din pură plăcere de a risca, până când dădu peste cortul Eréndirei într-un alt sat de pe ţărm, de unde se vedeau clădirile de sticlă ale unui oraş iluminat şi răsunau sirenele nocturne de rămas-bun ale vapoarelor care porneau în larg spre insula Aruba. Eréndira dormea, legată cu lanţul de grindă şi în aceeaşi poziţie de înecat în derivă în care-l chemase. Ulise stătu şi o contemplă îndelung fără s-o trezească, dar o privi cu atâta jind, că Eréndira se deşteptă. Atunci se sărutară în beznă, se mângâiară fără grabă, se dezbrăcară încet până la epuizare, cu o duioşie tăcută şi o fericire secretă ce

semănau mai mult ca oricând cu iubirea.

În celălalt capăt al cortului, bunica se răsuci monumental şi prinse a delira.

— S-a întâmplat pe vremea în care sosi vaporul grecesc, spuse. Era un echipaj de nebuni, care fericea femeile fără a le plăti cu bani, ci cu bureţi, nişte bureţi vii care apoi mergeau prin casă, gemând ca nişte bolnavi de spital şi făcându-i pe copii să plângă pentru a le sorbi lacrimile.

Se ridică în capul oaselor cu o mişcare tainică.

— Atunci a sosit el, Doamne Dumnezeule! strigă. Mai puternic, mai mare şi mult mai bărbat decât Amadís.

Ulise, care până atunci nu dăduse nicio atenţie delirului ei, încercă să se ascundă când o văzu aşezată pe pat, dar fără a se trezi. Eréndira îl linişti.

— Stai cuminte, îi spuse. Întotdeauna se aşază pe pat când ajunge la partea asta, dar nu se trezeşte.

Ulise îşi puse capul pe umărul ei.

— În noaptea aceea eu cântam împreună cu marinarii şi-am crezut că-i un cutremur, depănă mai departe bunica. Toţi trebuie să fi crezut la fel pentru că au luat-o la fugă strigând, prăpădindu-se de râs, şi a rămas numai el sub bolta de clematite. Mi-aduc aminte de parc-ar fi fost ieri că eu cântam cântecul care era pe buzele tuturor pe vremea aceea. Până şi papagalii îl cântau prin curţi.

Pe nepusă masă, cum se poate cânta numai în somn, fredonă versurile amărăciunii ei.

Doamne Dumnezeule, dă-mi înapoi nevinovăţia de odinioară,

să mă pot desfăta iară cu dragostea-i de la început.

Abia atunci a vrut Ulise să afle care-i pricina nostalgiei bunicii.

— Stătea acolo, spunea ea mai departe, cu un papagal pe umăr şi o flintă de omorât canibali, întocmai aşa cum

sosise Guatarral în Guyane, iar eu i-am simţit răsuflarea ucigătoare când s-a postat în dreptul meu şi mi-a zis: am făcut de mii de ori ocolul pământului şi am văzut toate femeile de toate neamurile, aşa că am dreptul să-ţi spun că eşti cea mai mândră, cea mai îndatoritoare şi cea mai frumoasă de pe lume.

Se lungi iar în pat şi prinse a plânge în pernă. Ulise şi Eréndira au rămas tăcuţi un lung răstimp, legănaţi în penumbră de răsuflarea colosală a bătrânei adormite. Dintr-odată, Eréndira îl întrebă fără să-i tremure vocea câtuşi de puţin.

— Te-ai încumeta s-o omori?

Luat prin surprindere, Ulise n-a ştiut ce să răspundă.

— Poate, răspunse. Tu te încumeţi?

— Eu nu pot, spuse Eréndira, pentru că e bunica mea.

Atunci Ulise cercetă iar uriaşul trup adormit, parcă măsurându-i viaţa din el, şi hotărî:

— Pentru tine sunt în stare de orice.

Ulise a cumpărat o livră de otravă de şobolani, a amestecat-o cu smântână şi marmeladă de zmeură, şi a pus crema aducătoare de moarte într-un tort din care scosese mai întâi umplutura. L-a acoperit apoi cu o cremă mai groasă, potrivind-o cu o lingură până n-a mai rămas nici urmă din sinistra operaţie, şi desăvârşi înşelăciunea cu şaptezeci şi două de lumânări trandafirii.

Bunica se ridică de pe tron, ameninţându-l cu bastonul când îl văzu intrând în cort cu tortul sărbătoresc.

— Neruşinatule! îi strigă ea. Cum de îndrăzneşti să pui piciorul în casa asta?

Ulise s-a ascuns după chipu-i de înger.

— Am venit să vă cer iertăciune, spuse, astăzi, de ziua dumneavoastră de naştere.

Dezarmată de minciuna-i meşteşugită, bunica porunci să se pună masa ca pentru un ospăţ de nuntă. Îl aşeză pe

Ulise la dreapta ei, pe când Eréndira îi servea şi, după ce stinse lumânările cu o suflare nimicitoare, tăie tortul în părţi egale. Îl servi pe Ulise.

— Un om care ştie să-şi ceară iertare şi-a câştigat locul în rai, spuse. Îţi dau prima felie, care-i felia fericirii.

— Nu-mi plac dulciurile, răspunse Ulise. Poftă bună!

Bunica îi oferi Eréndirei altă felie de tort. Ea o duse la bucătărie şi o aruncă la gunoi.

Bunica a mâncat singură tot ce-a mai rămas. Îşi băga în gură bucăţi întregi şi le înghiţea pe nemestecate, gemând de plăcere, uitându-se la Ulise în al nouălea cer. Când n-a mai rămas nimic în farfuria ei, a mâncat şi felia refuzată de Ulise. În timp ce înfuleca ultima bucată, culegea cu degetele fărâmele de pe faţa de masă şi le băga în gură.

Mâncase atât arsenic cât ar fi exterminat o întreagă generaţie de şobolani. Totuşi cântă la pian şi din voce până la miezul nopţii, se culcă fericită şi căzu într-un somn firesc. Singurul semn nou a fost şuieratul bolovănos al respiraţiei ei.

Eréndira şi Ulise au pândit-o din celălalt pat, aşteptând horcăitul de pe urmă. Dar glasul îi era la fel de viu ca totdeauna când începu să delireze.

— M-a înnebunit, Doamne, m-a înnebunit! strigă. Puneam doi drugi la dormitor ca să nu intre el, mai trăgeam şi toaleta şi masa la uşă, iar pe masă aşezam scaunele şi era de-ajuns ca el să dea uşor o lovitură cu inelul pentru ca parapetul să se năruie, scaunele se dădeau singure jos de pe masă, masa şi toaleta se trăgeau singure la o parte, drugii săreau singuri din belciug.

Eréndira şi Ulise o priveau cu o spaimă tot mai mare, pe măsură ce delirul devenea mai profund şi mai dramatic, iar vocea mai tainică.

— Simţeam că aveam să mor, scăldată în sudoarea fricii, implorând în sinea mea ca uşa să se deschidă fără a se deschide, ca el să intre fără să intre, să nu mai plece

niciodată, dar nici să nu se mai întoarcă în veci, pentru a nu fi nevoită să-l omor.

Îşi depănă mai departe drama ceasuri în şir, până în cele mai mici amănunte, de parcă le-ar fi retrăit în vis. Puţin înainte de revărsatul zorilor s-a răsucit în pat şi vocea i s-a stins de năvala hohotelor.

— Eu l-am prevenit, dar el a râs, striga ea, l-am mai prevenit o dată şi a râs iar, până când deschise ochii îngrozit zicând ah, domniţă! ah, domniţă! şi vocea nu-i mai ieşi pe gură, ci prin tăietura de cuţit de la gât.

Ulise, înspăimântat de cumplita evocare a bunicii, se prinse de mâna Eréndirei.

— Babă criminală! exclamă.

Eréndira nu-l luă în seamă fiindcă în clipa aceea începu să se crape de ziuă. Ceasurile bătură de cinci.

— Du-te! spuse Eréndira. O să se trezească.

— E mai vie ca un elefant, exclamă Ulise. Nu se poate!

Eréndira îl străfulgera cu o privire ucigătoare.

— Adevărul este, i-a zis, că tu nu eşti bun nici să omori pe cineva.

Ulise a fost atât de copleşit de cruzimea dojanei, că o zbughi din cort. Eréndira continuă să-şi privească bunica adormită, cu ura ei mocnită şi cu furia neîmplinirii, pe măsură ce se lumina de ziuă şi văzduhul se umplea de cântecul păsărilor. Atunci bunica deschise ochii şi se uită la ea cu un zâmbet placid.

— Dumnezeu să te ierte, fata mea.

Singura schimbare limpede a fost un început de neorânduială în obiceiurile zilnice. Era miercuri, dar bunica a vrut o rochie de duminică, a hotărât ca Eréndira să nu primească niciun client înainte de unsprezece şi i-a cerut să-i dea pe unghii cu roşu-aprins şi să-i facă o pieptănătură de sărbătoare.

— Niciodată n-am avut atâta chef să mă pozez, exclamă.

Eréndira începu s-o pieptene, dar când încercă să-i

descâlcească părul în dinţii pieptenelui rămase o şuviţă. I-o arătă speriată bunicii. Ea o cercetă, încercă să-şi mai smulgă una cu degetele şi altă tufă de păr îi rămase în mână. O aruncă pe jos şi mai încercă o dată, smulgându-şi un smoc şi mai mare. Prinse atunci să-şi smulgă părul cu amândouă mâinile, prăpădindu-se de râs, aruncându-l în sus cu o veselie de neînţeles, până când capul i-a rămas ca o nucă de cocos cojită.

Eréndira n-a mai ştiut nimic despre Ulise până peste două săptămâni, când desluşi afară chemarea cucuvelei. Bunica începuse să cânte la pian şi era atât de cufundată în nostalgia ei, că nu-şi dădea seama de ce se întâmplă. Avea pe cap o perucă din pene strălucitoare.

Eréndira dădu să iasă în întâmpinarea chemării şi abia atunci descoperi fitilul de explozibil ce pornea din cutia pianului şi se ascundea apoi printre buruieni, pierzându-se în beznă. Dădu fuga spre locul unde se afla Ulise, se adăposti împreună cu el printre tufe şi amândoi văzură cu inima grea flăcăruia albastră ce se prelinse pe fitilul explozibilului, străbătu spaţiul întunecat şi pătrunse în cort.

— Astupă-ţi urechile, zise Ulise.

Au făcut amândoi aşa, dar n-a fost nevoie, căci nu s-a auzit nicio explozie. Cortul s-a iluminat pe dinăuntru într-o străfulgerare fără zgomot ce pieri într-o trombă de fum de pulbere umedă. Când Eréndira se încumetă să intre, crezând că bunica murise, o găsi cu peruca pârlită şi cămaşa în zdrenţe, dar mai vie ca oricând, muncindu-se să stingă focul cu o pătură.

Ulise s-a făcut nevăzut, profitând de strigătele indienilor care nu ştiau ce să facă, zăpăciţi de poruncile contradictorii ale bunicii. Când reuşiră în sfârşit să potolească flăcările şi să împrăştie fumul, se pomeniră cu priveliştea unui naufragiu.

— Parcă şi-a băgat necuratul coada, zise bunica. Pianele

nu iau foc pe nepusă masă.

Făcu tot soiul de presupuneri pentru a descoperi pricina noului dezastru, dar vorbele în doi peri ale Eréndirei şi atitudinea-i netulburată o descumpăniră. Nu găsi nici cea mai mică fisură în purtarea nepoatei şi nici nu-şi aduse aminte de existenţa lui Ulise. Stătu trează până-n zori, înşirând supoziţii şi socotind pierderile. A dormit puţin şi agitat. A doua zi, când Eréndira îi scoase jiletca unde avea lingourile de aur, îi găsi pe umeri băşici de arsuri şi pieptul tot o rană. „De bună seamă m-am zvârcolit în somn”, spuse, în vreme ce Eréndira îi dădea cu albuş de ou pe arsuri. „Pe deasupra, am avut un vis ciudat.” Se sforţă să-şi aducă aminte, până când imaginea desluşită i-a fost la fel de limpede ca în vis.

— Era un păun într-un hamac alb, spuse.

Eréndira a tresărit uimită, dar şi-a reluat îndată expresia obişnuită.

— E semn bun, minţi. Păunii din vise înseamnă viaţă lungă.

— Să te audă Dumnezeu, zise bunica, fiindcă suntem iar ca la început. Trebuie s-o luăm de la capăt.

Eréndira nu se tulbură. Ieşi din cort cu castronul cu comprese, lăsând-o cu pieptul plin de albuş de ou şi cu ţeasta unsă din belşug cu muştar. Se apucă să mai pună albuşuri în castron, sub bolta de frunze de palmier ce servea de bucătărie, când văzu apărând ochii lui Ulise de după plită, întocmai aşa cum i-a văzut prima oară în spatele patului ei. N-a părut surprinsă, ci i-a spus cu o voce stinsă:

— Tot ce-ai reuşit e să-mi sporeşti datoria.

Ochii lui Ulise se tulburară de zbucium. Rămase nemişcat, uitându-se la Eréndira în linişte, văzând cum spărgea ouăle cu o expresie încremenită, de dispreţ suveran, ca şi când el n-ar fi existat. După câteva clipe, îşi luă ochii de la ea, prinse a cerceta obiectele din bucătărie,

cratiţele atârnate, funiile de ardei iute, farfuriile, satârul. Fără să scoată un cuvânt, Ulise s-a ridicat, a intrat sub boltă şi a pus mâna pe satâr.

Eréndira nu-şi întoarse capul să-l privească, dar în clipa în care el dădu să plece îi spuse cu un glas abia şoptit:

— Ai grijă, că şi-a presimţit moartea. A visat un păun într-un hamac alb.

Bunica îl văzu pe Ulise intrând cu satârul în mână şi se strădui din răsputeri să se scoale fără ajutorul bastonului, ridicând braţele.

— Băiete! strigă. Ai înnebunit!

Ulise se aruncă asupra ei şi-i înfipse cuţitul chiar în pieptul gol. Bunica scoase un geamăt, se năpusti peste el şi încercă să-l sugrume cu braţele-i puternice de urs.

— Fecior de curvă, grohăi. Prea târziu îmi dau seama că ai chip de înger trădător.

N-a mai putut spune nimic pentru că Ulise izbuti să-şi elibereze mâna cu cuţitul şi i-l mai înfipse o dată în coaste. Bunica scoase un geamăt înfundat şi-şi strânse şi mai tare agresorul. Ulise îi dădu a treia lovitură, fără cruţare, şi un şuvoi de sânge ţâşni năvalnic stropindu-i faţa: era un sânge uleios, strălucitor şi verde, întocmai ca mierea de mentă.

Eréndira se ivi în prag cu castronul în mână şi privi lupta cu o nepăsare criminală.

Uriaşă, monolitică, urlând de durere şi furie, bunica se agăţă de trupul lui Ulise. Braţele, picioarele, până şi ţeasta chilugă erau verzi de sânge. Colosala-i răsuflare ca de foale, cutremurată de primele horcăituri ale morţii, umplea tot spaţiul. Ulise reuşi să-şi elibereze încă o dată braţul cu cuţitul, îi spintecă pântecele şi o explozie de sânge îl umplu de verde de sus până jos. Bunica se chinui să respire aerul de care avea nevoie să trăiască şi se prăbuşi pe brânci. Ulise scăpă din braţele ei sleite de putere şi fără o clipă de răgaz înfipse pentru ultima oară cuţitul în uriaşul trup căzut.

Atunci Eréndira puse castronul pe o masă, se aplecă peste ea, cercetând-o cu ochii fără s-o atingă şi, când se încredinţă că murise, chipul ei căpătă brusc toată maturitatea vârstei adulte pe care nu i-o dăduseră cei douăzeci de ani de nenorocire. Cu mişcări iuţi şi sigure a luat jiletca plină de aur şi a ieşit din cort.

Ulise rămase pe jos lângă cadavru, epuizat de luptă, şi cu cât încerca să-şi cureţe faţa, cu atât mai mult i se mânjea de materia aceea verde şi vie ce părea că-i ţâşneşte din degete. Numai atunci când a văzut-o pe Eréndira plecând cu jiletca îşi veni în fire.

O strigă în gura mare, dar nu primi niciun răspuns. Se târî până la ieşirea din cort şi văzu că Eréndira fugea pe ţărmul mării, îndepărtându-se de oraş. Făcu atunci o ultimă sforţare s-o pornească pe urmele ei, chemând-o cu nişte strigăte sfâşietoare ce nu mai erau de îndrăgostit, ci de fiu, dar a fost răpus de îngrozitoarea sfârşeală de a fi omorât o femeie fără ajutorul nimănui. Indienii bunicii l-au găsit trântit pe ţărm cu faţa în jos, plângând de singurătate şi spaimă.

Eréndira nu-l auzise. Fugea cu vântul în faţă, mai iute ca o căprioară, şi niciun glas de pe lumea asta n-o mai putea opri. Trecu în goană fără a se uita înapoi peste aburii arzători ai bălţilor de salpetru, peste craterele de var, prin toropeala aşezărilor lacustre, până când se sfârşiră ştiinţele naturale ale mării şi începu deşertul, dar continuă să fugă cu jiletca plină cu aur dincolo de vânturile pustii şi de înserările nesfârşite, şi în veci nu s-a mai aflat cea mai mică veste despre ea, şi nici nu s-a găsit vreo urmă, cât de neînsemnată, despre nenorocirea ei.

1972

Cuprins